

**UCHWAŁA NR XVI/129/2025
RADY MIEJSKIEJ W CHOSZCZYNIE**

z dnia 21 lipca 2025 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Choszczno na lata 2025 - 2034

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.) w związku z art. 3 pkt 3 oraz art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198) Rada Miejska w Choszczynie uchwala, co następuje:

§ 1. 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Choszczno na lata 2025 - 2034, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

2. Strategia Rozwoju Gminy Choszczno na lata 2025 - 2034 została uzgodniona z podmiotami wskazanymi w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198).

§ 2. Traci moc uchwała Nr XXXIV/277/2022 Rady Miejskiej w Choszczynie z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Choszczno na lata 2021 - 2030.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Choszczyna.

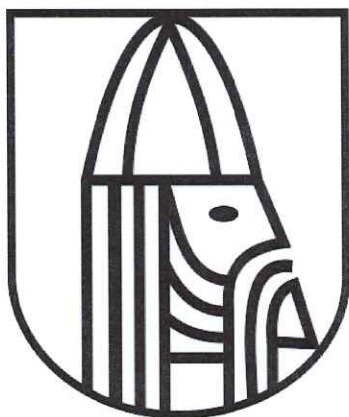
§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Bogusław Szymański

Załącznik do uchwały Nr XVI/129/2025
Rady Miejskiej w Choszcznie
z dnia 21 lipca 2025 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY CHOSZCZNO NA LATA 2025-2034

Choszczno
bohater regionu

Autorzy opracowania

Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Choszczno

Krzysztof Rosenkiewicz

Strategia rozwoju gminy Choszczno na lata 2025-2034

Grzegorz Szewczyk, Piotr Górka

Współpraca

Artur Raczyński - Burmistrz Choszczna

Anna Pawlak - Kierownik Biura ds. Rozwoju i Strategii

SPIS TREŚCI

Wstęp	6
1. Synteza diagnozy i analiza uwarunkowań rozwojowych	9
1.1. Położenie geograficzne, powiązania funkcjonalne, rys historyczny	9
1.2. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy	14
1.3. Obszar społeczny.....	18
1.4. Obszar gospodarczy	44
1.5. Obszar przestrzenno-środowiskowy	57
1.6. Uwarunkowania rozwojowe gminy – wnioski z diagnozy.....	67
1.7. Kluczowe problemy rozwojowe gminy	79
1.8. Kluczowe potencjały rozwojowe gminy	81
1.9. Kluczowe potrzeby rozwojowe gminy	84
2. Strategiczne ramy rozwoju.....	87
2.1. Misja i wizja rozwoju gminy	87
2.2. Cele strategiczne	89
2.3. Cele operacyjne, kierunki działań, rodzaje przedsięwzięć.....	101
2.4. Kierunki działań wykraczające poza horyzont czasowy realizacji strategii.....	121
2.5. Wskaźniki rezultatów	124
3. Wymiar przestrzenny w strategii rozwoju obszaru gminy Choszczno	126
3.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru gminy Choszczno.....	126
3.1.1. Położenie obszaru gminy Choszczno w regionie/kraju struktura sieci osadniczej	126
3.1.2. Środowisko przyrodnicze i krajobraz kulturowy.....	128
3.1.3. Transport i komunikacja, Infrastruktura techniczna i OZE	135
3.1.4. Docelowy układ elementów składowych przestrzeni, kierunki działań rozwojowych	144
3.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej.....	148
3.2.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu	148
3.2.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	149
3.2.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej	149
3.2.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	151
3.2.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego	151

3.2.6.	Zasady kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej.....	151
3.2.7.	Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW	153
3.2.8.	Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	153
3.2.9.	Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	153
3.2.10.	Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	154
3.3.	Obszary strategicznej interwencji	155
3.3.1.	Obszary Strategicznej Interwencji określone na poziomie krajowym	155
3.3.2.	OSI określone w strategii rozwoju województwa	156
3.3.3.	OSI kluczowe dla gminy Choszczno.....	158
4.	Wdrażanie strategii	160
4.1.	System zarządzania wdrażaniem strategii	160
4.2.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	162
4.3.	Monitorowanie i ewaluacja strategii	165
5.	Proces zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych.....	170
5.1.	Partycypacja społeczna na etapie opracowania strategii	170
5.2.	Partycypacja społeczna na etapie wdrażania strategii	173
5.3.	Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów realizacji strategii	174
6.	Ramy finansowe strategii.....	176
7.	Wykazy i spisy.....	184
7.1.	Spis rycin	184
7.2.	Spis tabel	185

Wstęp

Szanowni Mieszkańcy,

strategia rozwoju gminy Choszczno to wspólna wizja przyszłości, tworzona z myślą o mieszkańcach i we współpracy z mieszkańcami. Jest efektem dialogu społecznego, który pozwolił na określenie najważniejszych wyzwań, potencjałów oraz kierunków rozwoju na kolejne lata. Dokument ten stanowi drogowskaz dla wspólnego budowania nowoczesnej, przyjaznej, rozwijającej się gminy, w której każdy ma szansę realizować swoje aspiracje.

Choszczno to miejsce o wyjątkowych walorach przyrodniczych, bogatej historii i aktywnej społeczności lokalnej. Wspólnie dążymy do tego, aby było coraz bardziej atrakcyjne do życia, pracy, edukacji i wypoczynku.

Strategia koncentruje się na kluczowych obszarach, m.in. podniesieniu jakości życia mieszkańców, rozwoju rynku pracy i lokalnej gospodarki, poprawie jakości usług publicznych, wzmocnieniu sektora turystyki oraz ochronie środowiska i adaptacji do zmian klimatu. Fundamentem tych działań jest aktywne zaangażowanie mieszkańców, organizacji społecznych, przedsiębiorców oraz samorządu.

Strategia jest nie tylko planem działań, ale także zobowiązaniem do stałej współpracy i dialogu z lokalną społecznością, która najlepiej zna potrzeby i wyzwania. Choszczno to gmina pełna potencjału, a jej największą siłą są ludzie – mieszkańcy, którzy chcą mieć realny wpływ na kierunek jej rozwoju.

Dzięki współpracy i zaangażowaniu możemy wspólnie budować gminę nowoczesną, otwartą i gotową na wyzwania przyszłości, zachowując jednocześnie jej unikalny charakter i tradycje.

Artur Raczyński

Burmistrz Choszczna

Strategia rozwoju gminy jest kluczowym dokumentem strategicznym, który określa długoterminowe cele, priorytety oraz kierunki działań mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców i rozwój społeczno-gospodarczy.

Jest również narzędziem planistycznym, które integruje różne obszary funkcjonowania gminy, wskazując optymalne ścieżki rozwoju, uwzględniające lokalne potrzeby, potencjały oraz globalne i regionalne trendy.

Wyznaczenie spójnej wizji rozwoju gminy – cel opracowania strategii – oparte zostało o „Kompleksową diagnozę społeczno-gospodarczą gminy Choszczno” opracowaną w 2024 roku, której obszerne fragmenty i komentarze zostały włączone w niniejszy dokument oraz identyfikację kluczowych wyzwań w przyszłości.

Ponadto uwzględniony został głos mieszkańców wyrażony podczas warsztatów diagnostycznych i strategicznych, mówiący o wyzwaniach i kierunkach rozwoju gminy. Model funkcjonalno-przestrzenny, opracowany przez architekta-urbanistę, jest kluczowym elementem planowania, który obrazuje wizję zagospodarowania przestrzeni zgodnie z celami społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi gminy.

Strategia daje podstawę do podejmowania decyzji inwestycyjnych, zarządzania środkami finansowymi, pozyskiwania funduszy zewnętrznych oraz koordynacji działań administracji samorządowej, mieszkańców, przedsiębiorców i innych interesariuszy. Pełni również istotną funkcję w planowaniu przestrzennym i gospodarczym, harmonizując działania podejmowane na poziomie lokalnym z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi. Określa konkretne cele strategiczne i operacyjne oraz wskazuje narzędzia ich realizacji, uwzględniając zasadę zrównoważonego rozwoju, współpracę z mieszkańcami oraz adaptację do zmieniających się warunków społecznych, gospodarczych i środowiskowych.

Dzięki strategii gmina może skuteczniej reagować na wyzwania i wykorzystywać swoje atuty w sposób efektywny i perspektywiczny. Należy mieć na uwadze, iż jako dokument o charakterze otwartym, podlega okresowej ewaluacji i aktualizacji – w przypadku wystąpienia takiej konieczności - celem dostosowania do zmieniających się realiów i nowych możliwości rozwojowych.

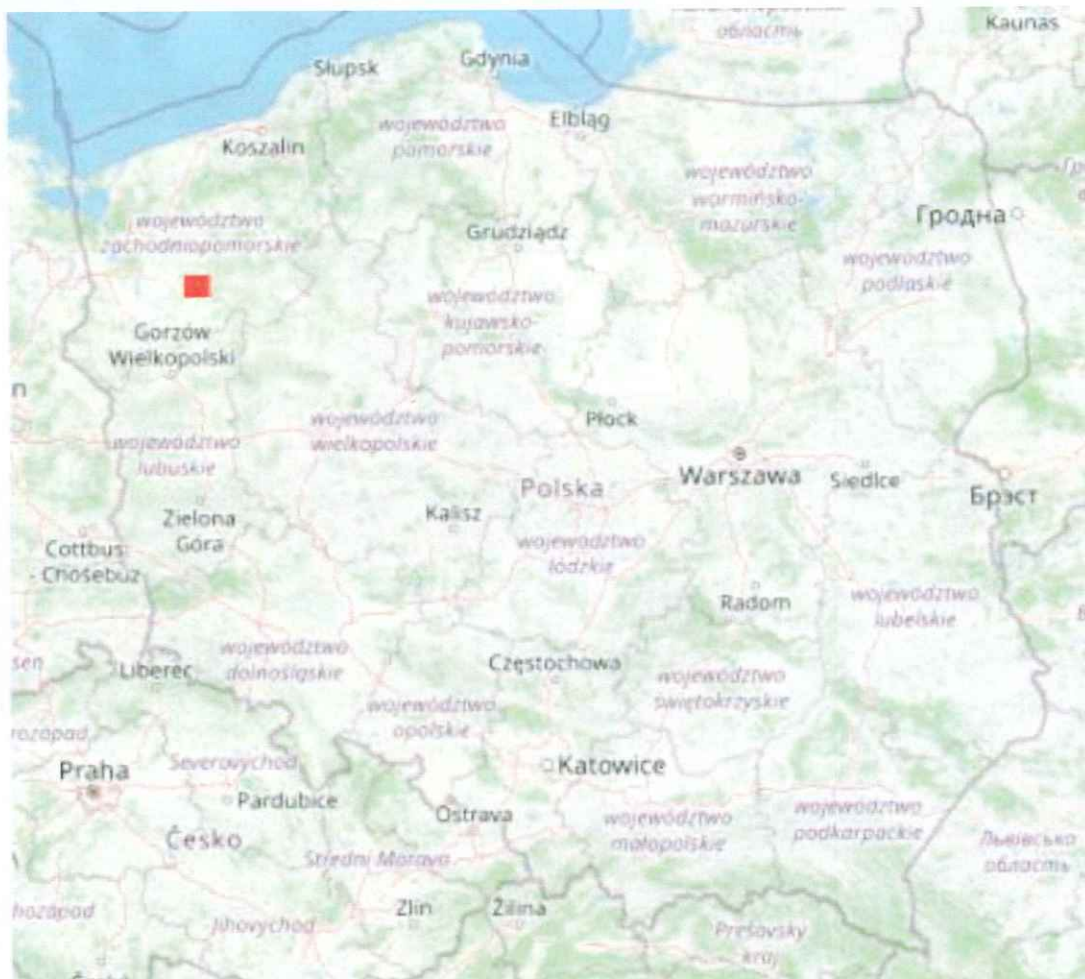

1. Synteza diagnozy i analiza uwarunkowań rozwojowych

1.1. Położenie geograficzne, powiązania funkcjonalne, rys historyczny

Gmina miejsko-wiejska Choszczno położona jest w północno-zachodniej Polsce, w południowej części województwa zachodniopomorskiego, na terenie powiatu choszczeńskiego (rys. 1 i 2).

Ryc. 1 Położenie gminy Choszczno w Polsce

Źródło: openstreetmap.org.pl

Przeważająca część gminy obejmuje teren Pojezierza Choszczeńskiego, a jedynie niewielka część znajduje się na terenie Równiny Pyrzycko-Stargardzkiej. Cała gmina zajmuje obszar blisko 246 km², podzielony na miasto Choszczno zajmujące 9,6 km² oraz na 21 sołectw, składających się z 37 miejscowości i wsi.

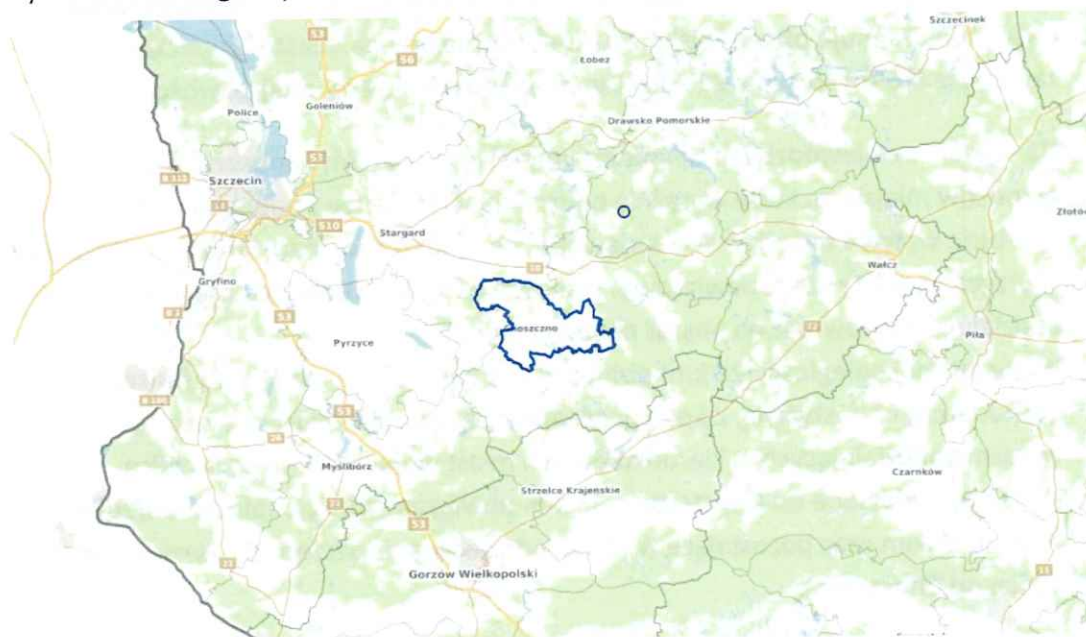
Na obszarze województwa zachodniopomorskiego możemy zaobserwować kilka ośrodków miejskich, które wyraźnie oddziałują na mniejsze podobszary lub są w orbicie wpływu dużych miast wojewódzkich. Choszczno, m.in. wraz z Myśliborzem i Pyrzycami, jako miasta powiatowe, stanowią ośrodki o funkcjach ponadlokalnych, oddziałujących również na obszar danego powiatu.

W niedalekiej odległości (28 km) położony jest Barlinek – z rozwiniętą funkcją gospodarczą i turystyczną. Z kolei przykładem sąsiedzkich miast powiatowych wyraźnie oddziałujących w kierunku dużych miast wojewódzkich są Strzelce Krajeńskie oddalone od Choszczna o 33 km, powiązane funkcjonalnie z Gorzowem Wielkopolskim oraz pozostające w sferze oddziaływania Szczecina - Pyrzyce (ponad 40 km od Choszczna).

Na koniec 2023 roku, gminę Choszczno zamieszkiwało 20 111 osób w mieście i 6 216 na terenie wiejskim (dane GUS), co klasyfikuje ją do gmin dużych. Gęstość zaludnienia wynosi 81 osób na 1 km², przy średniej dla województwa zachodniopomorskiego wynoszącej 74 osoby na 1 km² oraz 122 osoby 1 km² dla Polski¹ i jest jedną z niższych w kraju.

¹ Narodowy Spis Powszechny, 2020r.

Ryc. 2 Położenie gminy Choszczno w województwie zachodniopomorskim

Źródło: geoportal-krajowy.pl

Uwarunkowania historyczne i tożsamość lokalna gminy Choszczno

Osadnictwo na terenie gminy Choszczno sięga epoki kamiennej, a początki samego miasta i najstarszych miejscowości, takich jak Korytowo, wywodzą się z grodów słowiańskich z IX wieku. Choszczno otrzymało prawa miejskie w latach 1284-1286, będąc częścią Nowej Marchii pod panowaniem margrabiów brandenburskich. Od XIII wieku, aż do 1945 roku miasto i cała ziemia choszczeńska pozostawały pod wpływem Brandenburgii.

Rozwój miasta i dziedzictwo architektoniczne

W średniowieczu Choszczno otoczono murami obronnymi o długości 1600 metrów, z trzema bramami wjazdowymi: Kamienną, Wysoką i Młyńską. W centrum znajdował się rynek i kościół farny, obecnie pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Budowa linii kolejowej w 1847 roku przyspieszyła rozwój miasta, powstały fabryki i cukrownia, a Choszczno stało się ważnym ośrodkiem garnizonowym.

Z czasem mury miejskie zaczęły tracić swoje znaczenie. Do końca XIX wieku zniknęły bramy, a na ich miejscu powstały parki miejskie. Do 1945 roku zachowało się jeszcze 75% pierwotnych umocnień, jednak dziś istnieje jedynie niewielka część murów, głównie od strony zachodniej, północnej i południowej.

II wojna światowa i powojenne zmiany

Podczas II wojny światowej w Choszcznie znajdował się obóz jeniecki Oflag IIB Arnswalde ², gdzie przetrzymywano polskich i francuskich żołnierzy. W obozie pracowało ponad 300 Polaków jako robotników przymusowych. W styczniu 1945 roku miasto ogłoszono twierdzą, co doprowadziło do jego niemal całkowitego zniszczenia (85-95%). Po wojnie nastąpiła wymiana ludności – przybyli nowi mieszkańcy, głównie z Wielkopolski, centralnej Polski i Kresów Wschodnich.

Powojenna odbudowa zatarła historyczny układ miasta, ale wciąż zachowały się ważne elementy dziedzictwa: kościół, mury miejskie, barbakan oraz dawny szpital z początku XX wieku. W okolicznych wsiach można znaleźć zabytkowe układy ruralistyczne (m.in. w Korytowie, Kołkach, Piaseczniku) oraz pałace i dwory (Korytowo, Wardyń, Stradzewo).

Na terenie gminy występuje charakterystyczna dla regionu architektura neogotycka i styl nawiązujący do ceglanego gotyku, typowego dla Pomorza.

Tożsamość lokalna i współczesność

Po 1945 roku miasto zaczęło się odbudowywać, a lokalna społeczność zyskała nowe tradycje i symbole. W latach 80. XX wieku Choszczno zdobywało tytuły „Mistrza Gospodarności”, ale przemiany po 1990 roku przyniosły zarówno rozwój gospodarki rynkowej, jak i likwidację zakładów przemysłowych, wysokie bezrobocie i emigrację mieszkańców.

Do lokalnej tożsamości nawiązuje Choszcz, legendarny rycerz i założyciel miasta, który od 2020 roku jest wizualnym symbolem gminy. Ważnym elementem tradycji kulinarnych stała się choszczeńska strucla z makiem, której przepis pochodzi od osadników z Kresów Wschodnich. Strucla w roku 2014 została wpisana na listę produktów tradycyjnych.³

Choszczno obecnie koncentruje się na rozwoju turystyki i rekreacji, wspieraniu przedsiębiorczości, wykorzystaniu sztucznej inteligencji oraz budowaniu miasta przyjaznego środowisku, mając na uwadze ekologię i energooszczędność. Jego największymi atutami pozostają malownicze jeziora, cenne zabytki i bogata historia.

² <https://choszczno.pl/zolnierska-droga-80-lat-temu/>

³ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/choszczenska-strucla-z-makiem> ;

https://wrir.wzp.pl/sites/default/files/27-_choszczenska_strucla_z_makiem.pdf

Dostępność komunikacyjna i mobilność

Gmina Choszczno jest stosunkowo dobrze skomunikowana z innymi obszarami województwa i kraju. Przez teren gminy przechodzą drogi wojewódzkie:

- nr 151 – łącząca Gorzów Wielkopolski ze Świdwinem
- nr 160 – z Suchania do Miedzichowa
- nr 122 – z Krajnika Dolnego do Piasecznika
- nr 175 – łącząca Choszczno z Drawskiem Pomorskim.

W pobliżu gminy Choszczno przebiega droga krajowa nr 10. Na zróżnicowanie środków komunikacji publicznej pozytywnie wpływa również dostępność kolejowa obszaru. Przez gminę Choszczno przebiega bowiem linia kolejowa nr 351 (E59) relacji Poznań Główny – Szczecin Dąbie.

Niezbyt daleka odległość od granicy z Niemcami oraz Szczecina – stolicy województwa (około 80 km) wzmacnia dostępność gminy dla mieszkańców i turystów.

Środowisko geograficzne gminy Choszczno

Gmina Choszczno leży na Pojezierzu Zachodniopomorskim, będącym częścią Nizy Środkowoeuropejskiego. Większość jej obszaru obejmuje Pojezierze Choszczeńskie, a zachodnia część znajduje się na Równinie Pyrzycko-Stargardzkiej.

Gmina Choszczno to obszar o bogatej rzeźbie terenu, kształtowanej przez działalność lodowcową. Obejmuje wysoczyzny morenowe, rynny polodowcowe i tereny sandrowe. Teren gminy charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem: od pagórkowatego terenu morenowego na zachodzie, po równinny krajobraz sandrowy na wschodzie.

Dominującą funkcją użytkowania terenu gminy jest rolnictwo, które zajmuje blisko 72% powierzchni. Lasy pokrywają 16% obszaru gminy, natomiast tereny zurbanizowane jedynie 5%. Strukturę geologiczną obszaru gminy tworzą głównie osady polodowcowe (gliny, piaski i torfy), a także złoża kruszywa naturalnego i kredy jeziornej.

Obszar gminy jest bogaty w rzeki i jeziora. Do głównych rzek należą Ina, Mała Ina, Stobnica i Wardynka. Znajduje się tutaj 25 jezior o łącznej powierzchni 515 ha, w tym: Jezioro Raduń (107 ha, głębokość 11,4 m), Jezioro Klukom (85 ha), Jezioro Korytowo Duże (66,4 ha). Ważnym elementem ekosystemu są obszary podmokłe i trzcinowiska, jak np. jezioro Stawin (100 ha), które pełnią kluczową rolę w retencji wód i ochronie bioróżnorodności.

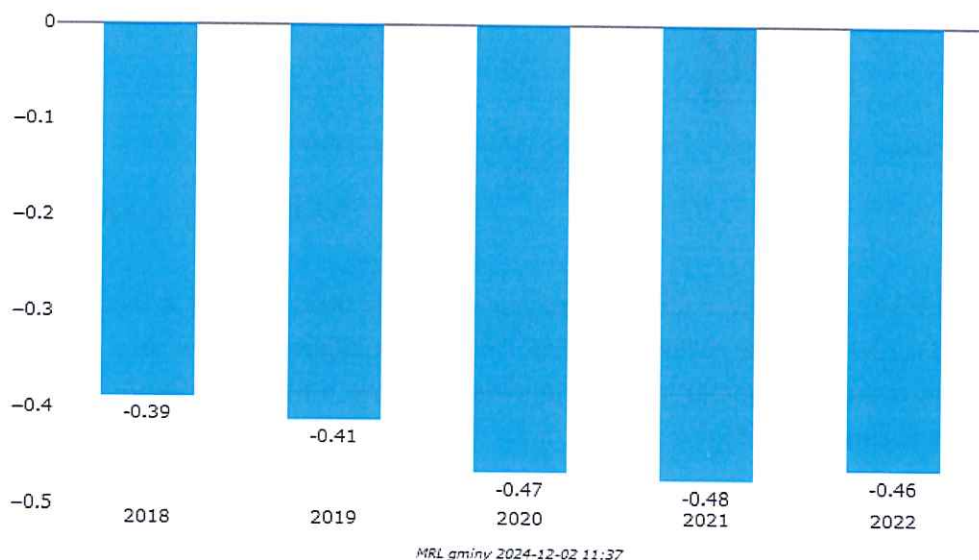
Skutki działań wojennych w 1945 roku, gdzie zniszczeniu uległo ponad 83% tkanki miejskiej, niemal całkowicie zatrzymały rozwój gospodarczy miasta. Handel i przemysł zaczęły się odradzać stopniowo, a większa odbudowa nastąpiła dopiero w latach 60. XX w., obejmując budownictwo oraz rozbudowę sieci wodociągowo-kanalizacyjnej.

Mimo trudności Choszczno zdobywało tytuły „Mistrza gospodarności”. Po 1989 roku zaczęły się przemiany gospodarcze – rozwój handlu prywatnego, rzemiosła i usług. W latach 90. i po 2000 roku powstawały banki, sklepy wielkopowierzchniowe, a gmina zrealizowała ważne inwestycje, takie jak oczyszczalnię ścieków, pływalnię „Wodny Raj”, halę sportową, Centrum Rekreacyjno-Sportowe.

1.2. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy

Miasto i gmina Choszczno na tle ogólnopolskiej grupy porównawczej ośrodków wielofunkcyjnych wypada niekorzystnie w aspekcie stopnia rozwoju. Ogólny wskaźnik poziomu rozwoju gminy w roku 2022 jest ujemny i wynosi -0,46 (wartość standaryzowana), podobnie jak i dynamika zmian wskaźnika -0,08. Trudna sytuacja gminy utrzymuje się niezmiennie od roku 2020.

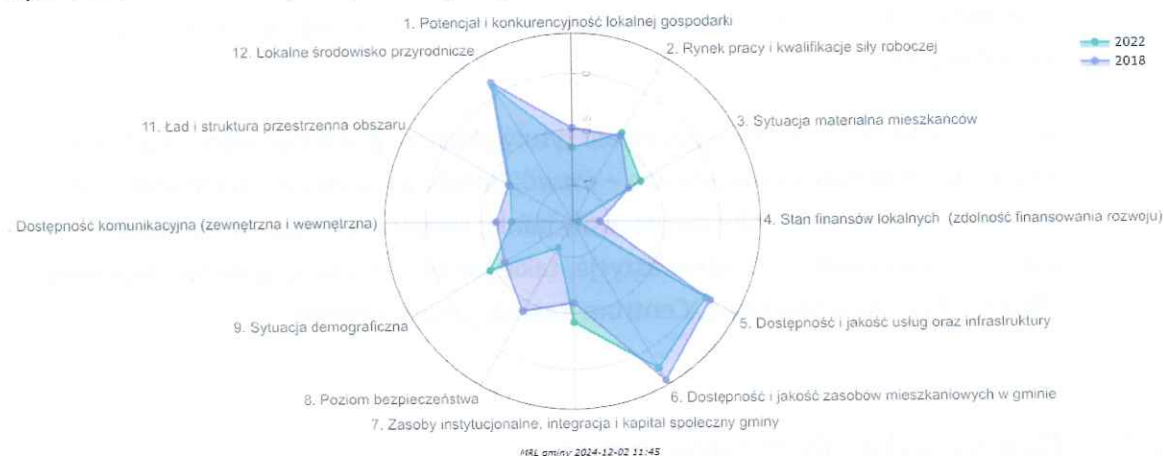
Ryc. 3 Ogólny wskaźnik rozwoju gminy (wartość standaryzowana)

Źródło: gminy.monitorrozwoju.pl

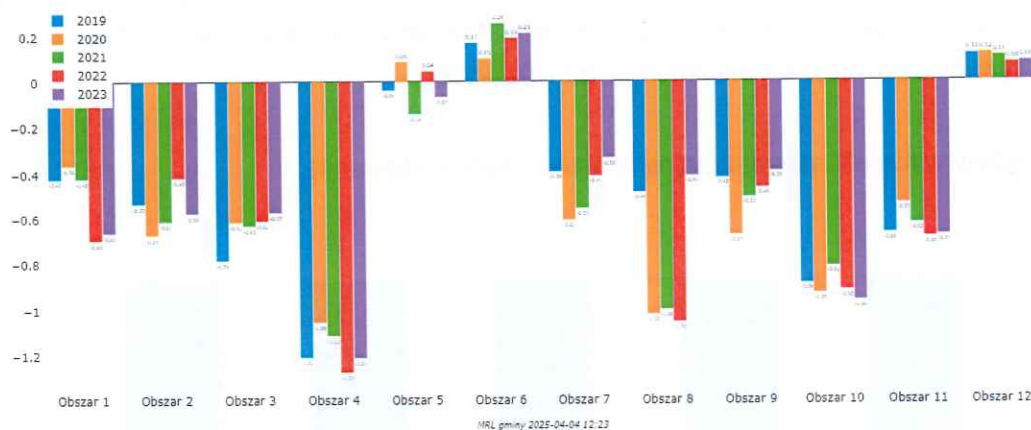
Na prezentowany ogólny wskaźnik rozwoju składa się 12 obszarów funkcjonowania samorządu lokalnego, które obrazują wykresy na rys. 4 i rys. 5.

Ryc. 4 Wskaźnik rozwoju w poszczególnych obszarach analiz w okresie 2018-2022

Źródło: gminy.monitorrozwoju.pl

Ryc. 5 Wskaźnik rozwoju w latach 2019-2023 w poszczególnych obszarach analiz

Źródło: gminy.monitorrozwoju.pl

Spośród 12 obszarów analizy niekorzystna sytuacja utrzymuje się w 9 obszarach, a w 3 obszarach relatywnie korzystna. Analizując wskaźniki rok po roku w poszczególnych obszarach funkcjonowania gminy, można prześledzić dynamikę i trendy zmian (rys. 5).

W okresie 2019-2023, do obszarów, w których obserwować można znacząco niekorzystną sytuację możemy zaliczyć: 4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju), 8. Poziom bezpieczeństwa oraz 10. Dostępność komunikacyjną (wewnętrzną i zewnętrzną).

W dalszej kolejności jako obszary o ujemnych wartościach wskaźników, wpływające na pogorszenie jakości życia w gminie i jej perspektyw rozwoju należy wskazać 1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, 2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej, 3. Sytuację materialną mieszkańców, 7. Zasoby instytucjonalne, integrację

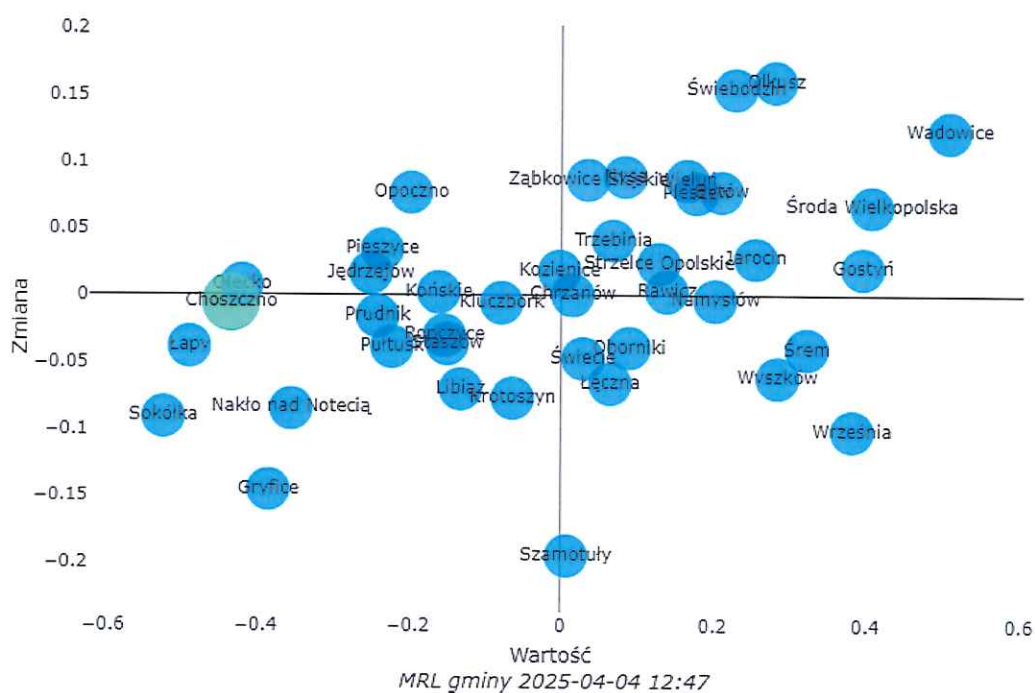
i kapitał społeczny gminy, 9. Sytuację demograficzną oraz 11. Ład i strukturę przestrzenną.

Relatywnie korzystna sytuacja występuje w obszarze 5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury, 6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie oraz 12. Lokalne środowisko przyrodnicze, gdzie wartości wskaźników osiągają nieznaczne wartości dodatnie.

W analizowanym okresie poprawie uległa sytuacja materialna mieszkańców. Niewiele lepszą sytuację w roku 2023, względem pomiaru z roku 2018 obserwujemy w obszarze poziomu bezpieczeństwa, zwiększenia zasobów instytucjonalnych, poziomu integracji i kapitału społecznego gminy oraz dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie.

Gmina Choszczno, wśród gmin o podobnej wielkości i funkcjach, przyjmuje defensywną pozycję, wskazującą na pogłębienie kryzysu rozwojowego i tendencje spadkowe trendu (rys. 6).

Ryc. 6 Pozycja gminy w grupie porównawczej gmin (w okresie 2019-2023)

Źródło: gminy.monitorrozwoju.pl

Powyższe analizy wskaźników oraz porównanie pozycji gminy na tle gmin podobnych potwierdza klasyfikacja miast przeprowadzona na potrzeby opracowania Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, której dokonał zespół Polskiej Akademii Nauk pod kierownictwem prof. Śleszyńskiego, opracowując delimitację obszarów problemowych oraz listę miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Gmina Choszczno została sklasyfikowana jako miasto stagnujące, gdzie obserwuje się powiększanie niekorzystnego dystansu i złą sytuacja społeczno-gospodarczą, a także obniżający się potencjał, co wpływa na powiększenie dystansu rozwojowego względem innych miast z grupy porównawczej. Gmina jest obszarem o niekorzystnych funkcjach rozwojowych i wymaga specjalnego wsparcia w polityce rozwoju.⁴

⁴ IGIPZ_PAN_Aktualizacja_delimitacji_miast_średnich_tracących_funkcje_społeczno-gospodarcze_(powiększających_dystans_rozwojow (1).pdf

1.3. Obszar społeczny

Gminę Choszczno na koniec 2023 r. zamieszkiwało 20 111 mieszkańców, w tym 10 352 kobiety (tj. 51,5% populacji) i 9 759 mężczyzn (tj. 48,5% populacji). Miasto za swoje centrum życiowe wybrało 13 896 osób, natomiast tereny wiejskie 6 215 osób (tab. nr 1).

Tabela 1. Liczba ludności gminy Choszczno w 2023r.

liczba ludności	ogółem		Mężczyźni		kobiety	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
ludność w gminie	20 111	100,0 %	9 759	48,50 %	10 352	51,50 %
ludność w mieście	13 896	69,09 %	6 586	67,49 %	7 309	70,61%
ludność na wsi	6 215	30,91 %	3 173	32,51 %	3 043	29,39 %

Źródło: GUS, BDL 31.12.2023

Współczynnik feminizacji, tj. liczba kobiet na 100 mężczyzn, wynosi 106. Jednak w mieście wskaźnik ten osiąga wartość 111, natomiast na terenie wiejskim 96.

W latach 2013-2023 liczba mieszkańców zmalała o 10% - w Choszcznie o 11,6%, a w sołectwach o 6,2% (tab. 2).

Tabela 2. Zmiana liczby ludności gminy Choszczno i pow. choszczeńskiego w latach 2013-2023

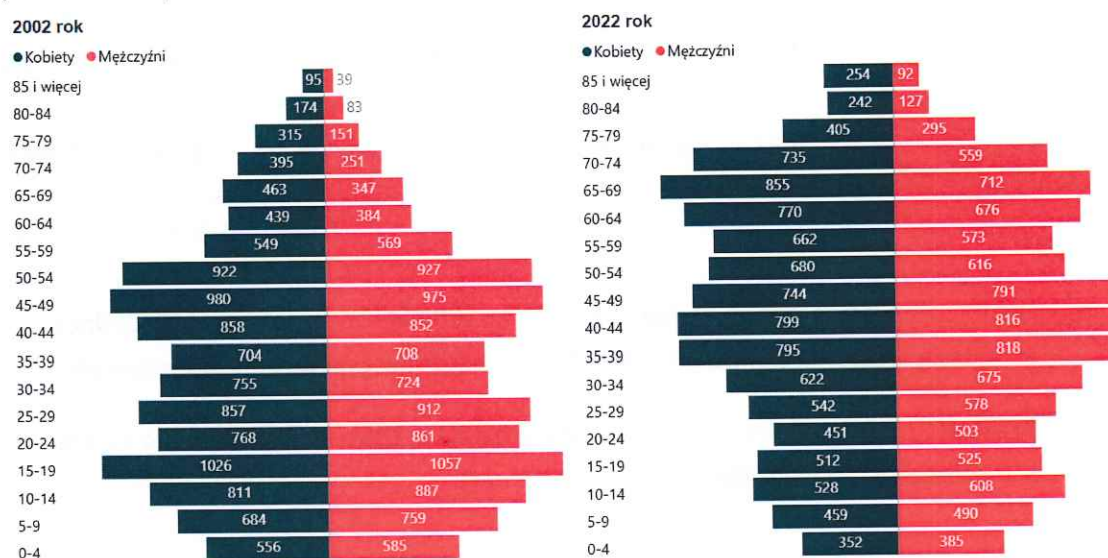
obszar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana 2013- 2023
powiat choszczeński	49 929	49 709	49 474	49 220	48 906	48 602	48 243	45 758	45 248	44 818	44 422	89,0%
gmina Choszczno	22 340	22 265	22 096	21 949	21 824	21 738	21 635	20 667	20 479	20 246	20 111	90,0%
w tym miasto	15 716	15 575	15 526	15 437	15 352	15 248	15 109	14 464	14 289	14 064	13 895	88,4%
w tym obszar wiejski	6 624	6 690	6 570	6 512	6 472	6 490	6 526	6 203	6 190	6 182	6 216	93,8%

Źródło: GUS, BDL, za: Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Choszczno, 2024

W analogicznym okresie ludność Polski zmalała o 2,2%, natomiast w województwie zachodniopomorskim ubyło 5,1% mieszkańców. Szybki spadek ludności nastąpił po roku 2013.

Poza obszarem suburbanizacji, tj. miejscowości otaczających miasto Choszczno (w szczególności Koplin, Oraczewice, Pakość, Sulin), gdzie liczba ludności wzrasta, w pozostałych miejscowościach gminy ubywa mieszkańców. W największych miejscowościach, m.in. w Zamęcie, Korytowie, Wardyniu liczba mieszkańców nie przekracza 500 os., tworząc miejscowości małe.

Ryc. 7 Piramidy wieku ludności gminy Choszczno w latach 2002 i 2022

Źródło: <https://wsparciemiast.pl/baza-wiedzy/dane-i-badania/raporty/choszczno/>

Na przestrzeni 10-ciu lat bardzo wyraźnie widoczne jest zwiększenie się grupy osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym. Coraz więcej osób, w szczególności kobiet, dożywa również sędziwego wieku powyżej 85 lat.

Przedstawione powyżej dane, w postaci piramidy ludności, udziału poszczególnych grup wiekowych jak i trend zmian demograficznych, są niekorzystne dla gminy i pociągają szereg konsekwencji związanych z rozwojem społecznym i gospodarczym.

Średni wiek mieszkańców wynosi 42,6 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego (42,8) oraz nieco wyższy niż średnia dla mieszkańców całej Polski (42,1). Średni wiek kobiet wynosi 44,2 lata, a mężczyzn 40,8 lat.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 14,9% ludności ma wykształcenie wyższe, 2,8% wykształcenie policealne, 12,7% średnie ogólnokształcące, a 17,9% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 24,2% mieszkańców gminy Choszczno, gimnazjalnym 3,6%, natomiast 20,4% podstawowym ukończonym. 3,6% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa zachodniopomorskiego mieszkańcy gminy Choszczno mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet największy odsetek posiada wykształcenie podstawowe ukończone (21,6%) oraz zasadnicze zawodowe (18,4%). Mężczyźni najczęściej legitymują się wykształceniem zasadniczym zawodowym (30,2%) oraz podstawowym ukończonym (19,0%).

Tabela 3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2013-2023

obszar	w wieku przedprodukcyjnym [w %]										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	18,2	18,0	18,0	17,9	18,0	18,1	18,1	18,4	18,4	18,4	18,2
zachodniopomorskie	17,7	17,5	17,3	17,3	17,3	17,3	17,2	17,4	17,4	17,3	17,1
powiat choszczeński	18,5	18,3	18,1	17,9	17,8	17,6	17,3	18,1	17,9	17,4	17,0
gmina Choszczno	18,4	18,1	17,8	17,6	17,4	17,3	17,0	17,7	17,6	17,0	16,6
w tym miasto	17,0	16,7	16,5	16,3	16,1	16,1	15,6	16,6	16,4	15,8	15,4
w tym obszar wiejski	21,8	21,6	21,0	20,6	20,3	20,3	20,3	20,3	20,2	19,7	19,3
obszar	w wieku produkcyjnym [w %]										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	63,4	63,0	62,4	61,8	61,2	60,6	60,0	59,4	59,1	58,7	58,4
zachodniopomorskie	64,5	63,8	63,1	62,3	61,5	60,8	60,1	59,3	58,8	58,5	58,1
powiat choszczeński	65,0	64,4	63,9	63,4	62,7	62,1	61,6	59,2	58,8	58,5	58,2
gmina Choszczno	64,7	64,0	63,3	62,8	62,2	61,4	60,8	58,7	58,3	58,1	57,8
w tym miasto	64,9	63,9	62,9	62,1	61,4	60,5	59,8	57,5	56,9	56,6	56,1
w tym obszar wiejski	64,3	64,1	64,3	64,3	64,0	63,5	63,1	61,6	61,4	61,5	61,5
obszar	w wieku poprodukcyjnym [w %]										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	18,4	19,0	19,6	20,2	20,8	21,4	21,9	22,2	22,5	22,9	23,3
zachodniopomorskie	17,9	18,7	19,5	20,4	21,2	21,9	22,6	23,3	23,8	24,2	24,8
powiat choszczeński	16,5	17,3	18,0	18,7	19,5	20,3	21,1	22,7	23,3	24,2	24,8
gmina Choszczno	16,9	17,9	18,9	19,7	20,4	21,3	22,2	23,6	24,2	24,9	25,6
w tym miasto	18,1	19,4	20,6	21,6	22,5	23,4	24,6	25,9	26,7	27,6	28,4
w tym obszar wiejski	14,0	14,3	14,8	15,1	15,6	16,2	16,7	18,1	18,4	18,8	19,2

Analiza obejmuje trzy grupy wiekowe ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Postępujące starzenie się społeczeństwa jest trendem, który od wielu lat obserwujemy w Polsce. Ta niekorzystna zmiana demograficzna widoczna jest również na obszarze gminy Choszczno.

Stale zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, z większym nasileniem w części miejskiej gminy Choszczno niż na terenach wiejskich, gdzie sytuacja jest korzystniejsza również w porównaniu do powiatu choszczeńskiego czy obszaru województwa zachodniopomorskiego.

Analogiczną sytuację możemy zauważyć analizując odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym. W części miejskiej niewiele ponad połowa populacji jest w wieku produkcyjnym (56,1 %). Znacznie więc mieszkańców aktywnych zawodowo zamieszkuje tereny wiejskie (61,5 %). Powiat choszczeński (58,2 %) jak i województwo zachodniopomorskie (58,1 %) wypadają tutaj w wartościach średnich, notując nieznacznie wyższą liczebność tej grupy mieszkańców niż w gminie Choszczno.

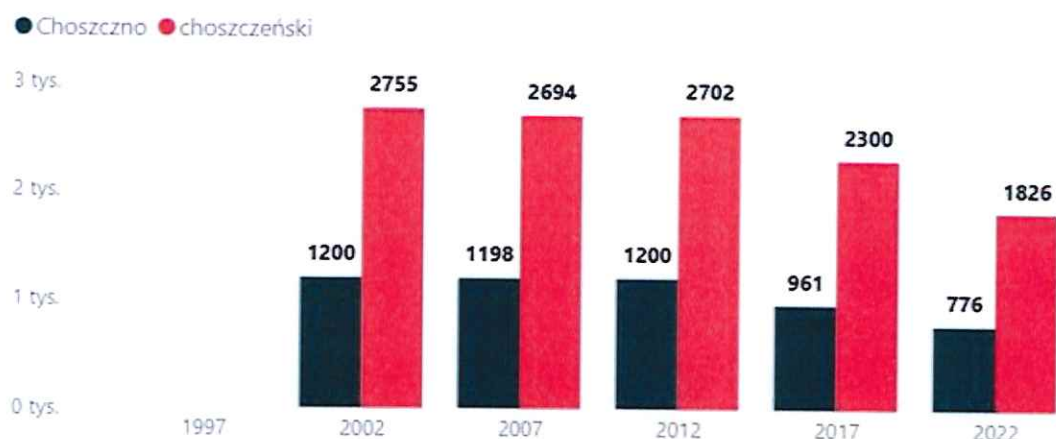
Grupa osób w wieku poprodukcyjnym w gminie Choszczno (25,6 %) jest wyższa niż w powiecie choszczeńskim (24,8 %) i województwie zachodniopomorskim (24,8 %). Analizując natomiast dane na obszarze samej gminy zdecydowanie możemy mówić o starzejącym się społeczeństwie w części miejskiej gminy (28,4 %). Jest to trend silny i bardzo widoczny od roku 2013, gdzie przedstawiciele tej grupy ekonomicznej stanowili 18,1 % populacji mieszkańców, aż do roku 2023, gdzie obserwujemy 10-cio procentowy wzrost do poziomu 28,4 %. Zwiększenie liczebności grupy mieszkańców w wieku poprodukcyjnym jest widoczne również na obszarze wiejskim, jednak udział ten jest znacznie mniejszy, nieznacznie przekracza 19 % przy dynamice wzrostu o połowę słabszej niż w części miejskiej gminy na przestrzeni omawianych 10-ciu lat.

Urodzenia żywe

Stały spadek urodzeń w gminie Choszczno widoczny jest od roku 2018, z poziomu 179 urodzeń w roku 2018 do 124 w roku 2022, przy czym proces ten przybrał na sile w latach 2021-2022.

Dynamikę zmian dobrze widać w perspektywie 5-cio letniej. Od roku 2012 rozpoczął się stały trend spadkowy zarówno w powiecie choszczeńskim jak i gminie Choszczno. W ciągu dekady urodzenia spadły o 35 % (rys. 8).

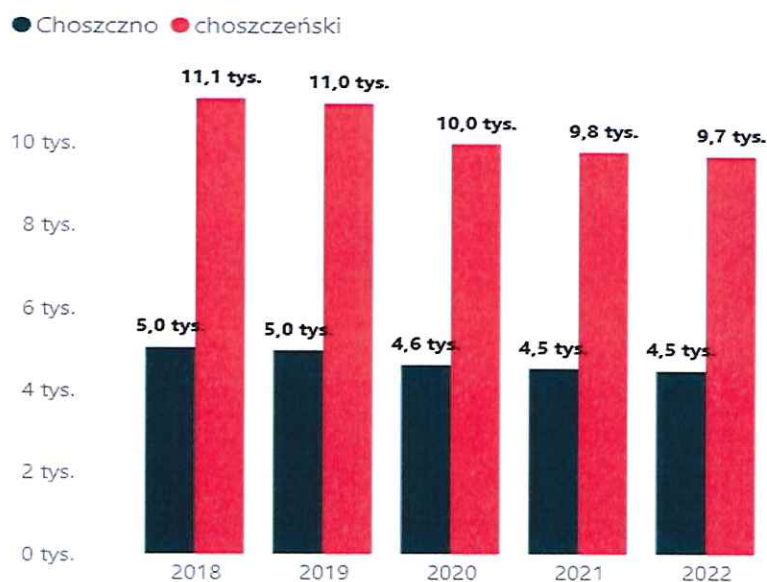
Ryc. 8 Urodzenia w okresach 5-cio letnich w gminie Choszczno i powiecie choszczeńskim

Źródło: <https://wsparciemiast.pl/baza-wiedzy/dane-i-badania/raporty/choszczno/>

Jednym z czynników, który ma wpływ na liczebność urodzeń jest populacja kobiet w wieku rozrodczym, tj. 15-49 lat. Zarówno w powiecie choszczeńskim jak i w gminie Choszczno spadek jest równomierny i wynosi około 100 kobiet rocznie. Przyczyny należy upatrywać w coraz mniejszej populacji kobiet, która corocznie wchodzi do tego przedziału wiekowego (rys. 9). Zjawisko przybierze na sile około 2028 roku, kiedy zacznie się wychodzenie z wieku potencjalnej rozrodczości kobiet urodzonych w czasie wyżu demograficznego lat 1978-1984.

Ryc. 9 Liczba kobiet w wieku prokreacyjnym w gminie Choszczno i powiecie choszczeńskim

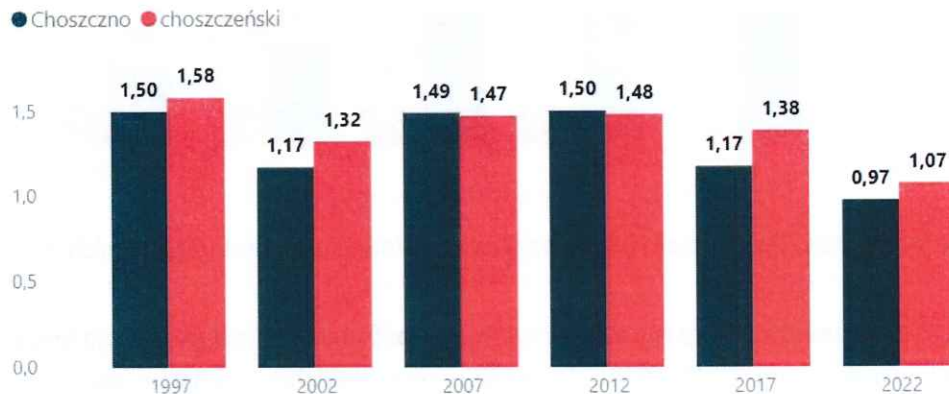

Źródło: <https://wsparciemiast.pl/baza-wiedzy/dane-i-badania/raporty/choszczno/>

Kolejnym czynnikiem wpływającym na spadek wskaźnika urodzeń jest współczynnik dzietności. Dla prostej zastępowalności pokoleń współczynnik ten powinien wynosić

2,10-2,15. Od roku 2017 wskaźnik utrzymuje się na bardzo niskim poziomie, co oznacza, iż kolejne roczniki dzieci będą niższe o 50% i więcej od roczników ich matek (rys. 10).

Ryc. 10 Współczynnik dzietności w gm. Choszczno i pow. choszczeńskim w latach 1997-2022

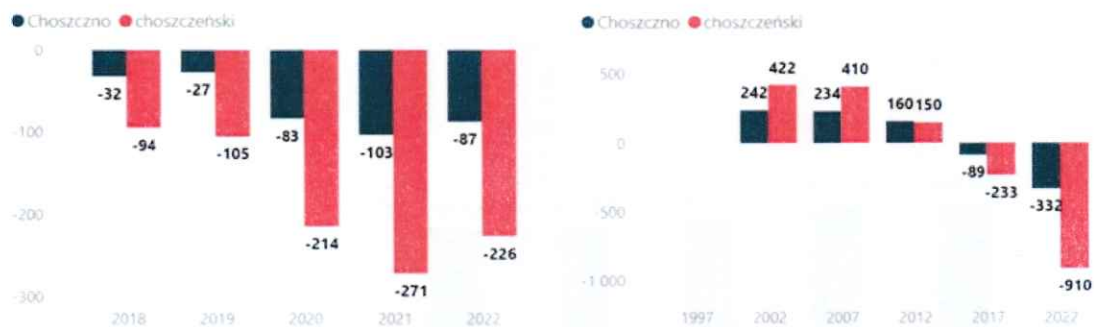

Źródło: <https://wsparciemiast.pl/baza-wiedzy/dane-i-badania/raporty/choszczno/>

Ruch naturalny

Problemy demograficzne pogłębia również ujemny przyrost naturalny. Liczba zgonów na poziomie około 210 rocznie, niski wskaźnik urodzeń wpływają na stały, ponad 10-cio letni trend ujemny (rys. nr 11).

Ryc. 11 Przyrost naturalny w gminie Choszczno i pow. choszczeńskim w latach 2018-2022 i 2002-2022 (okresy 5-letnie)

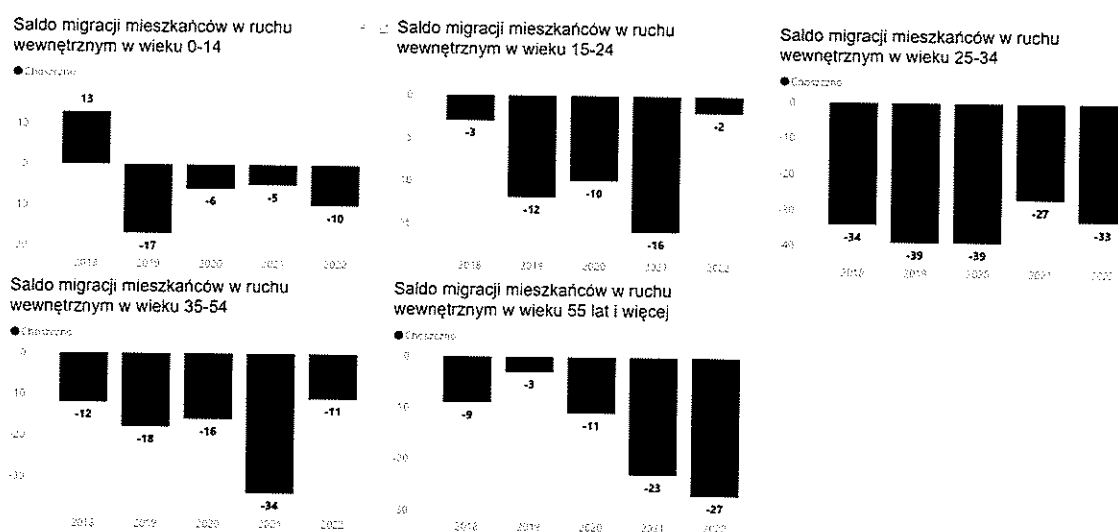
Źródło: <https://wsparciemiast.pl/baza-wiedzy/dane-i-badania/raporty/choszczno/>

Migracje

Gmina Choszczno wpisuje się w trendy obserwowane w innych gminach miejsko-wiejskich czy obszarach funkcjonalnych większych miast. W części miejskiej gminy obserwujemy ubytek mieszkańców, na korzyść terenów wiejskich, gdzie mieszkańców przybywa i saldo migracji jest dodatnie (migracja wewnętrzna). Skala tego zjawiska przybrała na sile po okresie pandemii, tj. w latach 2021-2022.

Zjawiskiem niekorzystnym jest w szczególności migracja osób młodych. W szczególności dotyczy to grupy osób w wieku 25-34, a więc w wieku produkcyjnym, które rozpoczynają życie zawodowe i rodzinne. Większą skalę odpływu obserwujemy również wśród osób w wieku okołoemerytalnym (rys. nr 12).

Ryc. 12 Migracja wewnętrzna w gminie Choszczno w latach 2018-2022

Źródło: <https://wsparciemiast.pl/baza-wiedzy/dane-i-badania/raporty/choszczno/>

W zakresie migracji warto prześledzenia są również kierunki napływu i odpływu mieszkańców. Choszczno, jako ośrodek o znaczeniu powiatowym i ponadlokalnym, przyciąga głównie mieszkańców z obszaru wiejskiego oraz z terenu innych gmin. Z kolei mieszkańcy Choszczna migrują do większych ośrodków miejskich, takich jak Szczecin, Poznań (podjęcie studiów, poszukiwanie lepszej pracy i in.). W mniejszym stopniu są to migracje na obszar wiejski gminy (prawdopodobnie osoby o ustabilizowanej sytuacji finansowej, mieszkańcy wychodzący z grupy w wieku produkcyjnym).

Prognozy demograficzne

Prognozy demograficzne opracowane przez GUS nie oddają rzeczywistych realiów i trendów jakie panują w gminie Choszczno.

Prognozowano, iż w roku 2022 gminę zamieszkiwać będzie 20 246 osób. Do roku 2029 populacja mieszkańców miała nieco wzrosnąć do 20 322 osób, po czym sukcesywnie spadać do 19 821 w roku 2040, 19 065 w roku 2050 i 18 257 w roku 2060.

Należy jednak zauważyć, iż trend spadkowy trwa nieprzerwanie od 2010 roku, a jego nasilenie nastąpiło od 2019 roku, przede wszystkim w skutek zawirowań pandemicznych. Faktyczna liczba ludności wykazuje trend spadkowy, odwrotny do założeń przedstawionych prognoz. W roku 2023, w gminie Choszczno mieszkało 20 111 osób.

Prognoza sformułowana na podstawie trendu z lat 2010-2023 zakłada spadek liczby ludności:

- w pow. choszczeńskim: do 41 569 w 2030 r. i 39 096 w 2035 roku
- w gminie Choszczno: do 18 997 w 2030 r. i 18 025 w 2035 roku
 - w tym w mieście: do 13 031 w 2030 r. i 12 243 w 2035 roku
 - w tym na terenie wiejskim: do 5 965 w 2030 r. i 5 782 w 2035 roku

Kontynuacja powyższych procesów może skutkować obniżeniem liczby mieszkańców powiatu do 27-28,7 tys. mieszkańców w perspektywie 2050 roku, zaś gminy do 13,2 -13,3 tys. osób.⁵

Aktywność społeczna mieszkańców

Na terenie gminy Choszczno w roku 2023 działało 95 organizacji pozarządowych, z czego 61 na obszarze miejskim, a 34 na obszarze wiejskim gminy.

W miejscowościach wiejskich mieszkańcy zrzeszają się głównie w kołach gospodyń, wiejskich, ochotniczych strażach pożarnych i ludowych, uczniowskich klubach sportowych. Liczba organizacji pozarządowych wyraźnie wzrosła w samym Choszcznie, w szczególności w latach 2021-2023. W stosunku do roku 2018 przybyło 17 organizacji (tab. 4).

⁵ Prognoza oparta o wyliczenia własne, za: „Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Choszczno”, 2024

Tabela 4. Organizacje pozarządowe w gminie Choszczno w latach 2018-2023

obszar	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
gmina Choszczno	75	78	80	83	88	95
w tym miasto	45	46	46	49	54	61
w tym obszar wiejski	30	32	34	34	34	34

Źródło: GUS, BDL, za: Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Choszczno, 2024

Samorząd gminy Choszczno na realizację programu współpracy z organizacjami pozarządowymi w 2025 roku w budżecie gminy zaplanował kwotę 434 000 zł. W 2024 roku reaktywowano Młodzieżową Radę Miasta Choszczna, powołano Radę Seniorów, a także Radę Gospodarczą przy Burmistrzu Miasta Choszczna. Jest to pozytywny krok uwzględniający znaczące grupy społeczne w życiu wspólnoty samorządowej.

Frekwencja wyborcza w latach 2018-2024 była nieznacznie niższa niż ogólnopolska. Była też porównywalna z wynikami w województwie zachodniopomorskim.

Edukacja i wychowanie

Gmina Choszczno zapewnia kompleksową opiekę dla dzieci w żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych. W ramach systemu edukacji funkcjonują:

- 4 żłobki
 - 2 żłobki publiczne i 2 niepubliczne w Choszcznie
- 6 przedszkoli, w tym:
 - 4 przedszkola publiczne i 2 niepubliczne w Choszcznie
- 6 szkół podstawowych, w tym:
 - 2 szkoły podstawowe w Choszcznie
 - 4 szkoły podstawowe w: Korytowie, Sławęcinie, Suliszewie i Zamęcie

W roku szkolnym 2023/2024 w szkołach wiejskich w Korytowie, Sławęcinie, Suliszewie i Zamęcie funkcjonowały oddziały przedszkolne dla dzieci 5 i 6 - letnich oraz punkty przedszkolne dla dzieci 3 i 4-letnich. W szkołach i przedszkolach gminnych na 267,25 etatach nauczycielskich pracowało 276 osób.

Przedstawione trendy demograficzne widoczne są w prognozach liczebności roczników uczniów szkół podstawowych, dla których organizatorem jest gmina Choszczno. Wyraźny spadek liczebności uczniów przewidywany jest w szkołach podstawowych w Choszcznie, natomiast niewielkie obniżenie liczby uczniów przy już małej populacji społeczności szkolnej, planowany jest w dwóch szkołach na terenach wiejskich: w Korytowie i Suliszewie (tab. 5).

Tabela 5. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2021-2024 wraz z prognozą do roku 2031

Szkoła /Rok	2022 /2023	2023 /2024	2024 /2025	2025 /2026	2026/ 2027	2027 /2028	2028 /2029	2029 /2030	2030 /2031
SP nr 1	821	755	831	812	772	722	658	599	565
SP nr 3	467	409	442	420	408	386	364	348	305
SP Korytowo	66	57	54	52	54	58	56	55	54
SP Sławęcin	104	101	97	99	105	108	105	112	110
SP Suliszewo	87	73	70	72	74	78	84	79	77
SP Zamęcin	80	82	82	88	92	94	102	101	103
Razem	1625	1477	1576	1543	1505	1446	1369	1294	1214

Źródło: UM Choszczno, za: Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Choszczno, 2024

Stały monitoring danych demograficznych oraz prognoz dotyczących zapotrzebowania na edukację na szczeblu podstawowym są niezbędne w celu właściwego planowania usług edukacyjnych na obszarze całej gminy.

Spadek liczebności poszczególnych roczników przekłada się również na mniej liczne oddziały oraz średnią liczbę uczniów przypadających na jednego nauczyciela. Najwięcej uczniów – średnio 10,45 na 1 etat nauczycielski - przypada w SP nr 1 w Choszcznie. W pozostałych szkołach podstawowych w mieście wartości te są niższe, a w szkołach na terenach wiejskich znacznie niższe. Przytoczone wartości nie odbiegają też od średniej w Polsce i w województwie zachodniopomorskim, która wynosi blisko 12.

Jak pokazują dane z tabeli nr 5, w szkołach podstawowych w Choszcznie i na terenach wiejskich panuje duża nierównowaga w liczebności uczniów. Szkoły w mieście znacznie przewyższają średnią w kraju (322 osoby), natomiast w szkołach na terenach wiejskich populacja uczniów jest znacznie niższa od średniej tego rodzaju szkół w kraju wynoszącej blisko 136 osób.

Obniża się również średnia liczba uczniów na oddział. W roku szkolnym 2023/2024 najwięcej uczniów na oddział przypadało w SP Nr 1 – ponad 25 i SP Nr 3 – 21,52, przy średniej krajowej na poziomie 21 uczniów. Natomiast w szkołach na terenach wiejskich wartości były znacznie poniżej średniej krajowej wynoszącej 15 uczniów

na oddział. W SP w Korytowie było to średnio 7,12, w SP w Suliszewie – 9,12, w SP Zamęcie – 10,25 i w SP w Sławęcinie 12,62.

Zainteresowanie opieką przedszkolną w Choszczynie jest wysokie. Znacznie gorsza sytuacja występuje w oddziałach przedszkolnych w szkołach na terenach wiejskich. Do placówek uczęszcza niewiele dzieci. W kolejnych latach sytuacja może się jednak zmieniać i wymaga stałego monitorowania. Malejąca liczba urodzeń spowoduje mniejszą liczbę dzieci do zaopiekowania w przedszkolach. Jednak występujący wewnętrzny ruch migracyjny, osiedlanie się nowych mieszkańców na terenach wiejskich może wskazać deficyt równoważyć (tab. 6).

Średnia liczba dzieci przypadająca na 1 etat pedagoga wychowania przedszkolnego w gminie Choszczyno w roku 2022/2023 wyniosła 7,9. W przypadku całego kraju było to 13,9 w przedszkolach i 15,1 w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych. W województwie zachodniopomorskim wskaźnik był niższy, wyniósł odpowiednio 13,6 i 14,4.

Tabela 6. Średnia liczba dzieci przypadająca na oddział przedszkolny w szkołach oraz przedszkolach gminy Choszczyno

Placówka	2012/2022	2022/2023	2023/2024
Oddział przedszkolny SP Korytowo	10	10	9,5
Oddział przedszkolny SP Sławęcin	14	16	1
Oddział przedszkolny SP Suliszewo	13,5	12	7,5
Oddział przedszkolny SP Zamęcie	8,5	8,5	9
Średnia	11,5	11,6	9,5
Przedszkole Nr 1	22,12	23,37	22,12
Przedszkole Nr 2	24,5	25,5	24,75
Przedszkole Nr 4	23,4	25,4	22,5
Przedszkole Nr 5	22,8	21,8	23,6
Średnia	22	20,6	19,4

Źródło: Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Choszczyno, 2024

Mimo rozbudowanej bazy oświatowej w gminie, wyposażenie niektórych placówek nie jest pełne. Szkoła w Zamęcie nie dysponuje pracownią komputerową ani świetlicą. W SP w Suliszewie brak jest sali gimnastycznej, a SP w Korytowie nie dysponuje boiskiem ani placem zabaw. Poza SP nr 3 w Choszczynie żadna ze szkół nie dysponuje pracownikami językowymi.

Wydatki na oświatę (głównie dział 801.) stanowią największą pozycję w budżecie gminy – około 36,4% w 2023 roku (plan budżetu na 2024 rok wskazuje udział 39,3%). W 2022 roku wydatki te osiągnęły kwotę 40,33 mln złotych, w 2023 roku była to suma 41,41 mln, plan na 2024 rok przewiduje wydatkowanie ponad 55 mln zł, w tym 27,5 mln na szkoły podstawowe i prawie 16 mln na przedszkola.

Subwencja oświatowa pokrywała w ostatnich latach niespełna 2/3 wydatków oświatowych w gminie.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach podstawowych w roku 2023 i 2024 są w przeważającej części niższe od wyników w województwie zachodniopomorskim i w kraju.

Uczniowie gminy Choszczno osiągnęli wyniki z języka polskiego na poziomie 60% (2023) i 56% (2024) i są zbliżone do wyników w województwie zachodniopomorskim, ale niższe od wyników w kraju – 66% (2023) oraz 61% (2024). W szkołach podstawowych na obszarach wiejskich uczniowie osiągnęli wyższe wyniki z tego egzaminu niż w szkołach w samym Choszcznie.

Z matematyki wyniki egzaminu są jednak zdecydowanie niższe. W roku 2023 uczniowie osiągnęli wynik na poziomie 43%, rok później nastąpił spadek do 38%. Są to wyniki pozostające na poziomie powiatu choszczeńskiego. W województwie zachodniopomorskim było to odpowiednio 48,8% oraz 46%, natomiast w Polsce uczniowie osiągnęli poziom 53% i 52%.

W szkołach na terenie gminy wyniki egzaminu z matematyki w roku 2023 były dość wyrównane i mieściły się w przedziale 41%–45%. Wyjątkiem była SP nr 3 w Choszcznie, gdzie wynik był najwyższy i osiągnął poziom 57%. W kolejnym, 2024 roku nastąpił spadek wyników we wszystkich szkołach na terenie gminy, a różnicowania są bardzo duże – od 27% do 43%.

W roku 2023 umiejętności uczniów podczas egzaminów z języka angielskiego w gminie Choszczno zostały ocenione na 47%. Jest to znacznie niższy wynik niż osiągnięty w powiecie (55%), w województwie zachodniopomorskim (64%) i w Polsce (66%). Wyniki z języka niemieckiego są porównywalne na poziomie powiatowym. Uczniowie gminy Choszczno osiągnęli lepszy wynik, na poziomie 47%, na tle powiatu (44%). Różnice w efektach nauczania języka angielskiego są natomiast widoczne pomiędzy szkołami w części miejskiej, gdzie są wyższe (57%–58%), a szkołami w części wiejskiej gminy, gdzie są znacznie niższe (42%–54%). W kolejnym roku, 2024, uczniowie z języka angielskiego osiągnęli wynik lepszy niż rok wcześniej (50%).

Wyniki egzaminu z języka niemieckiego w roku 2024 są porównywalne na wszystkich szczeblach podziału administracyjnego kraju. Uczniowie SP nr 1 w Choszcznie osiągnęli wyższy wynik (51%) od uczniów w województwie zachodniopomorskim (49%) i kraju (53%). Była to jedyna szkoła w gminie, której uczniowie zdawali egzamin z tego języka.

Na zlecenie Urzędu Miejskiego przeprowadzony został zewnętrzny i niezależny audyt systemu oświaty w gminie. Na podstawie wyników analizy, w porozumieniu z dyrektorami szkół i przedszkoli zostały podjęte decyzje o optymalizacji wydatków na kwotę 4 mln zł w 2025 roku, bez likwidacji małych szkół.

Szkoły ponadpodstawowe

Organizatorem kształcenia na poziomie średnim jest Powiat Choszczeński, który w Choszczynie prowadzi dwa duże Zespoły Szkolne.

W Zespole Szkół nr 1 uczniowie pobierają naukę w Liceum Ogólnokształcącym oraz w Technikum, na kierunku informatycznym, gastronomicznym, logistycznym i samochodowym.

Wśród 827 uczniów kształcących się w roku szkolnym 2024/2025 największym powodzeniem cieszyły się: profil ogólny w LO (208 uczniów) oraz kierunek logistyczny (195 uczniów) i informatyczny (111 uczniów) w Technikum. W porównaniu do ubiegłego roku szkolnego liczba uczniów w całym Zespole spadła o 123 osoby.

Zespół Szkół nr 2 tworzą: Szkoła Branżowa I st., Liceum Ogólnokształcące oraz Technikum, kształcące w zawodach technik handlowiec i technik ochrony środowiska. W roku szkolnym 2024/2025 nastąpiło wyraźne zainteresowanie kształceniem zawodowym w porównaniu do ubiegłego roku szkolnego. Dużym zainteresowaniem cieszyła się specjalność technik ochrony środowiska. Do nauki w przedmiotowej dziedzinie w dwóch kolejnych rocznikach przystąpiło 107 i 198 uczniów.

Wśród najbardziej popularnych kierunków kształcenia w Branżowej Szkole I stopnia nr 2 znalazły się: mechanik pojazdów samochodowych (102 uczniów), ślusarz, sprzedawca, cukiernik, mechanik monter maszyn i urządzeń – po 52 uczniów, elektryk (28 uczniów), fryzjer i kucharz – po 26 uczniów.

Powiat zapewnia również kształcenie osobom ze specjalnymi potrzebami. W Suliszewie funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Kawalerów Orderu Uśmiechu. W ramach Ośrodka działa szkoła podstawowa oraz branżowa szkoła I stopnia otwarte dla uczniów z niepełnosprawnościami intelektualnymi w różnym stopniu. Główne kierunki kształcenia to: monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, pracownik pomocniczy gastronomii, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej.

Obok ponadpodstawowych szkół publicznych działają również placówki niepubliczne. Są to: Prywatne Liceum Ogólnokształcące oraz Policealna Szkoła przy Centrum Edukacyjnym „Omnibus”, kształcące w zawodach opiekunka dziecięca,

terapeuta zajęciowy, technik masażysta, technik sterylizacji medycznej i opiekun medyczny oraz Prywatne Liceum ogólnokształcące (profil ogólny) i Szkoła Policealna – Izabela Krzemińska. Wspomniana szkoła spośród innych zawodów niż wymienione oferuje kształcenie w kierunku technik administracji i BHP.

Wojewódzki Zakład Doskonalenia Zawodowego w Gorzowie Wielkopolskim, w ramach Zespołu Szkół nr 3 w Choszczynie prowadzi branżową szkołę I stopnia kształcącą w zawodach: fryzjer, mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, kucharz, elektryk, murarz, tynkarz, cukiernik, piekarz i rolnik.

Profil kształcenia zawodowego w szkołach branżowych jest bardzo zbliżony.

Podjęte zostały starania o uruchomienie szeregu kursów zawodowych podwyższających dotychczasowe kwalifikacje i nadających nowe uprawnienia, które uczniowie mogą zdobyć podczas nauki szkolnej. W przypadku otrzymania dofinansowania zewnętrznego rozbudowany zostanie system kształcenia zawodowego z wykorzystaniem technologii VR.

Z diagnozy zapotrzebowania na wsparcie w zakresie szkolnictwa zawodowego przeprowadzonej w roku 2024 wynika, że wśród młodzieży istnieje duże zapotrzebowanie na realizację staży zawodowych, a także dodatkowych kursów i szkoleń. 30% badanych opowiedziało się za realizacją stażu zawodowego w renomowanej firmie. Zainteresowaniem cieszą się kursy zawodowe takie jak: kurs na prawo jazdy, na wózki widłowe, uprawnienia i certyfikat ECDL i CAD, kursy specjalistyczne w zawodach kelner-barista, cukiernik, kucharz (co jest podyktowane oczekiwaniami pracodawców w branży gastronomicznej). Poszukiwane są również kursy pozwalające na uzyskanie kwalifikacji w branży IT, logistycznej, mechanicznej i gastronomii. Znaczenia nabiera również wprowadzenie zajęć nastawionych na kształtowanie kompetencji społecznych i rozwijających przedsiębiorczość oraz kreatywność młodych ludzi, szczególnie zajęcia rozwijające zdolność logicznego myślenia, wykorzystania wiedzy w praktyce. Ponadto konieczne jest również wprowadzenie zajęć o tematyce technologicznej, np. programowanie, grafika komputerowa, robotyka, elektronika.⁶

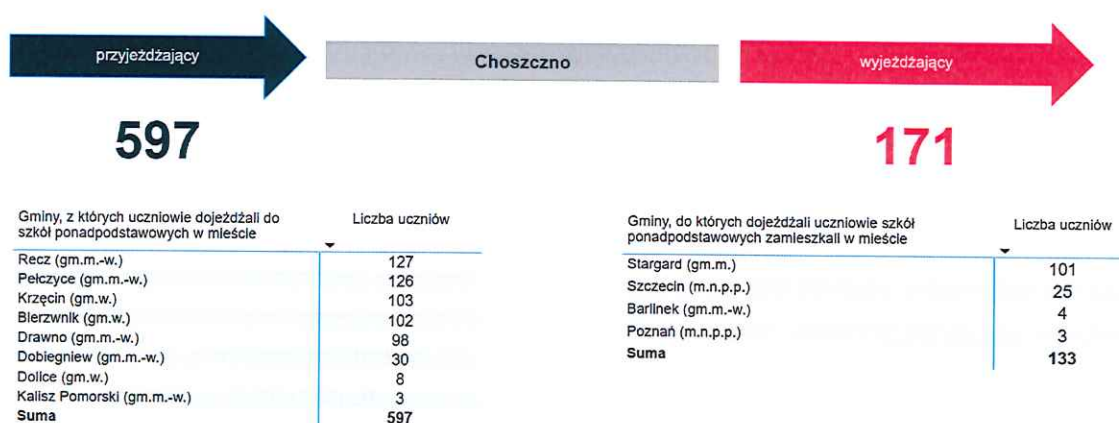
Należy mieć na uwadze, iż zawody deficytowe na lokalnym rynku pracy odzwierciedlają aktualną sytuację pracodawców poszukujących wykwalifikowanych pracowników w danej dziedzinie. Dla rozwoju społeczności lokalnej konieczne jest również kreowanie przez samorządy, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe

⁶ Diagnoza zapotrzebowania Zespołu Szkół Nr 1 im. Bolesława Krzywoustego w Choszczynie na wsparcie w zakresie szkolnictwa zawodowego w ramach projektów dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus na lata 2021-2027

popytu na wiedzę i kwalifikacje przyszłości, uwzględniające megatrendy regionalne i światowe, a także cele strategiczne rozwoju postawione na szczeblu lokalnym, wojewódzkim czy krajowym.

O roli Choszczna jako silnego i ukonstytuowanego ośrodka edukacji na szczeblu średnim świadczy wolumen i kierunki migracji edukacyjnej. Funkcjonowanie trzech zespołów szkolnych oferujących kształcenie w profilu ogólnym i szeregu zawodów przyciąga do szkół ponadpodstawowych znaczną ilość uczniów z gmin ościennych, terenu powiatu oraz części gmin spoza powiatu (np. z Dobiegniewa). Corocznie średnio 60-75% absolwentów szkół podstawowych z powiatu oraz ponad 90% z gminy Choszczno decyduje się na kontynuację nauki w szkołach ponadpodstawowych w Choszcznie. U podstaw przedstawionych decyzji mogą leżeć względy ekonomiczne (m.in. wysokie koszty transportu, utrzymania w innych ośrodkach), jak również możliwość zaspokojenia potrzeb edukacyjnych w miejscu zamieszkania (rys. nr 13).

Ryc. 13 Kierunki migracji edukacyjnych uczniów szkół ponadpodstawowych

Źródło: <https://wsparciemiast.pl/baza-wiedzy/dane-i-badania/raporty/choszczno/>

Kolejnym wskaźnikiem osiągającym korzystne dla Choszczna wartości, potwierdzającym fakt, iż miasto jest ponadlokalnym ośrodkiem edukacyjnym jest współczynnik skolaryzacji. Chęć kontynuacji kształcenia wyraża coraz więcej uczniów. Jest to związane z większą liczbą oddziałów otwieranych w technikach w stosunku do 2018 roku. Liczba uczniów szkół wzrosła o prawie 43%, podczas gdy liczba młodzieży we wskazanych rocznikach tylko o niewiele ponad 5% z obszaru powiatu choszczeńskiego i gminy Choszczno.

W roku szkolnym 2023/2024 w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez Powiat Choszczeński zatrudnionych było 168 nauczycieli na 153,68 etatu.

Zdawalność wśród uczniów I Liceum Ogólnokształcącego w 2024 roku wzrosła w stosunku do lat 2022-2023 (76% wobec 88,6% dla LO w kraju i 85,3% w województwie). Systematycznie zmniejsza się odsetek zdawalność matury w Technikum Nr 1 w Choszczynie. W 2024 roku wskaźnik był niższy od średniej krajowej dla wskazanego typu szkół o ponad 33 %.

Wyniki egzaminu maturalnego w I LO jedynie w 2021 roku wyniki były porównywalne z krajowymi. Wyniki odnotowane w II LO były dużo niższe. Znacznie lepiej prezentują się wyniki uczniów Technikum nr 2, zbliżone w latach 2023-2024 do średnich krajowych dla tego typu szkół. Wyniki Technikum nr 1 natomiast regularnie spadają.

Zdawalność egzaminów zawodowych w stosunku do roku 2022/2023 poprawiła się. Nadal występują kwalifikacje, w których wyniki zdawalność jest bardzo niska, to np. MEC.09 Organizacja i nadzorowanie procesów produkcji maszyn i urządzeń (zdawalność na poziomie 18%-36%), MEC.03 Montaż i obsługa maszyn i urządzeń (zdawalność 30%-60%).

Wyniki badań młodzieży przeprowadzonych w czerwcu 2022 roku na obszarze Partnerstwa „Lider Pojezierzy”, do którego należy również gmina Choszczno, wskazują, iż młodzi ludzie powodzenie na rynku pracy wiązali przede wszystkim z uzyskaniem praktycznych umiejętności zawodowych (47%) oraz umiejętności władania językiem obcym (48%), ale także wiedzy na temat efektywnego poszukiwania pracy (39%). Według opinii młodzieży, najatrakcyjniejszym miejscem do szukania pracy jest zagranica, gdzie chciałoby pracować 34% respondentów, w dalszej kolejności inne miejscowości poza obszarem partnerstwa, ale w województwie zachodniopomorskim (16%) oraz miejscowości w innym województwie (14%). Była też stosunkowo duża jest grupa młodzieży, która nie miała sprecyzowanych planów zawodowych (21%)⁷.

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Życie kulturalne w gminie Choszczno organizowane jest przez dwie instytucje:

- Miejską Bibliotekę Publiczną im. Marii Dąbrowskiej wraz z filią w Kołkach, pełniącą również funkcję biblioteki powiatowej
- Choszczeński Dom Kultury oraz
- Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia im. Ignacego Jana Paderewskiego.

⁷ Por. Raport diagnostyczny „Lider Pojezierza” jw.

Stała obecność jednostki wojskowej w Choszczynie ma również wpływ na obszar kultury. Do uzupełniającej działalności kulturalnej można zaliczyć działalność biblioteki funkcjonującej w ramach Klubu 12 Brygady Zmechanizowanej w Choszczynie.

W 2023 roku odbyło się ponad 200 wydarzeń, których organizatorem lub współorganizatorem był Choszczeński Dom Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna w Choszczynie, a także inne instytucje, organizacje i stowarzyszenia. Przy Miejskiej Bibliotece Publicznej działa Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Oddział w Choszczynie, Choszczeńskie Stowarzyszenie „Książka Plus”, a także nieformalna grupa „Międzybiblioteczny Projekt Teatralny”.

Na terenie gminy funkcjonują zatem dwie placówki biblioteczne przypadające na 20 tys. mieszkańców. W województwie zachodniopomorskim i w Polsce przedstawione wskaźniki są dwukrotnie wyższe.

W 2023 roku w MBP w Choszczynie liczba zbiorów bibliotecznych (książki, czasopisma, audiobooki, zbiory specjalne) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła: 3 319 i są to wskaźniki dorównujące krajowym i wojewódzkim.

Mimo stosunkowo rzadkiej sieci placówek bibliotecznych mieszkańcy chętnie korzystają z proponowanej oferty czytelniczej, o czym świadczą poniższe wskaźniki. Liczba książek dostępnych dla czytelników w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w wersji papierowej i elektronicznej IBUK Libra i LEGIMI oraz audiobooków) wynosiła 19 517.

Liczba wypożyczonych materiałów bibliotecznych na 1 000 mieszkańców wynosiła 2 322 (książki, czasopisma, audiobooki, zbiory specjalne, LEGIMI oraz IBUK Libra), z czego 2 029 stanowią książki i czasopisma w wersji papierowej. Są to wskaźniki dorównujące poziomowi krajowemu, a także nieznacznie przewyższają wskaźniki dla województwa zachodniopomorskiego.

Budynek biblioteki wymaga remontu oraz przeprowadzenia termomodernizacji. W dobudowanym do barbakanu skrzydle widoczne są liczne spękania ścian, co może świadczyć o osiadaniu budynku. Budynek nie spełnia również aktualnych norm przenikalności cieplnej (wartości rzeczywiste przekraczają ponad dwukrotnie obowiązujące normy w tym zakresie).

W Choszczeńskim Domu Kultury funkcjonuje sala teatralno-filmowo-koncertowa na 400 miejsc, Mała Galeria jak również szereg sekcji oferujących zajęcia dla dzieci i młodzieży, m.in. fitness i zumba, wokalne, chóralne, plastyczne, taneczne, w tym z tańca nowoczesnego (hip-hop, break dance), instrumentalne, zespoły, m.in. grupa „My”, „Crusader”, „Galapagos”, chór seniora „Pogodna jesień”.

Co roku, działalność Domu Kultury przyciąga ponad 6 tysięcy osób, uczestniczących w seansach filmowych, koncertach, programach artystycznych i spektaklach, wystawach i plenerach. Do 117 wzrosła również liczba dzieci, młodzieży i dorosłych, uczęszczających do grup tanecznych, muzycznych i plastycznych, których to w roku 2023 było łącznie 9.

Instytucje kultury po pandemii COVID-19 nadal borykają się z problemem aktywnego uczestnictwa w kulturze jak i brakiem kontynuacji niektórych aktywności kulturalnych. Do głównych problemów należą braki kadrowe wśród instruktorów i opiekunów, pozwalające na zwiększenie i zróżnicowanie oferty, niewystarczające środki finansowe na bieżącą działalność, jak również deficyty w jakości bazy technicznej i lokalowej instytucji kultury.

Dużą bolączką są wysokie koszty eksploatacyjne i utrzymanie Domu Kultury, w szczególności w zakresie ogrzewania. Budynek wymaga pilnych nakładów remontowych, termomodernizacyjnych, a także wymiany nagłośnienia.

Sport, rekreacja i turystyka

Gmina Choszczno jest znana z pasji do sportu, w szczególności badmintonu, sportów wodnych (pływanie, kajakarstwo, kajak polo), kolarstwa, szachów oraz biegania. Tereny wokół Choszczna oferują doskonałe warunki do wędkarstwa, myślistwa, obserwacji ptaków, grzybobrania i innych form rekreacji na łonie natury.

Bogata infrastruktura oraz liczne imprezy sportowe sprzyjają rozwojowi wskazanych dyscyplin. W roku 2023 na terenie gminy zorganizowane zostało 21 dużych imprez sportowych o znaczeniu regionalnym i wojewódzkim, skierowanych do różnych grup wiekowych społeczności lokalnej i gości. Były to m.in. turnieje i zawody: badmintonowe (m.in. Memoriał Wiesława Drewicza), szachowe, biegowe (XXVI Choszczeńska Dziesiątka, KLUKOM RUN), kolarskie (Choszczeński Klasyk Szosowy), pływackie (Zachodniopomorska Liga Pływacka) i wędkarskie, a także inicjatywy rekreacyjne: Nordic walking, biegi na orientację, Akademia Deskorolki czy innowacyjne wydarzenia: I Choszczeński Klukom Aquathlon. Klub Sportowy „Aktywne Choszczno” organizuje również biegi na orientację, jak również spacerzy nordic walking.

Konsekwentnie realizowane przez kolejne samorządy inwestycje w infrastrukturę sportową i rekreacyjną sprawiły, że zlokalizowane w centrum miasta jezioro Klukom stało się miejscem uprawiania sportu i rekreacji dla mieszkańców miasta i obszaru gminy. Jezioro otacza 6-cio kilometrowa, oświetlona promenada, wyposażona w małą architekturę oraz rozbudowaną sieć atrakcji sportowo-turystycznych, w tym krytą pływalnię „Wodny Raj”, komplet boisk ze sztuczną nawierzchnią, place zabaw,

siłownie zewnętrzne, street workout, a także pomosty i przystanie wędkarskie. Obok jeziora działa także Centrum Rekreacji i Sportu ze strzeżoną plażą miejską, placem zabaw, boiskiem do gry w siatkówkę plażową i innymi urządzeniami rekreacyjno-sportowymi. Możliwe jest wypożyczenie sprzętu pływającego i rekreacja na wodach jeziora. Obiekt wymaga jednak dalszego rozwoju pod względem technicznym i funkcjonalnym.

Centrum nie dysponuje całorocznym boiskiem i energooszczędnym oświetleniem, dlatego w okresie zimowym aktywność sportowo-rekreacyjna mieszkańców jest ograniczona. Ponadto planowany remont, modernizacja oraz doposażenie pokoi oraz kuchni sprawią, że w Centrum będzie można stworzyć inkubator praktyk dla uczniów szkół ponadpodstawowych. Warunkiem powodzenia przedsięwzięcia będzie pozyskanie finansowania zewnętrznego.

Należy także zauważyć, że stan techniczny infrastruktury sportowej takiej jak boiska szkolne, place zabaw przy placówkach oświatowych, które nimi dysponują jest zły i wymaga pilnych remontów.

Mieszkalnictwo

W 2023 roku w gminie Choszczno oddano do użytku 79 mieszkań (3,9 mieszkań na 1000 mieszkańców), co jest wynikiem niższym niż średnia dla województwa zachodniopomorskiego (6,1) i Polski (5,9). Dynamika budownictwa w latach 2018–2023 była wyraźnie niższa niż średnia krajowa i wojewódzka, z wyjątkiem 2020 roku, kiedy oddano 50 mieszkań deweloperskich. Ostatnie lata charakteryzują się wzrostem budownictwa jednorodzinnego na terenach podmiejskich. Aktywność budowlaną w zakresie indywidualnego budownictwa mieszkaniowego podejmują osoby o ugruntowanej sytuacji finansowej i odpowiedniej zdolności kredytowej.

Problemem społeczności lokalnej może być tzw. luka czynszowa na rynku mieszkań, gdzie koszty najmu mieszkań na rynku komercyjnym są zbyt wysokie w stosunku do przychodów grupy mieszkańców o niższych dochodach. Sytuacja dotyczy w szczególności osoby o niskich zarobkach, osoby starsze i rodziny z dziećmi, a także osoby młode, bez zdolności kredytowej czy też osoby w kryzysie życiowym. Szacuje się, że problem ten może dotyczyć około 30% populacji mieszkańców, tj. około 5,2-6 tysięcy mieszkańców, biorąc pod uwagę niskie zarobki i ograniczony zasób mieszkań wchodzących do zasobu gminnego. Problemem jest również rozproszenie gminnego zasobu mieszkaniowego na terenie miasta i wsi, jak również stan techniczny i wyposażenie w przestarzałe, nieekologiczne ogrzewanie. W świetle zmieniających się przepisów prawa stanowi coraz większe obciążenie dla gminy.

Średnia cena transakcyjna mieszkania w powiecie choszczeńskim wynosiła w 2022 roku 3 052 zł za 1 m², znacznie poniżej średniej dla województwa (6 950 zł) i Polski (7 224 zł). Z uwagi na niską siłę nabywczą na lokalnym rynku, popyt na mieszkania jest dużo mniejszy i dotyczy przede wszystkim rynku wtórnego.

Na 1 000 mieszkańców przypada ponad 410 mieszkań (mniej niż w województwie – 439 i w Polsce – 419). Przeciętna powierzchnia mieszkania wynosi 69,8 m², a na osobę 28,6 m², co również jest niższe od średnich dla województwa i kraju. Zabudowa blokowa dominuje w mieście, gdzie średnia powierzchnia mieszkania to 65 m², podczas gdy na wsi wynosi 83,2 m².

Większość mieszkań w gminie jest wyposażona w instalacje techniczno-sanitarne: wodociąg (97,9%), ustęp spłukiwany (97,5%), łazienkę (96,1%), centralne ogrzewanie (89,4%) i gaz sieciowy (74,1%).

Na obszarze wiejskim gminy w centralne ogrzewanie wyposażonych jest 83,2% mieszkań, natomiast instalacje zasilane gazem sieciowym posiada jedynie 17,1% lokali mieszkalnych.

Gmina Choszczno dysponuje 234 lokalami w zasobie gminnym, w tym 218 w mieście i 16 na terenie wiejskim (w tym 124 lokale z umową najmu na czas nieoznaczony oraz 32 lokale z umową najmu do 3 lat). Przeciętna powierzchnia mieszkań gminnych wynosi 40,2 m². Jedynie 77 lokali jest własnością gminy, pozostałe 157 lokali znajduje się we władaniu Wspólnot Mieszkaniowych. Gmina od wielu lat prowadzi politykę wychodzenia ze struktur wspólnot mieszkaniowych, co w konsekwencji może prowadzić do uszczuplenia gminnych zasobów mieszkaniowych. 39 lokali gminnych pozostaje niezasiedlonych z uwagi na konieczność wykonania kapitalnego remontu, które są sukcesywnie prowadzone w miarę posiadanych przez gminę środków finansowych. Wymiana źródeł ciepła w lokalach gminnych jest utrudniona ze względu na brak możliwości finansowania takich działań z programów rządowych, np. w ramach programu „Ciepłe mieszkanie” (finansowanie termomodernizacji wyłącznie mieszkań własnościowych)

Wskaźnik liczby mieszkań na 1 000 mieszkańców wynosił w roku 2022 – 12,5. Był znacznie mniejszy niż obserwowany w kraju (20,6) czy w województwie zachodniopomorskim (27,2).

Większość mieszkań jest ogrzewanych paliwami stałymi. Jest to duże wyzwanie w obszarze zachowania dobrego stanu środowiska naturalnego.

Zdrowie

Choszczno to duży ośrodek leczenia o skali powiatowej. Opiekę zdrowotną zapewnia 12 przychodni ambulatoryjnych oraz 6 indywidualnych praktyk lekarskich, zlokalizowanych wyłącznie w mieście.

W Choszcznie działa też szpital powiatowy jako Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (SP ZOZ), który obejmuje 9 oddziałów szpitalnych, Stację Dializ, 11

poradni specjalistycznych, Dział diagnostyki medycznej, Nocną i Świąteczną Opiekę Zdrowotną.

Lokalnym potencjałem w obszarze usług zdrowotnych jest szpitalny Oddział Rehabilitacji, którego renoma przyciąga wielu pacjentów zwłaszcza z południowego obszaru województwa zachodniopomorskiego.

Szpital w Choszcznie jest w dobrej kondycji finansowej, co wyróżnia go na tle innych placówek tego typu. W gminie funkcjonuje 8 aptek, również zlokalizowanych na terenie miasta. Mieszkańcy niektórych miejscowości do najbliższej apteki mają do pokonania dystans 18 km.

Bezpieczeństwo publiczne

W 2023 roku w gminie Choszczno odnotowano 556 postępowań przygotowawczych, z czego 370 dotyczyło przestępstw kryminalnych, a 154 przestępstw pospolitych. Spadła liczba kradzieży (75 przypadków) i kradzieży z włamaniem (46 przypadków). Skala tego rodzaju przestępstw w latach ubiegłych była wyższa.

Pogłębia się natomiast problem przestępstw narkotykowych - 93 przypadki w roku 2023, wobec 65 rok wcześniej. Prawie wszystkie zostały popełnione w gminie Choszczno.

Dodatkowo odnotowano 2 541 wykroczeń, z czego 1 036 dotyczyło zakłóceń spokoju publicznego, zaśmiecania miejsc publicznych oraz wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej. 601 z tych zdarzeń miało związek z alkoholem i innymi używkami. W roku 2022 było to 1 377 wykroczeń innych niż drogowe oraz 756 w związku z alkoholem lub używkami. Tendencja jest malejąca.

Wzrosła również wykrywalność przestępstw: 81,3%, co jest wynikiem wyższym od średniej wojewódzkiej (71,5%).

W zakresie bezpieczeństwa drogowego w 2023 roku na drogach gminy doszło do 13 wypadków, w których zginęły 2 osoby, a 18 zostało rannych, a także do 1 505 wykroczeń drogowych.

Wśród najczęściej wymienianych problemów w zakresie bezpieczeństwa zgłaszane są przede wszystkim problemy związane z ruchem drogowym: zły stan infrastruktury, niewłaściwa organizacja ruchu – będące w gestii samorządów różnych szczebli oraz nieprawidłowe parkowanie i przekraczanie prędkości – domena użytkowników dróg.

W obliczu rosnących zagrożeń naturalnych, technologicznych i geopolitycznych, gmina dostrzega konieczność wzmocnienia systemu bezpieczeństwa wewnętrznego oraz podnoszenia odporności społecznej i infrastrukturalnej.

Wciąż aktualnym wyzwaniem pozostaje niedostateczna integracja lokalnych struktur obronnych oraz niewystarczająca edukacja i przygotowanie mieszkańców do reagowania w sytuacjach kryzysowych. Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej wprowadza szereg zadań w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej, m.in. konieczność opracowania kompleksowych planów obronnych i zarządzania kryzysowego, budowę i utrzymanie infrastruktury ochronnej. Ponadto niska świadomość zagrożeń wśród mieszkańców wymaga także działań systemowych i długofalowych.

Pomoc społeczna

Problemy społeczno-gospodarcze towarzyszą rozwojowi gminy od lat 90. XX w. Z pomocy społecznej korzysta więcej beneficjentów niż ma to miejsce w kraju czy w województwie zachodniopomorskim, jednak od roku 2018 systematycznie maleje. W 2023 roku przytoczony wskaźnik wynosił 4,2% ogółu mieszkańców, z czego 1,9% beneficjentów znajdowało się poniżej kryterium dochodowego (tab. nr 7).

Tabela 7. Skala korzystania z pomocy społecznej mieszkańców gminy Choszczno w latach 2018-2023

Obszar	ogółem					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Polska	5,1	4,6	4,2	3,7	3,4	3,4
Zachodniopomorskie	5,4	4,8	4,3	3,9	3,5	3,6
Powiat choszczeński	8,1	7,2	6,9	6,2	5,6	5,7
Gmina Choszczno	6,9	6,0	5,3	4,9	4,2	4,2
Obszar	poniżej kryterium dochodowego					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Polska	3,1	2,6	2,4	2,2	2,2	2,0
Zachodniopomorskie	3,5	2,9	2,7	2,4	2,2	2,2
Powiat choszczeński	5,1	4,3	4,3	3,7	3,5	3,0
Gmina Choszczno	4,0	3,1	3,0	2,4	2,3	1,9

Źródło: BDL, GUS, za: Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Choszczno, 2024

Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego wskazuje na zasięg ubóstwa głębokiego. Wskaźnik ten w minionych latach znacząco spadł.

System pomocy społecznej w gminie Choszczno zapewniają niżej wymienione jednostki.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (MGOPS)

Jest główną jednostką zapewniającą opiekę społeczną mieszkańców gminy. Od niedawna działa w nowej siedzibie – przejętym i przebudowanym przez samorząd gminny budynku byłego dworca kolejowego. Realizowane w 2024 roku programy wsparcia koncentrują się głównie na seniorach, w tym 75+ w szczególności mieszkających na terenach wiejskich (warsztaty i usługi opiekuńcze, opieka specjalistyczna, wsparcie Klubów Seniora), zapewnieniu asystentury osobom z niepełnosprawnością, opiece wytnieniowej.

Większą uwagę przykładają się również do wsparcia rodzin, w tym zapewnienia asystentury rodzinnej. Poprzez sieć 7 świetlic środowiskowych działających na terenach wiejskich wsparciem objęto 180 beneficjentów. Rozwijane są również działania ukierunkowane na przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy domowej, także w oparciu o Ogólnopolską Kampanię Edukacyjną.

Łącznie w ramach dedykowanych programów w 2024 roku wsparciem zostało objętych 437 mieszkańców gminy.

Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z Zaburzeniami Psychicznymi

Środowiskowy Dom Samopomocy jest ośrodkiem wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym a także dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim jeżeli występują inne zaburzenia zwłaszcza neurologiczne.

Głównym celem działania Domu jest pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w zwiększeniu autonomii, samodzielności, zaradności życiowej a także integracji społecznej.

ŚDPS oferuje usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i psychologiczno-edukacyjne, zapewniając integrację uczestników z najbliższym środowiskiem lokalnym, a tym samym możliwie pełny udział w życiu społecznym. Zajęcia zespołowe i indywidualne obejmują w szczególności treningi funkcjonowania w życiu codziennym, treningi umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, spędzania wolnego czasu, a także poradnictwo psychologiczne, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, opiekę, terapię ruchową i inne usługi wspierająco-aktywizujące.

Warsztat Terapii Zajęciowej

Utworzony w 1999 roku zapewnia rehabilitację zawodową, społeczną oraz różnego rodzaju treningi dla 30 dorosłych osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, zaburzeniami psychicznymi oraz sprzężeniami. Terapia zajęciowa w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej odbywa się w grupach pięcioosobowych w 6 specjalistycznych pracowniach: gospodarstwa domowego, małej poligrafii, wikliniarskiej, krawieckiej, plastycznej, rolniczo-ekologicznej. WTZ realizuje zadania usprawnienia osób z niepełnosprawnością poprzez rozwój umiejętności niezbędnych do wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, jak również wyposaża uczestników w podstawowe i specjalistyczne kompetencje, umożliwiające podjęcie w przyszłości pracy zawodowej. Podopieczni uczestniczą w treningach umiejętności samoobsługowych, społecznych, zawodowych, ekonomicznych oraz wyglądu zewnętrznego i higieny osobistej. Nieodłącznym elementem pracy z podopiecznymi warsztatu jest również rehabilitacja lecznicza, sensoplastyka poprawiająca sprawność manualną, rekreacja, poradnictwo psychologiczne, a także współpraca z rodzicami i opiekunami.

Zakład Aktywności Zawodowej „Szansa”

Uruchomiony został pod koniec 2018 roku. Zatrudnienie znalazło tu 47, w tym 34 osoby z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 13 osób obsługi. Jako zakład budżetowy gminy świadczy usługi dla samorządu jak i usługi indywidualne, m.in. ogrodniczo-porządkowe, składania, pakowania, okolicznościowe prace dekoratorskie.

Kluby Senior+

Wyrazem realizacji polityki senioralnej w gminie Choszczno jest utworzenie w roku 2020 Klubu Senior+, mieszczącego się w dostosowanych na potrzeby seniorów i osób z niepełnosprawnościami pomieszczeniach Choszczeńskiego Domu Kultury. Oferta skierowana jest do seniorów zamieszkujących gminę Choszczno, którzy ukończyli 60 lat, są samodzielni nieaktywni zawodowo. W klubie, do którego uczęszcza 30 osób, organizowane są zajęcia w ramach aktywnego spędzania czasu wolnego, a także wolontariat senioralny pozwalający na angażowanie seniorów w samopomoc oraz działania na rzecz osób potrzebujących. W ramach profilaktyki zdrowotnej odbywają się zajęcia ogólnorozwojowe z gimnastyką, taneczne, warsztaty psychologiczne, spotkania z dietetykiem, a także warsztaty rękodzielnicze, florystyczne, kulinarne, profilaktyka bezpieczeństwa, spotkania integracyjne, pikniki, wycieczki. Działalność klubu finansowana jest z Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 oraz z budżetu gminy.

Ośrodek Wsparcia Rodziny jest wartym odnotowania przykładem dużego zaangażowania parafii w Korytowie w życie społeczności lokalnej. W Ośrodku,

prowadzonym od 1995 roku pod auspicjami „Caritas” w odpowiedzi na gigantyczny problem społeczny, tj. bezrobocie sięgające wówczas 60%) prowadzono świetlicę przyparafialną, stołówkę z ciepłymi posiłkami, współfinansowaną przez gminę Choszczno i schronisko dla mężczyzn. Sukcesorem działań ośrodka stała się Fundacja Dzieło Świętego Jakuba, która prowadzi **Spółdzielnię Socjalną „W Rodzinie”**. Spółdzielnia zapewnia pracę 30 osobom z lokalnej społeczności, zajmując się produkcją tradycyjnej żywności z produktów pochodzących z własnego, niewielkiego gospodarstwa rolnego.

System pomocy społecznej w gminie dopełnia komercyjna palcówka - **Dom Pomocy Społecznej „Prometeusz”** powstały w wyniku realizacji projektu innowacji społecznej pn. **„Międzypokoleniowe Centrum Integracji Seniora i Malucha w Choszcznie”**. Placówka realizuje innowacyjną metodę wsparcia polegającą na integracji dzieci w wieku przedszkolnym z seniorami, na podstawie programu opracowanego przez jednostkę naukową.

Dostępność usług publicznych

Gmina Choszczno podejmuje liczne działania na rzecz społeczeństwa informacyjnego i dostępności publicznej, zgodnie z rządowym programem „Dostępność Plus”. Kluczowe inicjatywy obejmują:

Cyfryzację i dostępność cyfrowa

Strona internetowa gminy oraz Biuletyn Informacji Publicznej (BIP) są częściowo zgodne z ustawą z 2019 roku o dostępności cyfrowej. Dostępne są takie funkcje jak powiększanie tekstu, tryb wysokiego kontrastu oraz standardowe skróty klawiaturowe. Wprowadzono e-usługi publiczne, jak System Rada i e-BOI, które umożliwiają mieszkańcom zdalne załatwianie spraw urzędowych oraz przeglądanie materiałów sesji Rady Gminy.

Planuje się wyposażenie budynku Urzędu Miejskiego w technologie IT, wspomagającą obsługę mieszkańców gminy i inwestorów, m.in. dzięki wdrożeniu chatbotów, wirtualnego asystenta oraz interaktywnej mapy inwestycji.

Architektoniczne dostosowania budynków użyteczności publicznej

W budynku Urzędu Miejskiego wprowadzono podjazdy oraz miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami. Budynek Urzędu Miejskiego, jak również Urzędu Stanu Cywilnego wymagają dalszych prac adaptacyjnych, modernizacyjnych i remontowych, m.in. w zakresie całkowitego spełnienia wymogów dostępności, przepisów przeciwpożarowych i termomodernizacji. W zmodernizowanym obiekcie planowane jest stworzenie inkubatora przedsiębiorczości.

Informacja i komunikacja

Dział Samorządowy Informator SMS (SISMS) oraz aplikacja mMieszkaniec, umożliwiające bieżącą komunikację z mieszkańcami w sprawach kryzysowych, wydarzeń i usterek.

Infrastruktura informacyjna

Gmina uczestniczy w projektach takich jak „Cyfrowa Gmina” i „Cyfrowy Powiat”, które obejmują modernizację sprzętu, wdrażanie e-usług oraz podnoszenie standardów cyberbezpieczeństwa.

Edukacja i rozwój pracowników

Pracownicy urzędu przechodzą szkolenia z zakresu cyberbezpieczeństwa, projektowania witryn internetowych, grafiki komputerowej oraz obsługi systemów CRM.

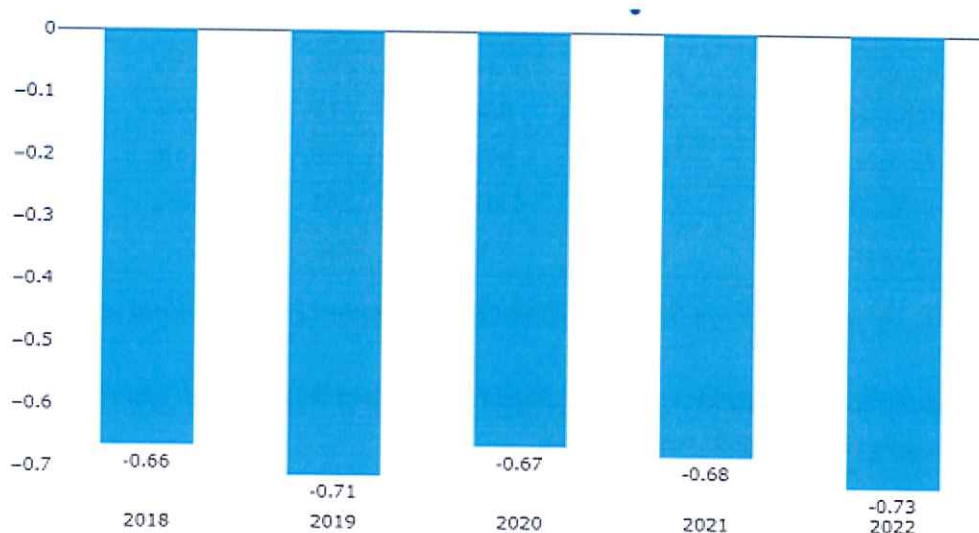
Programy wsparcia społecznego

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje programy, takie jak „Samodzielność-Aktywność-Mobilność! Mieszkanie dla absolwenta”, wspierając osoby z niepełnosprawnościami w zdobywaniu niezależności. Celem tych projektów było wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów w życiu społecznym, zawodowym i dostępie do edukacji, a także wzrost niezależności, ułatwienie aktywności zawodowej i społecznej osobom niepełnosprawnym poprzez zapewnienie samodzielnego mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności.

1.4. Obszar gospodarczy

Wskaźnik ogólny w sferze gospodarczej od wielu już lat kształtuje się na niekorzystnym poziomie. Na taki stan wpływa negatywna sytuacja w zakresie konkurencyjności lokalnej gospodarki, rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, sytuacji materialnej mieszkańców oraz stanu finansów publicznych (rys. nr 14).

Ryc. 14 Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym (standaryzowany)

Źródło: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Rozwój przedsiębiorczości

W 2023 roku w gminie Choszczno w rejestrze REGON znajdowały się 2 324 podmioty gospodarcze, w tym 1 674 prowadzone przez osoby fizyczne. Zarejestrowano 137 nowych firm, a 138 wyrejestrowano.

Wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości w gminie jest niższy niż średnia krajowa i wojewódzka, a dynamika wzrostu liczby firm w latach 2013-2023 była mniejsza niż w Polsce i regionie. W latach 2019-2023 wzrost wyrównał się, ale wcześniejsze opóźnienia pozostawiły różnicę w stosunku do poziomu krajowego. Wskaźnik liczby firm w Choszcznie od 2021 roku ponownie niewiele wzrastał, a w ostatnim analizowanym roku ponownie spadł.

Mikroprzedsiębiorstwa stanowiły 96,3% firm. Największy przyrost firm odnotowano w czasie pandemii COVID-19, w zakresie m.in. działalności finansowej, informacyjnej, komunikacyjnej oraz sektora kreatywnego.

Tabela 8. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych

obszar	liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności [w %]			dynamika zmian	
	2013	2018	2023	2013 - 2023	2018 - 2023
Polska	1 057	1 136	1 368	129,4%	120,4%
zachodniopomorskie	1 277	1 317	1 533	120,0%	116,4%
powiat choszczeński	830	854	1 023	123,3%	119,8%
gmina Choszczno	976	974	1 156	118,4%	118,7%
w tym miasto	1 100	1 070	1 241	112,8%	116,0%
w tym obszar wiejski	684	747	964	140,9%	129,0%

Źródło: BDL, GUS, za: Kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Choszczno, 2024

Wśród podmiotów gospodarczych najwięcej (2 239) jest mikroprzedsiębiorstw, zatrudniających od 0 do 9 pracowników.

2,4% (56) podmiotów deklaroowało swoją działalność w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, 25,9% (601) podmiotów w sektorze przemysłu i budownictwa, a 71,7% (1 667) podmiotów w obszarze pozostałej działalności, głównie usługowej. Przeważała działalność w budownictwie (sekcja F wg PKD) (18,1%) oraz handlu hurtowym i detalicznym, naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G) (15,1%). Zjawisko to jest zbliżone do rozkładu obserwowanego w skali całego kraju.

Na terenach wiejskich większy udział miały firmy z sektora rolnictwa, przemysłu i budownictwa, podczas gdy w mieście dominowały usługi.

W latach 2018-2023 w większym stopniu ubywało firm produkcyjnych, a zwłaszcza podmiotów handlowych. Przybywało natomiast firm budowlanych, a także działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, podmiotów opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, w mniejszym stopniu firm transportowych oraz świadczących pozostałe, różne usługi (sekcje S i T – we wskazanej grupie mieszczą się również gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby).

Od 2022 roku znacznie mniej rejestruje się firm transportowych, a coraz więcej z sekcji K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa). Od 2021 roku wyraźnie więcej niż wcześniej powstaje też podmiotów w sekcji J (informacja i komunikacja) zwłaszcza w działach 58 (działalność wydawnicza) oraz 62 (działalność związana z oprogramowaniem), których w gminie wyraźniej przybywa, można zaliczać do tak

zwanych biznesów kreatywnych, wysokomarżowych, reprezentujących wysoką wartość dodaną. Rozwojowi firm z sektora IT sprzyja polityka miasta. Rada Miejska podjęła uchwałę o zwolnieniu z podatku od nieruchomości firm działających w branży IT. Planowane jest również otwarcie inkubatora przedsiębiorczości wspomagającego młode firmy, w szczególności z sektora innowacji (planuje się zakupić skanery 3D oraz przeszkolić pracowników w zakresie technologii VR).

Struktura podmiotów gospodarczych w gminie pozostaje tradycyjna. Dominują firmy z sekcji budownictwa i handlu, a w zatrudnieniu także rolnictwo i produkcja przemysłowa, gdzie wyróżniają się działy związane z produkcją wyrobów z drewna oraz korka z wyłączeniem mebli, produkcją wyrobów ze słomy, produkcją metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń, produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (wyrobów ceramicznych, ogniotrwałych, w tym cegły – działalność tradycyjnie obecna w gminie).

Dodatkowo młodzi ludzie wyrazili opinie na temat podejmowania działalności gospodarczej⁸:

„Młodzież, myśląc o przyszłej pracy, przede wszystkim nadzieje wiąże z sektorem prywatnym. Własna działalność gospodarcza (pozarolnicza) to atrakcyjne (36%) lub nawet bardzo atrakcyjne (29%) miejsce pracy. Podobnie pozytywne opinie przeważają, jeśli chodzi o perspektywę pracy w firmie rodzinnej, poza rolnictwem (łącznie 62%) oraz w małej lub średniej firmie lokalnej (55%).

Czym innym jest jednak postrzeganie sektora prywatnego jako atrakcyjnego, także w kontekście pracy, a czym innym założenie własnej działalności – wzięcie odpowiedzialności za firmę.

Prowadzenie własnej działalności gospodarczej lub gospodarstwa rolnego dla ponad 56% badanej młodzieży nie jest dobrą perspektywą zawodową. Jedynie 22% uczniów chciałoby pracować „na swoim”. Kluczowym czynnikiem, który skłoniłby do podjęcia takiej aktywności zawodowej byłby dobry pomysł na biznes (47%), ale również posiadanie dobrej wiedzy i doświadczenia w zawodzie (34%), znajomości i kontakty z klientami, dostawcami (29%), posiadanie środków finansowych „na start” (28%), niskie obciążenia daninami publicznymi (26%).

Większa część spośród grupy badanych 62% nie miała styczności z przedsiębiorczością rodzinną. Pozostały odsetek młodzieży dorastał w środowisku, gdzie najbliższa rodzina prowadzi działalność gospodarczą (28%) lub gospodarstwo rolne (18%). Ale sukcesji firmy rodzinnej przez młodych ludzi oczekuje blisko 11%

⁸ Raport diagnostyczny „Lider Pojezierza” jw.

czyli 21 rodziców prowadzących taką działalność. Gotowych podjąć takie wyzwanie jest natomiast nieco ponad 7% młodzieży, czyli 15 osób.”

Gmina jest postrzegana jako dobre miejsce do życia i prowadzenia biznesu, choć wskazano problemy z transportem publicznym, niskimi zarobkami oraz brak inkubatora przedsiębiorczości. Kluczowe czynniki rozwoju to odpowiednia infrastruktura techniczna, społeczna i IT. W przyszłości oczekiwane jest zwiększenie energoefektywności, wdrażanie rozwiązań proekologicznych oraz rozwój digitalizacji firm.

W roku 2024 wśród młodych ludzi w wieku 14-30 lat przeprowadzone zostało badanie ankietowe mające na celu zbadania chęci, motywów oraz barier związanych z zakładaniem, rozwojem i prowadzeniem własnej działalności. W badaniu wzięło udział łącznie 184 respondentów, z czego przeważającą część stanowiła młodzież w wieku 14-18 lat (151 respondentów).

Młodzi mieszkańcy gminy wskazywali na chęć skorzystania ze wsparcia finansowego, szkoleń z zakładania działalności gospodarczej, pomocy w rozwinięciu pomysłu na firmę oraz mentoringu w obszarze przedsiębiorczości. Perspektywa uzyskania większych dochodów niż z pracy etatowej była głównym czynnikiem skłaniającym do założenia własnej działalności gospodarczej (68% badanych).

Kolejnym czynnikiem sprzyjającym własnym inicjatywom gospodarczym dla 35% badanych była zdecydowanie możliwość otrzymania bezzwrotnej pomocy finansowej. Z kolei 44% badanych raczej skłoniło by się do otwarcia firmy uzyskując takie wsparcie.

W obszarze innowacyjności wśród respondentów panuje jednak zachowawczość. Za główne bariery rozwoju innowacyjnych gałęzi gospodarki w Choszcznie uznano wysokie koszty wdrożenia, brak specjalistów, brak dialogu międzypokoleniowego, senioralny wiek mieszkańców, a także poziom zadłużenia miasta. Zainteresowanie uczestnictwem w innowacyjnych przedsięwzięciach wyraziło 35% badanych.

Z przeprowadzonej ankiety wynika, że młodzi mieszkańcy Choszczna mają bardzo małą wiedzę w temacie przedsiębiorczości i innowacji w Choszcznie, ale są przychylnie nastawieni do przedsiębiorczości i do zakładania swoich działalności gospodarczych.⁹

Od 2023 roku rozwija się idea spotkań sieciujących przedsiębiorców, natomiast od stycznia 2025 roku rozpoczęła działalność Rada Gospodarcza Miasta Choszczno. Rozwój przedsiębiorczości mógłby być wspierany przez większe zaangażowanie

⁹ Badanie ankietowe przeprowadzone przez Urząd Miejski w Choszcznie w 2024 roku wśród mieszkańców w wieku 14-30 lat.

w tworzenie inkubatorów biznesu i współpracę z inwestorami (m.in. ze Szwajcarami wyrażającymi chęć działań biznesowych w gminie Choszczno). Prekursorem międzynarodowej współpracy biznesowej stali się właściciele nieruchomości Modry Las nieopodal miasta, gdzie w roku 2009 otwarto pole golfowe projektu Gary'ego Palyera, okrzyknięte najlepszym polem golfowym w Polsce. Otrzymując liczne nagrody kompleks ugruntował międzynarodową rangę.

Lokalny rynek pracy

Powiat choszczeński wraz z gminą Choszczno jest małym, lokalnym rynkiem pracy o niskim wskaźniku zatrudnienia. W 2021 roku¹⁰ w gminie Choszczno na 1 000 mieszkańców pracowało 161 osób, co jest wynikiem niższym od średniej krajowej (259) i wojewódzkiej (222). W pozostałych gminach powiatu wskaźniki te są jeszcze niższe – od 62 osób w gminie Pełczyce po 124 osoby w gminie Drawno.

Lokalny rynek pracy w powiecie ma tradycyjną strukturę. Przeważa udział rolnictwa (23,3%), przemysłu i budownictwa (26,3%). Niższy wskaźnik zatrudnienia widoczny jest w usługach rynkowych – 12,8% (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) i niemal znikomym w usługach finansowych (1,7%).

Kobiety częściej pracują w sektorze usług publicznych (edukacji, służbie zdrowia, pomocy społecznej, administracji), podczas gdy mężczyźni dominują w rolnictwie, przemyśle i wojskowości.

Gmina Choszczno jest obszarem o ujemnym saldzie migracji pracowników – w 2021 roku 1 599 osób wyjeżdżało do pracy do innych gmin, a 1 138 przyjeżdżało do pracy w Choszcznie. Przeważającym kierunkiem wyjazdów do pracy są Szczecin (432 os.), Stargard (191 os.), gm. Krzęcin (90 os.) i gm. Recz (71 os.). Najwięcej pracowników przyjeżdża natomiast z gmin: gm. Recz (311 os.), gm. Krzęcin (196 os.), gm. Pełczyce (171 os.), gm. Drawno (93 os.). Głównie jest to napływ pracowników z terenów wiejskich.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło w 2022 roku 5 575,63 zł, co stanowiło 83,1% średniego wynagrodzenia w Polsce.

Na lokalnym rynku pracy widoczne są następujące problemy:

1. kurczące się zasoby pracy

- spada liczba osób ubezpieczonych w powiecie (z 17 267 w 2019 roku do 16 374 w 2023 roku) wskazuje na trudności z zastępowalnością pokoleń,
- wskaźnik różnicy liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat oraz w wieku 20-24 i 60-64 lat na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

¹⁰ Brak bardziej aktualnych danych w statystyce publicznej.

wskazują na pogłębiający się deficyt liczby osób wchodzących na rynek pracy w perspektywie 15 lat,

2. wysokie bezrobocie

- w 2023 roku stopa bezrobocia w gminie wyniosła 15,6% (w Polsce 5,1%, w województwie zachodniopomorskim 6,7%).

W celu poprawy sytuacji na rynku pracy realizowane są projekty współfinansowane ze środków UE, aktywizujące osoby młode i starsze, oferujące szkolenia zawodowe i wsparcie w zatrudnieniu, a także programy pilotażowe wspomagające pracodawców w zatrudnianiu osób z obszarów zagrożonych marginalizacją.

W perspektywie istniejących problemów z zastępowalnością pokoleń na rynku pracy warto również zwrócić uwagę na wyniki badań młodzieży w partnerstwie samorządowych „Lider Pojezierza”. Badania wskazują na niechęć do pracy w sektorach tradycyjnych dla gminy, takich jak rolnictwo, przemysł, administracja publiczna czy sektor pozarządowy. Większość młodych preferuje pracę w sektorach IT, kultury i rozrywki, a także w handlu. Praca w budownictwie i usługach hotelowych i gastronomicznych, w sektorze nauki i techniki jawiła się jako średnio atrakcyjna. Praca w zawodach związanych z ochroną zdrowia, pomocą społeczną czy oświatą jest uznawana za mało atrakcyjną.

Oczekiwania młodzieży często nie pokrywają się z profilem lokalnego rynku pracy, co wymaga dostosowania strategii edukacyjnych i zawodowych do ich aspiracji.

Trendy i wyzwania globalne wskazują na konieczność wdrożenia zmian w modelach biznesowych przedsiębiorstw. Wzrost automatyzacji i elastyczności zatrudnienia wymaga rozwoju kompetencji cyfrowych i zwiększenia mobilności zawodowej społeczeństwa. Na znaczeniu zyskuje praca zdalna i hybrydowa, co wymusza adaptację przestrzeni do nowych standardów pracy i edukacji. Natomiast coraz większą rolę odgrywają środowiskowe uwarunkowania pracy, takie jak czysta energia i ochrona środowiska.

Finanse publiczne

Lokalną gospodarkę zasilają przede wszystkim przychody od osób prawnych oraz przychody pochodzące z aktywności ekonomicznej mieszkańców gminy, a w niewielkim stopniu także budżet miasta.

W okresie 2018-2022 udział przychodów od osób prawnych sukcesywnie wzrastał z poziomu 22,5% do 31,7%, natomiast udział dochodów od osób fizycznych spadł do 61,9% (przy poziomie 71% na początku badanego okresu). Mimo, iż łączna kwota przychodów i dochodów mieszkańców i firm pozostała na podobnym poziomie, widoczne jest kurczenie się bazy podatkowej. Podatek należy po odliczeniu w roku

2020 wyniósł 46,1 mln zł, spadł do poziomu 31,06 mln zł. w roku 2022, co bezpośrednio przekłada się na dochody budżetu gminy.

Wprowadzenie zmian w postaci ulgi podatkowej dla młodych pracowników do 26 r.ż. spowodowało spadek liczby podatników z tej grupy wiekowej z 14,2 tys. w roku 2018 do 13,3 tys. osób w roku 2022.

W strukturze podatników wg źródeł dochodów w roku 2022 dominującą rolę odgrywali emeryci i renciści (35%) oraz zatrudnieni na podstawie stosunku pracy (32,8%), a dalej osoby osiągające dochód z innych źródeł (13,4%), umów cywilnoprawnych (10,4%), z działalności gospodarczej (6,9%).

W badanym okresie udział emerytów i rencistów w strukturze dochodów systematycznie rósł, podobnie jak osób osiągających dochód z innych źródeł. Pozostałe grupy podatników, w szczególności zatrudnionych na podstawie stosunku pracy i prowadzących działalność gospodarczą – zapewniających najwyższe wpływy do budżetu - zmniejszały swój udział. Tendencje obrazują strukturę rynku pracy i skutki zmian demograficznych dla gospodarki lokalnej.

W latach 2018-2023 dochody budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły o 27,6%, co jest niższym tempem wzrostu w porównaniu do Polski (40,1%) oraz województwa zachodniopomorskiego (45,3%). Wskaźnik ten sugeruje, że dystans rozwojowy gminy względem innych obszarów powiększa się. Dochody ogółem budżetu gminy w roku 2023 wyniosły 131 196 563,46 zł.

W badanym okresie dochody własne gminy stanowią 40-46% całości budżetu, co jest wartością niższą niż poziom krajowy (48-52%) i wojewódzka (50-55%). Wartości te wpisują się generalnie w poziom dochodów dla powiatu choszczeńskiego, który wynosił 37-43%.

W 2023 roku dochody własne wynosiły 2 425,91 zł na mieszkańca, co oznacza wzrost o 38,3% w porównaniu do 2018 roku.

Główne źródła dochodów własnych gminy stanowiły:

- **podatki lokalne** (np. podatek od nieruchomości, rolny, leśny) – główne źródło stałych dochodów gminy (tj. 17,5 mln zł, czyli 25,07% wpływów budżetowych ogółem w 2023 roku)
- **udziały w podatkach PIT i CIT** – ich wartość to około 15-17% dochodów ogółem w ostatnich latach, przy czym dominuje PIT (95% w stosunku do podatku od osób prawnych 5%). Wpływy z PIT wzrosły w latach 2022-2024, choć w 2023 roku odnotowano spadek z powodu podwyższenia kwoty wolnej od podatku. W 2023 roku wpływy z tego podatku wyniosły ponad 15 mln zł (763,32 zł na 1 mieszkańca, w 2019 roku 709,03 zł), zaś plan na 2024

roku przewidywał ponad 20 mln zł. Wpływy z CIT w roku 2022 wyniosły 601 tys. zł, w 2023 roku prawie 870 tys. zł (43 zł na 1 mieszkańca), plan na 2024 roku zakładał ponad 1 mln zł. Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT), mimo wzrostu, są znacznie mniejsze z uwagi na to, że w gminie Choszczno jest niewiele dużych firm (tylko 2 podmioty gospodarcze zatrudniają powyżej 250 osób, w tym powiatowy SP ZOZ).

- **podatek od nieruchomości** – stanowi główne źródło dochodów własnych gminy, a tym samym w największym stopniu wpływa na stabilizację budżetu, pokazujący atrakcyjność gminy jako miejsca do prowadzenia działalności. W latach 2018-2023 wpływy z tego podatku w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły o 69,9%, co jest wynikiem korzystnym.

Wśród pozostałych dochodów budżetu gminy należy wymienić udział dotacji i środków na zadania bieżące (32,6%), subwencje oświatowa i wyrównawcza (ok. 28%), dochody majątkowe 6,7% za rok 2023.

W latach 2022-2023 w Gminie Choszczno obowiązywały maksymalne stawki podatków od nieruchomości i środków transportu, z wyjątkiem stawki dla budowli w zakresie zaopatrzenia wody i odprowadzenia ścieków.

Wydatki budżetu gminy

Wydatki budżetu gminy Choszczno w 2023 roku wyniosły 130,8 mln zł, co oznacza spadek w porównaniu do roku 2022, gdzie wynosiły 141 mln zł. Wydatki per capita w latach 2018-2023 rosły wolniej w gminie Choszczno (o 24,5%) niż w Polsce (45,8%), województwie zachodniopomorskim (48,9%) czy powiecie choszczeńskim (59,5%).

Największe udział w wydatkach budżetu gminy w roku 2023 stanowiły:

- **oświata i wychowanie** - 41,4 mln zł (36% budżetu), na 2024 roku zaplanowano 55 mln zł. W okresie 2028-2023 wydatki te mają stałą tendencję rosnącą (42,1%) i rosły wolniej niż w kraju (65,5%), województwie (59,4%) i powiecie choszczeńskim (54,3%)
- **wydatki „socjalne”** (wsparcie rodzin, pomoc społeczna) – 21,4 mln zł.

Wysoki udział wydatków „sztywnych” – płacowych, statutowych, przekłada się na niski udział wydatków majątkowych – inwestycyjnych. Wydatki te stanowią 10,3% budżetu i są o ponad połowę niższe w porównaniu z powiatem choszczeńskim (23,8%) oraz województwem zachodniopomorskim (21,8%). Po okresie pandemii nakłady inwestycyjne stopniowo rosną, chociaż nie wróciły nawet do poziomu z 2018 roku.

Wydatki na administrację wyniosły 11 mln zł. W okresie od 2018 do 2023r. wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego per capita wzrosły o blisko 28 % do poziomu 129,18 zł na mieszkańca. Są jednak zdecydowanie niższe niż w powiecie choszczeńskim 260,78 zł, województwie zachodniopomorskim 317,14 zł czy w kraju 280,16 zł.

Od roku 2021, zarówno na obszarze powiatu jak i gminy Choszczno, pojawił się nowy strumień wydatkowania budżetu gminy – wydatki związane z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu. W roku 2023 na ten cel przeznaczono kwotę 585 124,0 zł.

Kluczowe inwestycje ostatnich lat w Gminie Choszczno to:

- Modernizacja oczyszczalni ścieków i systemu kanalizacyjnego – ukończona w 2019 roku., 40 mln zł
- Przebudowa ulic Władysława Jagiełły i Drawieńskiej w ciągu dróg wojewódzkich 160 i 175 – ukończona w 2020 roku, 35 mln zł,
- Modernizacja dworca kolejowego w Choszcznie jako platformy organizacji społecznych – lata 2019-2020, 7,5 mln zł,
- Rewitalizacja centrum miasta Choszczno – plac przy zbiegu ul. Wolności i ul. Bolesława Chrobrego w systemie zaprojektuj i wybuduj – lata 2021-2024, 4,9 mln zł,
- Termomodernizacja budynków oświaty w Gminie Choszczno z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii – lata 2016-2019, 10,35 mln zł,
- Budowa drogi gminnej nr 665027Z (ul. Pogodna) wraz z modernizacją drogi gminnej nr 665026Z (ul. Sportowa) w miejscowości Choszczno – lata 2022-2024, 6 mln zł,

W kolejnych latach w dalszym ciągu realizowane będą:

- Modernizacja drogi gminnej nr 666012Z Korytowo – Rzecko w systemie zaprojektuj i wybuduj - lata 2022-2026, 3,9 mln zł,
- Przebudowa drogi gminnej nr 665044Z – ul. B. Chrobrego w Choszcznie na odcinku Klub Garnizonowy – Basen – lata 2023-2026, 2 mln zł,
- Modernizacja świetlicy wiejskiej w Korytowie gm. Choszczno w systemie zaprojektuj i wybuduj - lata 2023-2027, 2 mln zł.

Jednym z czynników odpowiadających za niskie nakłady inwestycyjne gminy może być wynik operacyjny budżetu. W latach 2018-2022 wyniki były ujemne, poza rokiem 2020 i 2021, gdzie wystąpiła niewielka nadwyżka operacyjna. Rok 2023 gmina zamknęła deficytem w wysokości 4 459 776,04 zł, natomiast w 2024 roku osiągnięta została nadwyżka w wysokości 4 550 305,09 zł.

Wskaźnik zadłużenia gminy w 2023 roku wzrósł względem 2022r. Wysokość zadłużenia na koniec 2022 roku wynosiła 26,1% (relacja kwoty długu do dochodów ogółem), a zadłużenie nominalne stanowiło prawie 29,5 mln złotych. W latach 2018-2022 zadłużenie budżetu gminy w stosunku do dochodu znacznie spadło (z 39,5% do 26,1%). Koszty obsługi długu wyniosły 2,3 mln zł w 2023 roku. Na koniec 2023 roku nastąpił wzrost zadłużenia do kwoty 31,2 mln zł. Z kolei na koniec 2024 roku zadłużenie ukształtowało się na poziomie 33 mln zł, co stanowiło wzrost do poziomu 25% w stosunku do dochodów wykonanych ogółem.

Na stan finansów publicznych gminy wpływają m.in. relatywnie niższe wpływy z PIT i CIT oraz wolniejszy wzrost wydatków i dochodów. Z kolei mała elastyczność budżetu gminy jest związana z:

- wysokim poziomem wydatków sztywnych (wynagrodzeń, składek, wydatków statutowych), trudnych do zmniejszenia w krótkim okresie czasu,
- ujemnym wynikiem operacyjnym budżetu w kilku kolejnych latach, z brakiem lub niewielką nadwyżką budżetową i niskim poziomem dochodów własnych,
- dużym wzrostem wydatków na oświatę i wychowanie.

Skutkiem tej sytuacji są niskie nakłady inwestycyjne gminy oraz brak realizacji przedsięwzięć adekwatnych do potrzeb gminy. Źródła finansowania będące narzędziem prowadzonej w Polsce polityki rozwoju na szczeblu krajowym, swoim zakresem, procedurami, mechanizmami działania nie odpowiadają w pełni na potrzeby samorządów lokalnych, spowalniając procesy inwestycyjne.

Aktywność ekonomiczna mieszkańców

Na potencjał lokalnej gospodarki składa się przede wszystkim przychody mieszkańców i firm, stanowiące siłę nabywczą kreującą popyt na towary i usługi.

Przychody uzyskiwane przez podatników z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej mają coraz mniejszy udział w ogólnych przychodach mieszkańców. W 2018 roku stanowiły 56%, w 2022 roku spadły do 49%. Zmniejszyła się także dochodowość podmiotów prowadzonych przez osoby fizyczne. Wyraźny, negatywny skutek wywarł tutaj okres pandemii.

Z kolei wyraźne odbicie gospodarcze i ekonomiczne możemy obserwować wśród osób prawnych, gdzie nastąpił wyraźny wzrost przychodów (337 mln w roku 2020 do 558 mln zł w 2022 roku) oraz zwiększyła się kwota podstawy opodatkowania podatkiem CIT (17 mln w roku 2020 do 54 mln zł w 2022 roku)

Zwiększenie siły nabywczej mieszkańców ma swoje źródło w znacznym wzroście przychodów i dochodów mieszkańców spoza działalności gospodarczej. W szczególności wzrosły dochody podatników w niższych i średnich grupach dochodowych (do minimalnego wynagrodzenia i od dwukrotności do czterokrotności minimalnego wynagrodzenia), które obejmują 2/3 podatników w gminie (odpowiednio 6 587 i 2 247 na łączną liczbę 13 346 w 2022 roku)

Rolnictwo

Gmina Choszczno charakteryzuje się korzystnymi warunkami klimatycznymi dla rolnictwa, w tym długim okresem wegetacyjnym (208-215 dni), łagodnym klimatem i czystym środowiskiem. Warunki glebowe są natomiast przeciętne – dominują gleby średniej jakości (klasy IVa i IVb), z udziałem gleb klasy IIIb (średnio dobre) i V (słabe). Gleby w gminie, jak i w całym powiecie, są narażona na erozję wietrzną.

Główne uprawy zależą od klasy gleby:

- na lepszych glebach III-IV klasy uprawia się pszenicę, jęczmień, buraki cukrowe i kukurydzę (zachodnia i środkowa część gminy)
- na glebach słabszych (V klasy) możliwe są jedynie uprawy mniej wymagających roślin, jak żyto, owies, ziemniaki czy łubin (wschodnia część gminy)
- naj słabsze gleby są stopniowo przeznaczane do zalesiania.

Liczba gospodarstw w gminie spadła z 926 w 2010 roku do 448 w 2020 roku, co wynika z zaniku najmniejszych gospodarstw przy jednoczesnym wzroście powierzchni tych największych. Gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią obecnie dominującą grupę.

Powierzchnia upraw wzrosła z 11 689 ha w 2010 roku do 14 037 ha w 2020 roku.

Główne kierunki zmian w rolnictwie na obszarze gminy to:

- wzrost areалу zbóż, zwłaszcza pszenicy
- odrodzenie popularności buraków cukrowych (wzrost areалу z 423 ha do 774 ha)
- spadek powierzchni upraw ziemniaków.

W obszarze hodowli zwierząt również zanotowano wzrosty:

- pogłowie trzody chlewnej wzrosło z 17 tys. sztuk (2010 rok) do 25 tys. (2020 rok), a chów skoncentrowany jest w 10 gospodarstwach przemysłowych
- liczba krów wzrosła z 222 (2010 rok) do 657 (2020 rok) – utrzymywane są głównie w gospodarstwach indywidualnych
- wysoka produkcja biomasy roślinnej w gminie może sprzyjać rozwojowi biogospodarki.

Zmiany klimatyczne, technologiczne czy społeczne wywierają znamieny wpływ na sektor rolniczy. Wśród głównych trendów zmian można wskazać:

- zmiany w strukturze sektora rolno-żywnościowego - spadek zatrudnienia w rolnictwie, rosnąca koncentracja kapitału i rozdrobnienie sektora rolnego
- nowe technologie w rolnictwie - wzrost znaczenia cyfryzacji, robotyzacji, automatyzacji i wykorzystania Big Data, adaptacja do zmian klimatycznych i nacisk na efektywność środowiskową
- zmiany społeczne i konsumpcyjne - spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym na wsiach, rosnące zainteresowanie żywnością wysokiej jakości, tradycyjną i ekologiczną
- ochrona środowiska i klimatu - nacisk na retencję wody i gospodarkę wodną, możliwości rozwoju upraw nowych roślin (np. soja, winorośl), presja na redukcję emisji gazów cieplarnianych w sektorze rolnym
- zarządzanie gruntami rolnymi - niepokojąca tendencja niekontrolowanej suburbanizacji terenów rolnych, spadające dochody z działalności rolniczej i migracja hodowli zwierzęcej.¹¹

Turystyka

Gmina Choszczno wyróżnia się urozmaiconym krajobrazem, różnorodnymi formami przyrody, dobrym stanem środowiska i bogatym dziedzictwem historyczno-kulturowym, co stanowi o jej dużej atrakcyjności turystycznej.

Gmina oferuje atrakcyjne warunki do uprawiania sportów wodnych, wędkarstwa i rekreacji. Najważniejszym obszarem jest Szlak Trzech Jezior (Klukom, Żeńsko, Raduń), który ma długość ponad 10 km i powierzchnię 220 ha. W końcowej części szlaku znajduje się Modry Las, jedno z najpiękniejszych pól golfowych w Europie, posiadające certyfikat PGA International.

Przez obszar Ziemi Choszczeńskiej prowadzą również szlaki turystyczne piesze i rowerowe. W samym Choszcznie znajduje się 6-kilometrowy odcinek spacerowo-rowerowy, wokół jeziora Klukom. Natomiast przez teren gminy prowadzi jeden szlak turystyczny, oznakowany zgodnie z przepisami PTTK - „Szlak zielony”, o długości 16,7 km, który prowadzi z Choszczna do Recza. „Rowerem po Ziemi Choszczeńskiej” to główny szlak turystyczny gminy o długości 83 km, opracowany przez Klub Turystyki Rowerowej "Voyager"(Oddział PTTK w Choszcznie). Z kolei Trasa Pojezierzy Zachodnich jest szlakiem rowerowym, którego odcinek o długości 20 km

¹¹ na podstawie: Dziemianowicz W., Jurkiewicz I. (red.), 2023, Megatrendy społeczno-gospodarcze w kontekście Koncepcji Rozwoju Kraju 2050. Trendy europejskie i krajowe, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków

przecina gminę, natomiast cała trasa licząca, aż 420 km, prowadzi od granicy z Niemcami do Białego Boru.

Choszczno oferuje turystom wiele obiektów historycznych i miejsc o znaczeniu kulturowym. Wśród najważniejszych można wymienić:

- Kościół pw. Narodzenia NMP z XIV-wieczną ceramiczną płaskorzeźbą Drzewo Jessego
- mury miejskie i barbakan
- Aleję Gwiazd Kolarstwa Polskiego i pomnik „Odwrócona Karta Historii”
- parki miejskie: Moniuszki, Holenderski, kard. Wyszyńskiego, Miejska Góra
- Lipę Czarnieckiego – zabytkowe drzewo.

Część z wymienionych wyżej miejsc o walorach kulturowych, może stanowić potencjał do rozwoju gminy pod warunkiem przeprowadzenia solidnych prac remontowych, rewaloryzacji i zagospodarowania przestrzeni. Aktualny stan techniczny i wizualny nie stanowi wizytówki miasta, a tym samym nie przyciąga osób odwiedzających. W szczególności należy wskazać pozostałości murów obronnych, tereny zielone – Park Moniuszki, w którym planowane jest usytuowanie rzeźby Żniwiarki inspirowanej rzeźbą przedwojenną czy uruchomienie szlaku turystyczno-historycznego.

Nie bez znaczenia dla samej gminy Choszczno pozostają walory turystyczne powiatu choszczeńskiego. Główną atrakcją turystyczną i przyrodniczą jest **Puszcza Drawska z Drawieńskim Parkiem Narodowym**. Drawa, z 30-kilometrowym, przełomowych odcinkiem o charakterze rzeki górskiej, Płociczna i liczne jeziora położone na terenie parku, należą do najczystszych i najbardziej naturalnych ekosystemów w Polsce, a wraz z obszarami powiatu, którego stopień zalesienia sięga 40% - tworzą wyjątkowe walory do uprawy ekoturystyki.

Potencjał ten jest zdecydowanie niewykorzystany, przede wszystkim z uwagi na deficyt bazy noclegowej. Największym obiektem jest Ośrodek Sportowo-Wypoczynkowy (110 miejsc noclegowych), jednak jego standard i funkcjonalność nie odpowiada wymaganiom różnych grup turystów. W mieście funkcjonuje również jeden mniejszy obiekt całoroczny z 26 miejscami i apartament do wynajęcia, a na terenach wiejskich kilka obiektów agroturystycznych. Ofertą pobytu wraz z gastronomią w pokojach gościnnych i domkach szwedzkich dysponuje też klub golfowy Modry Las. Wskaźnik obłożenia miejsc noclegowych w powiecie choszczeńskim w 2023 roku wynosił 13,9%, co jest jednym z najniższych wyników w regionie. Znacznie ograniczona infrastruktura gastronomiczna i informacyjna dodatkowo utrudnia rozwój funkcji turystycznych obszaru.

1.5. Obszar przestrzenno-środowiskowy

Użytkowanie terenu

Gmina Choszczno charakteryzuje się dominacją terenów rolniczych, które zajmują 71,64% powierzchni gminy (17 646 ha). W ich strukturze największy udział mają grunty orne (59,32%), natomiast łąki i pastwiska stanowią 10,23%.

Lasy i grunty zadrzewione pokrywają 16,06% powierzchni gminy (3 955 ha). Występują głównie w formie kęp i pasów przy ciekach wodnych, z większymi kompleksami na północnym zachodzie oraz wschodnich krańcach gminy. Charakterystyczną cechą krajobrazu i szaty roślinnej gminy Choszczno są zakrzaczenia i zadrzewienia śródpolne oraz przydrożne, które stanowią bardzo cenny zasób z punktu widzenia zachowania bioróżnorodności oraz rozwoju rolnictwa regeneratywnego i agroleśnictwa. Dominują lasy świeże mieszane i bory mieszane, z przewagą monokultur sosnowych.

Tereny zabudowane i zurbanizowane zajmują 4,95% powierzchni gminy, z czego największą część stanowią tereny kolejowe i drogowe (3,4%). Wody obejmują 2,54%, a nieużytki 4,58%.

Na terenie gminy znajdują się także tereny specjalne, tj. tereny kolejowe obejmujące 106,8 ha terenów będących własnością Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym PKP S.A oraz tereny wojskowe, występujące we wschodniej części Choszczna oraz w obrębach Pakość i Stradzewo.

Własność komunalna gminy – obejmuje 778 ha nieruchomości, z czego 76 ha znajduje się w użytkowaniu wieczystym.

Środowisko naturalne i infrastruktura

Rzeźba terenu na obszarze gminy Choszczno jest zróżnicowana. Pojezierze Choszczeńskie, na którym w przeważającej części jest położona gmina, charakteryzuje się wysoczyznami uformowanymi przez łuk moren czołowych. Wzgórza morenowe dochodzą tu do wysokości 100-120 m n.p.m. Na terenie gminy najwyżej położony punkt sięga 101 m n.p.m. Różnica wysokości sięga 73 m.

Krajobraz gminy dominują użytki rolne – blisko 72% powierzchni gminy, a dalej lasy – 16,1%. Krajobraz zurbanizowany to 5% powierzchni. Gleby nie stanowią potencjału dla rozwoju gospodarki rolnej. Są to przede wszystkim gliny zwałowe, gliniaste piaski oraz torfy i muły w dnach dolin rzek a także wzdłuż rzek: Iny, Małej Iny, Stobnicy, piaski żwirowe we wschodniej części gminy (eksploatowane złoża „Stary Klukom I”) czy pokłady kredy jeziornej.

Gmina Choszczno położona jest w dorzeczu rzeki Odry, w regionie Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego, w widłach rzek Iny – 16,9 km i Małej Iny – 16,5 km oraz nad rzekami Stobnica – 15,6 km i Wardynka – 17,8 km. Posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć wód powierzchniowych.

Usytuowanie gminy na obszarze Pojezierza Choszczeńskiego sprawia, iż na jej terenie znajduje się 25 jezior o powierzchni ponad 1 ha, zajmujących łącznie blisko 515 ha. Do największych należą:

- Jezioro Raduń – o powierzchni ok. 107 ha i głębokości maksymalnej dochodzącej do ponad 11 m,
- Jezioro Klukom o powierzchni ok. 85 ha,
- Jezioro Korytowo Duże o powierzchni ok. 66,4 ha.

Zmieniające się stosunki wodne, rozległe tereny podmokłe i trzcinowiska, takie jak np. blisko 100-ha obszar wokół zarastającego jeziora Stawin, są przyczynkiem wysokiej bioróżnorodności i rezerwuarem zasobów wodnych. To jeden z potencjałów gminy.

Stan wód powierzchniowych i podziemnych

Na terenie gminy znajdują się liczne cieki wodne, z których najważniejsze to Ina, Wardynka i Stobnica. Ich stan ekologiczny jest dobry, ale stan chemiczny poniżej dobrego ze względu na obecność benzo(a)pirenu i fluorantenu.

Wśród jezior należy wymienić m.in. Raduń, Klukom i Korytowo. Jezioro Raduń ma naturalny charakter, natomiast Jezioro Klukom jest silnie zmienioną częścią wód i wykazuje zły stan ekologiczny i chemiczny.

Niektóre wody gminy, w tym jezioro Raduń i rzeka Ina, zaliczono do wód wrażliwych, zagrożonych zanieczyszczeniem azotanami z rolnictwa.

Wody podziemne należą do dwóch systemów hydrologicznych:

- JCWPd nr 7 – obejmuje tereny rolnicze, bardziej podatne na zanieczyszczenia
- JCWPd nr 25 – obszar leśny, mniej narażony na zanieczyszczenia, ale zagrożony obniżaniem poziomu wód gruntowych.

Obszar zagrożenia powodziowego wyznaczono wzdłuż rzeki Iny na północnej granicy gminy.

Jakość powietrza

Na terenie gminy nie ma stałych stacji monitoringu powietrza, ale dane regionalne wskazują na dobry stan powietrza pod względem większości wskaźników. Jedynym problemem jest zbyt wysokie stężenie benzo(a)pirenu, które objęło 9,3 km², głównie w rejonie miasta Choszczna.

Działania na rzecz poprawy jakości powietrza obejmują Program wymiany źródeł ciepła na mniej emisyjne (Zachodniopomorski Program Antysmogowy) oraz termomodernizację budynków publicznych. Mieszkańcy korzystają również z programu „Czyste Powietrze”.

Klimat akustyczny

Główne źródło hałasu to droga wojewódzka nr 160, gdzie występują przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu, szczególnie w rejonie ul. Władysława Jagiełły. Hałas w porze nocnej dotyczy 700 mieszkańców, a w dzień 1 200 osób.

Ochrona przyrody

Na terenie gminy znajdują się obszary chronione:

- Natura 2000 – Dolina Iny i Lasy Puszczy nad Drawą
- Obszary chronionego krajobrazu – Choszczno-Drawno i Bierzwik
- Użytek ekologiczny – „Niebieski korytarz ekologiczny koryta rzeki Iny”
- 54 pomniki przyrody.

Gmina jest silnie zagrożona suszą, szczególnie w zakresie suszy atmosferycznej i rolniczej (ekstremalne zagrożenie), suszy hydrologicznej (umiarkowane zagrożenie), suszy hydrogeologicznej (słabe zagrożenie).

W ramach przeciwdziałania skutkom suszy zaleca się budowę i modernizację urządzeń melioracyjnych, odtwarzanie naturalnej i sztucznej retencji, oszczędzanie i retencjonowanie wód opadowych oraz edukację społeczną w zakresie oszczędzania wody.

Usuwanie azbestu odbywa się na podstawie programu uchwalonego w 2011 roku, który zakłada eliminację wyrobów azbestowych do 2032 roku.

Sieć transportowa i transport zbiorowy

Gmina Choszczno leży przy magistralnej linii kolejowej nr 351 Poznań – Szczecin, będącej częścią międzynarodowej magistrali E-59 w ramach Transeuropejskiej Sieci

Transportowej (TEN-T). Linia obsługuje ruch pasażerski i towarowy, a w jej zasięgu znajdują się dworzec w Choszcznie i przystanek Stary Klukom.

Modernizacja dworca trwała w latach 2019-2020, obejmując jego pełne odnowienie i przekształcenie w Centrum Obsługi Osób Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym oraz siedzibę Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Obecnie kasa biletowa i bufet są zamknięte ze względu na zbyt małą liczbę podróżnych. W latach 2021-2024 PKP PLK S.A. zmodernizowało linię kolejową wraz ze stacją (nie wykonano jednak wind na perony).

Obecnie na trasie kursuje 20 pociągów w kierunku Szczecina i 15 w kierunku Krzyża, w tym 9 par pociągów PKP Intercity. Pociągi PKP Intercity zapewniają połączenia bezpośrednie z wszystkimi największymi miastami Polski z wyjątkiem Trójmiasta i Bydgoszczy, a także z Zakopanem, Przemyślem, Suwałkami czy Hrubieszowem.

Ruch drogowy

Ruch samochodowy w gminie zdominowany jest przez transport indywidualny. Według Generalnego Pomiaru Ruchu 2020/2021. W stosunku do 2015 roku średni wzrost natężenia ruchu drogowego w gminie wzrósł o 23%.

Najbardziej obciążone drogi to:

- DW 160 odcinek Choszczno (przejście: ul. Wojska Polskiego – ul. Drawieńska)– 11 392 poj./dobę
- DW 151 odcinek Choszczno (przejście: ul. Stargardzka – granica miasta) – 8 316 poj./dobę

Alternatywą dla rozładowania ruchu samochodowego może być ul. Bohaterów Warszawy, wymagająca jednak prac remontowych.

Transport zbiorowy i autobusowy

Dworzec autobusowy PKS w Choszcznie został zlikwidowany, pozostał jedynie przystanek. Transport międzygminny obsługują PKS oraz prywatni przewoźnicy. Powiat Choszczeński organizuje 5 tras międzygminnych, dofinansowanych w roku 2023 kwotą 552 600 zł z Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych:

- Choszczno – Drawno,
- Choszczno – Pełczyce,
- Choszczno – Bierzwnik,
- Choszczno – Recz,
- Choszczno – Krzęcin.

Ruch autobusów jest sporadyczny, a połączenia nie tworzą sieci. W publicznie dostępnym rozkładzie jazdy zostały 4 połączenia PKS w kierunku Myśliborza przez Krzęcin, Pełczyce i Barlinek. Poza tym kursy autobusowe wykonują prywatne firmy

jak MiniBus Komunikacja Barlinecka (4 kursy do Barlinka, również przez Krzęcin i Pełczyce), Jacek Drawno, obsługujący połączenia między Choszczem oraz miejscowościami we wschodniej części gminy, a Drawnem.

Przewozy nie są w żaden sposób skoordynowane, brakuje informacji przystankowej i w Internecie. Głównymi korzystającymi są osoby ze zniżkami na przejazd, głównie uczniowie dojeżdżających do szkół.

W celu uporządkowania parkowania w centrum miasta, zorganizowano miejsca parkingowe na niestrzeżonym parkingu z ograniczonym, nieodpłatnym czasem postoju przy ul. Rynek w Choszczynie.

Infrastruktura rowerowa

Gmina posiada niecałe 10 km dróg rowerowych, czyli 4,02 km na 100 km². Istniejące ścieżki prowadzą na odcinku od południowo-zachodniej granicy gminy na Małej Inie w śladzie zlikwidowanej linii kolejowej nr 410 do Choszczna (dalsza część inwestycji jest w przygotowaniu), wzdłuż ulic Drawieńskiej i Wł. Jagiełły oraz na trasie Choszczno – Pakość. Rowerzyści mogą również korzystać z 6-kilometrowej promenady dookoła Jeziora Klukom w Choszczynie.

Ukończono i oddano do użytku kolejną trasę rowerową - od Choszczna do mostu na Inie, która powstała w ramach projektu „Budowa sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego - Trasa Pojezierzy Zachodnich - etap VII”. Część inwestycji rowerowych zaplanowana jest również do realizacji w ramach Partnerstwa „Lider Pojezierzy”, a także na szczeblu samorządu województwa, tworząc tym samym coraz bardziej atrakcyjną, funkcjonalną i rozbudowaną sieć połączeń.

Ankieta przeprowadzona wśród mieszkańców wykazała duże zainteresowanie rozwojem tras rowerowych. Na 325 respondentów:

- 98% ankietowanych popiera budowę nowych ścieżek,
- 92% deklaruje chęć ich regularnego użytkowania,
- 83% uważa, że poprawi to atrakcyjność miasta i gminy,
- 57% deklaruje, że dzięki temu ograniczy korzystanie z samochodu.

Natomiast kwestia roweru miejskiego budziła większe podziały: 211 osób (65%) było „za”, natomiast 112 osób (35%) było „przeciw”.

Sieć wodociągowa

Gmina Choszczno jest zaopatrywana w wodę z miejskiej Stacji Uzdatniania Wody oraz 12 wiejskich Stacji Uzdatniania Wody, obsługiwanych przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. (MPGK Sp. z o. o.).

W przyszłości przewiduje się zaopatrzenie w wodę terenu gminy z czterech zbiorczych Stacji Uzdatniania Wody ze zbiornikami retencyjnymi oraz dwoma indywidualnymi Stacjami Uzdatniania Wody – w miejscowości Golcza i Wysokie. Sieć wodociągowa liczy 141,8 km, a jej rozbudowa trwa nadal. W 2018 r. zakończyła się modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Choszcznie, której maksymalna wydajność wynosi 2 807 m³/d.

Z sieci wodociągowej korzysta 99% mieszkańców. Udział przemysłu w zużyciu wody jest niewielki, a istotnym odbiorcą są stawy rybne, które pobierają dwukrotnie więcej wody niż gospodarstwa domowe (w 2023 roku 2 572 dam³ wobec 1 275 dam³). Zużycie wody na mieszkańca w gminie w roku 2023 wynosiło 34,2 m³ rocznie, co jest niższym wynikiem w porównaniu z Polską i województwem. Jest to zużycie stosunkowo nieduże, wyższe w mieście (36,9 m³), niż na terenie wiejskim (27,9 m³), z uwagi na skupienie dziennej aktywności większości mieszkańców okolicznych terenów w mieście. Na terenach wiejskich zużycie wody rośnie, co może być związane z rozwojem zabudowy jednorodzinnej i większą intensywnością podlewania trawników. Warto zatem prowadzić kampanie edukacyjno-informacyjne na temat korzyści z retencjonowania i używania wody deszczowej, a także zamkniętych obiegów wody. Miasto, jako jedno z niewielu w kraju, promuje picie wody bezpośrednio z kranu. Nowa stacja uzdatniania wody, pozwala na wydobywanie jej z ujęć głębinowych.

Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnia ścieków

Gmina posiada 113,2 km sieci kanalizacji sanitarnej, obejmującej swoim zasięgiem miasto i większość miejscowości w gminie Choszczno (27 miejscowości). Ścieki trafiają do zmodernizowanej w 2020 r. Miejskiej Oczyszczalni Ścieków Komunalnych w Choszcznie. W 2024 r. oczyszczono w gminie łącznie 660 580,00 m³ ścieków komunalnych. Warto nadmienić, iż 100% ścieków komunalnych podlega mechanicznemu i biologicznemu oczyszczaniu, z podwyższonym oczyszczaniem biogenów. Rozbudowa oczyszczalni wraz z rozbudową systemu wodociągowo-kanalizacyjnego była najdroższą inwestycją ostatnich dekad w gminie (ok. 40 mln zł). Na terenie gminy Choszczno znajduje się 302 nieruchomości wyposażone w zbiorniki bezodpływowe oraz 233 nieruchomości z przydomową oczyszczalnią ścieków.

Wysoki stopień wyeksploatowania urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych (np. Stacji Uzdatniania Wody, sieci wodociągowych, sieci kanalizacji sanitarnej, przepompowni ścieków) jest przyczyną ponoszenia coraz większych nakładów finansowych w celu utrzymania prawidłowych parametrów wody dostarczanej mieszkańcom oraz utrzymania prawidłowego procesu odbioru ścieków bytowych. Potrzebne są również akcje edukacyjne na temat prawidłowego korzystania z sieci kanalizacji sanitarnej. Częstą przyczyną awarii, nawet nowych urządzeń, są bowiem wyrzucane do kanalizacji odpady (np. artykuły higieniczne).

Gospodarka odpadami

Odpady komunalne odbiera Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., a ich zagospodarowanie realizuje firma EKO-MYŚL w Myśliborzu. W roku 2023 gminnym systemem gospodarowania odpadami objętych było 15 723 osób, w tym 948 osób kompostujących odpady w przydomowych kompostownikach. Gmina Choszczno na ten cel wydatkowała 6,47 mln zł.

Masa odpadów komunalnych na mieszkańca w roku 2023 wynosiła w gminie Choszczno 311 kg, w tym w mieście 360 kg, a na terenie wiejskim 199 kg. Na terenach wiejskich większa ilość odpadów zagospodarowywanych jest u źródła.

Selektywna zbiórka odpadów wzrosła do 48% w gminie, co przewyższa średnią krajową (43,5%) i średnią dla woj. zachodniopomorskiego (40,6%). Na terenie gminy działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Trzy razy w roku organizowana jest również mobilna zbiórka odpadów wielkogabarytowych. Odpady biodegradowalne nie są już składowane, a w całości zagospodarowywane.

Zaopatrzenie w energię i gaz

Przez teren gminy przebiegają elektroenergetyczne sieci dystrybucyjne wysokiego napięcia:

- linia 110 kV relacji GPZ Recz-GPZ Choszczno II,
- dwutorowa linia 110 kV: 1 tor relacji GPZ Żukowo-GPZ Choszczno 2, 2 tor relacji GPZ Dolice-GPZ Dobiegniew,
- odgałęzienie linii GPZ Dolice/GPZ Dobiegniew-GPZ Choszczno,
- dwutorowa linia 110 kV: 1 tor relacji GPZ Choszczno 2-GPZ Krzęcin, 2 tor relacji GPZ Dolice-GPZ Dobiegniew.

Ponad 68% mieszkańców korzysta z sieci gazowej, który dostarczają trzy stacje gazowe. Przez gminę przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia DN 200 relacji Recz-Gorzów Wielkopolski z 1976 roku oraz DN 100 odgałęzienie Choszczno z 1977 roku i DN 100 odgałęzienie Zamęcin-Żeńsko z roku 1999.

Ciepłownictwo i efektywność energetyczna

System ciepłowniczy miasta Choszczna zasilany jest z ciepłowni zlokalizowanej przy ul. Malczewskiego 2 o łącznej mocy 15,6 MW wyposażonej w dwa kotły wodno-rusztowe opalane miazgą węgla kamiennego (sprawność eksploatacyjna kotłów wynosi 82 %). Długość sieci ciepłowniczej to 7,632 km, w tym sieci preizolowanej 4,472 km (58,6 %) oraz 2,5 km przyłączy do odbiorców, a dystrybucja ciepła odbywa się za pomocą 106 węzłów cieplnych.

Ciepło dostarczane jest do budynków mieszkalnych o powierzchni 104 828 m², co stanowi ok. 26,5% całkowitej powierzchni mieszkaniowej w mieście. Roczna sprzedaż ciepła, wahająca się w przedziale 60-65 tys. GJ, odpowiada zużyciu 2,4-2,7 tys. ton węgla kamiennego (2023 rok).

Gmina Choszczno realizuje szereg inwestycji, których celem ma być oszczędność energii cieplnej. Nowe ogrzewanie gazowe pływalni „Wodny Raj” przyniosło znaczne oszczędności. W Zakładzie Aktywności Zawodowej oraz Środowiskowym Domu Pomocy Społecznej zainstalowano z kolei fotowoltaikę oraz pompy ciepła. W wielu obiektach publicznych modernizowane są węzły cieplne oraz wewnętrzne instalacje.

Wyzwaniem natomiast pozostaje dostosowanie do norm środowiskowych indywidualnych źródeł ciepła. Łącznie udział źródeł grzewczych na paliwo stałe wynosi 54,4 % (razem kotły c.o., piece kaflowe, kominki i trzony kuchenne). Struktura ta wobec krótkiego upływu czasu pozostaje względnie stała. Wśród 5 931 indywidualnych źródeł ciepła, zdecydowanie największy udział posiadały kotły na paliwo stałe (2 164 szt.) (36,5 %) i kotły gazowe (1 862 szt.) (31,4 %). Ponad 50% kotłów na paliwo stałe w 2022 roku należało do urządzeń pozaklasowych, wywołujących negatywne skutki w postaci niskiej emisji. Nadal trwa stopniowy proces wymiany tych urządzeń na bardziej ekologiczne źródła ogrzewania i powinien być kontynuowany w kolejnych latach.

Gmina zaplanowała również działania termomodernizacyjne w obiektach użyteczności publicznej, takich jak budynek Urzędu Miejskiego w Choszcznie, budynek Urzędu Stanu Cywilnego, SP nr 1, SP nr 3, SP w Zamęcie i Suliszewie. Realizacja tych działań ma przynieść redukcję zapotrzebowania na energię końcową na poziomie 15%.

Odnawialne źródła energii

Obecnie na terenie gminy nie funkcjonują farmy wiatrowej. W roku 2024 roku podjęto uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego umożliwiających lokalizację elektrowni wiatrowych na terenie gminy (w obszarach na wschód i na południowy zachód od Choszczna).

Na terenie gminy Choszczno zlokalizowane są dwie farmy fotowoltaiczne: Choszczno I o mocy 6 MW oraz Choszczno II – 8 MW, zajmującej 13 ha powierzchni (obręb Stradzewo). Właścicielem farm jest Grupa Tauron. Planowane jest wybudowanie instalacji fotowoltaicznych o mocy do 150 MW. Ze względu na rolniczą funkcję gminy należy zwrócić szczególną uwagę na zrównoważone łączenie inwestycji w OZE z działalnością rolniczą. Jednym z przyszłościowych rozwiązań, które należy wziąć pod uwagę jest agrofotowoltaika.

Rozwija się rynek prosumenckich instalacji fotowoltaicznych. W latach 2019-2021, dzięki wsparciu NFOŚiGW w ramach Programu Priorytetowego „Mój Prąd”, powstało 145 takich instalacji o łącznej mocy 867 kW.

Teren gminy Choszczno ma przeciętny potencjał do wykorzystania energii geotermalnej. Rolniczy charakter gminy determinuje zdecydowanie wyższy potencjał dla rozwoju produkcji energii z biomasy pochodzącej z produkcji rolnej. Obecnie na terenie gminy nie działają żadne biogazownie czy zakłady produkujące i wykorzystujące energię z biomasy.

Udział OZE w bilansie energetycznym gminy jest bardzo niski – 0,42%, z czego 0,39% to ciepło, a 0,03% energia elektryczna. Zużycie energii cieplnej w roku 2021 wynosiło 156,6 GWh, z czego 85% pochodzi ze źródeł indywidualnych (głównie węgiel i gaz), natomiast zużycie energii elektrycznej: 38,9 GWh, niemal w całości dostarczanej przez Krajowy System Energetyczny.

Kluczowym zagadnieniem do podjęcia na poziomie lokalnym jest zmiana sposobów wytwarzania ciepła w instalacjach indywidualnych na bardziej przyjazne środowisku, a także zmniejszenie energochłonności indywidualnych zasobów mieszkaniowych.

Realizacja wielu przedsięwzięć zapewniających energię dla gminy zostanie poprzedzona opracowaniem dokumentu strategicznego - strategii energetycznego rozwoju Miasta, która wyznaczać będzie przyszłe kierunki działań i określi rekomendacje w zakresie zrównoważonego rozwoju miasta. W I etapie prac zaplanowano przeprowadzenie: analizy systemów energetycznych, sporządzenie bilansu energetycznego, optymalizację kosztów dostaw nośników energii, sporządzenie koncepcji lokalnego zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w oparciu o lokalne źródła energii, badanie możliwości lokalizacji inwestycji energetycznych, określenie obszaru technicznego, analizę ryzyka w procesie uzyskania warunków przyłączenia, określenie uwarunkowań finansowo-ekonomicznych i prawnych.

W II etapie zaplanowano z kolei przeprowadzenie analiz środowiskowych, analiz przestrzennych, sporządzenie mapy drogowej realizacji inwestycji w rekomendowanym modelu, opracowanie baz danych o obiektach, w tym kart organizacyjno-technicznych.

Dostęp do Internetu szerokopasmowego

W gminie Choszczno jest 4 007 punktów adresowych. Na koniec czerwca 2024 roku w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych były 3 602 punkty adresowe (wśród nich 3 463 w zasięgu rzeczywistym), a 405 było poza zasięgiem. Na obszarze gminy widnieją 494 białe plamy NGA.

Dominował zasięg przepustowości 2000 Mb/s (3 291 adresów – 91,37%).
Największy udział miały zasięgi światłowodowe (46%), następnie radiowe (ponad 26%). Na terenie gminy działa 15 podmiotów oferujących usługi dostępu do sieci szerokopasmowych.

Planowanie przestrzenne

Kwestię planowania przestrzennego reguluje 21 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ponieważ część z tych regulacji powstała jeszcze w latach 90-tych, na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym, nie zawiera szeregu wskaźników i zasad jakie są wymagane aktualnie, m.in. udziału powierzchni biologicznie czynnej, intensywności zabudowy, zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego.

Gmina posiada geoporatał, zawierający dane gminnych aktów planowania przestrzennego (APP). Planami objęte są tereny przeznaczone przede wszystkim pod budownictwo mieszkaniowe i zielen publiczną. W szczególności dotyczy to terenów na obrzeżach gminy, z przewagą obszarów w południowej części miasta, a także tereny wolne.

Obszary objęte MPZP w bardzo małym stopniu wskazują obszary miasta przeznaczone pod działalność produkcyjną i magazynową. Na terenach wiejskich plany zagospodarowania przestrzennego są rzadkością i obejmują jedynie pojedyncze działki.

W zakresie zagospodarowania przestrzennego gminy, mieszkańcy podczas konsultacji społecznych diagnozy jako mankament wskazywali deficyt w dostępności do ścieżek rowerowych, zaniedbanie terenów publicznych i zieleni - teren przy Choszczeńskim Domu Kultury, dawny cmentarz żydowski, otoczenie Urzędu Miasta, kolejowej wieży ciśnień, a także terenów zielonych m.in. Park Moniuszki. Niewykorzystanym potencjałem jest również obszar ośrodka wodnego. Mury miejskie, jeden z nielicznych artefaktów kulturowych Choszczna, są w złym stanie technicznym i wymagają pilnego remontu.

1.6. Uwarunkowania rozwojowe gminy – wnioski z diagnozy

Przeprowadzona diagnoza obejmująca obszar społeczny, gospodarczy oraz środowiskowo-przestrzenny, umożliwia zidentyfikowanie szeregu uwarunkowań rozwojowych gminy, barier, problemów i potencjałów.

OBSZAR SPOŁECZNY

- **Pogłębiająca się, niekorzystna sytuacja demograficzna gminy**

Gmina zmagą się z poważnymi wyzwaniami demograficznymi, które mogą mieć długofalowe, negatywne konsekwencje dla jej rozwoju. Spadająca liczba mieszkańców oraz niekorzystne perspektywy demograficzne wskazują na możliwość zmniejszenia się populacji gminy nawet o 30% do roku 2050.

Jednym z głównych problemów jest spadająca liczba urodzeń oraz skrajnie niska dzietność. Kolejne roczniki dzieci są mniejsze o 50% i więcej w porównaniu do roczników swoich matek. Taka sytuacja prowadzi do negatywnego wpływu na bazę podatkową samorządu, co w konsekwencji ogranicza warunki do rozwoju gminy.

Dodatkowo, gmina stopniowo traci konkurencyjność gospodarczą. Zmniejsza się koszyk usług rynkowych oraz skala przedsiębiorczości, co dodatkowo pogłębia problemy związane z demografią.

- **Starzejące się społeczeństwo – szczególny problem na obszarach wiejskich**

W dłuższej perspektywie może wystąpić konieczność dostosowania zakresu usług publicznych świadczonych przez samorząd w obszarze edukacji, zdrowia, opieki społecznej, kultury, sportu, rekreacji oraz transportu do potrzeb starszych pokoleń.

Niezbędne jest podjęcie szeregu działań dostosowawczych w zakresie dostępności infrastruktury publicznej, aby sprostać rosnącym wymaganiom demograficznym. Zwiększone obciążenie służby zdrowia będzie wymagać zwiększenia skali usług związanych z opieką nad seniorami, rehabilitacją, dostępem do lekarzy specjalistów oraz zaawansowanej diagnostyki.

Wyzwania społeczne i rozwojowe są szczególnie widoczne na obszarach wiejskich oraz w małych miejscowościach oddalonych od miasta, które wyludniają się głównie na skutek migracji osób młodych i aktywnych.

Konieczność zapewnienia szeregu usług mieszkańcom w wieku poprodukcyjnym, przy spodziewanych malejących wpływach do budżetu miasta z udziału w podatku od osób fizycznych, stanie się coraz większym obciążeniem finansowym dla samorządu.

- **Ujemny przyrost naturalny ludności**

W nadchodzących latach gmina Choszczno będzie zmagać się z większą umieralnością, wynikającą ze starzejącego się społeczeństwa oraz roczników wyżów demograficznych wchodzących w wiek senioralny. Sytuację tę pogarsza spadająca liczba urodzeń.

Analiza przyczyn zgonów wskazuje, że co trzeci mieszkaniec umiera z powodu chorób układu krążenia, co czwarty z powodu chorób nowotworowych, a co szesnasty z powodu chorób układu oddechowego.

- **Ujemne saldo migracji**

świadczy o braku atrakcyjności gminy jako centrum życiowego mieszkańców. Więcej mieszkańców opuszcza obszar gminy niż sprowadza się celem zamieszkania.

- **Brak zastępowalności pokoleniowej**

Wyzwaniem staje się zmniejszająca się dostępność siły roboczej na lokalnym rynku pracy. Malejące wsparcie międzypokoleniowe seniorów w rodzinach i mniejszych społecznościach dodatkowo pogłębia ten problem.

Aby odwrócić niekorzystne trendy demograficzne i zwiększyć liczebność mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym, konieczne jest podjęcie działań mających na celu poprawę czynników ekonomicznych. Kluczowe znaczenie mają tutaj stopień rozwoju gospodarczego gminy i regionu, lepszy stan gospodarki lokalnej oraz większa liczba dobrych jakościowo miejsc pracy.

- **Choszczno - silny, ponadlokalny ośrodek edukacji**

Duża liczba szkół podstawowych i średnich (o profilu ogólnym i zawodowym), a także różnorodna oferta kształcenia zawodowego przyciąga wielu uczniów z terenu powiatu jak i dalszych kierunków. Do szkół na terenie miejskim gminy uczęszcza znacznie więcej uczniów, niż do szkół na terenach wiejskich.

- **Korelacja kierunków kształcenia z aktualną sytuacją społeczno-gospodarczą**

Oferowane kierunki kształcenia w szkołach publicznych i niepublicznych odpowiadają zapotrzebowaniu wynikającemu z trendów społeczno-gospodarczych, a także sytuacji demograficznej. Powiat elastycznie dostosowuje kierunki kształcenia zawodowego do aktualnych trendów, zainteresowania uczniów. W technikum utworzone zostały nowe kierunki w szczególności w branży mechanicznej i spedycyjno-logistycznej oraz chemicznej, w mniejszym stopniu elektroenergetycznej. Redukcji uległo natomiast kształcenie w branży motoryzacyjnej, budowlanej, spożywczej. Wygaszono edukację w branży ekonomiczno-administracyjnej.

- **Deficyty kadrowe w grupie nauczycieli przedmiotów zawodowych**

Kluczowe znaczenie ma przygotowanie nauczycieli, programów nauczania oraz współpraca z przedsiębiorcami w zakresie praktycznej nauki zawodów, a także kształtowania programów nauczania na kierunkach zawodowych, w sposób najbardziej odpowiadający na aktualne zapotrzebowanie lokalnych przedsiębiorstw i rynku pracy.

Największą grupę nauczycieli stanowią osoby w przedziale od 50 do 59 lat – 69 osób oraz w wieku od 60 do 79 lat - 21 osób. Większość z tej grupy to nauczyciele praktycznej i teoretycznej nauki zawodu, co pokazuje braki kadry prowadzącej kształcenie zawodowe.

- **Zwiększone nakłady finansowe na doskonalenie kadry nauczycielskiej w szkołach**

W szkołach na terenie gminy zatrudnionych jest o 64% więcej nauczycieli niż w powiecie. Widoczne jest dwukrotne zwiększenie nakładów finansowych na doskonalenie zawodowe zatrudnionych nauczycieli w stosunku do wydatków ponoszonych przez powiat. Działania te powinny zapewnić podniesienie jakości kształcenia na szczeblu podstawowym.

- **Deficyty jakościowe w bazie sportowej i lokalowej szkół oraz wyposażeniu placówek edukacji**

W części placówek, w szczególności na terenach wiejskich, brak jest infrastruktury sportowej, m.in. sal gimnastycznych, boisk, placów zabaw. Istniejąca infrastruktura sportowa wymaga remontów, poprawy stanu technicznego i komfortu korzystania z niej przez uczniów i mieszkańców. Deficyty widoczne są również w zakresie dostępu do pracowni komputerowych. Żadna ze szkół, poza SP nr 3 w Choszczynie, nie dysponuje pracowniami językowymi.

- **Możliwość zwiększenia poziomu wiedzy oraz kwalifikacji uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych**

Organy prowadzące jak i dyrekcje szkół podstawowych i ponadpodstawowych chętnie korzystają z możliwości realizacji dodatkowych projektów poszerzających ofertę kształcenia ogólnego i zawodowego. Uczniom oferowano m.in. możliwość poszerzenia wiedzy w zakresie umiejętności IT (certyfikat ECDL / ICDL), poszczególnych przedmiotów kierunkowych, kompetencji matematycznych, językowych, zajęcia z psychologiem i in.

Z kolei w szkołach technicznych i zawodowych realizowane było doradztwo edukacyjno-zawodowe, kursy prawa jazdy kat. B, staże, kursy zawodowe, komputerowe, IT, logistyczne.

- **Konieczność uwzględnienie megatrendów w planowaniu edukacji**

W planowaniu rozwoju edukacji ogólnej i zawodowej należy wziąć pod uwagę uwarunkowania społeczne i megatrendy,¹² takie jak:

- znajomość nowoczesnych technik komunikacji, podążanie uczniów za rozwojem technologii IT, co jest szansą na rozwój szkolnictwa z wykorzystaniem technologii VR,
- globalne spojrzenie młodzieży na rzeczywistość – brak postrzegania różnego rodzaju granic, chęć uczestnictwa, również wirtualnego w wydarzeniach dostępnych na całym świecie,
- dążenie do rozwoju umiejętności technicznych (np. kodowanie i dobre zrozumienie przedmiotów STEM), myślenia kontekstowego i rozwiązywania problemów,
- postrzeganie formalnego wykształcenia jako jednej z form osiągnięcia życiowych celów, szerszy i wielowątkowy sposób patrzenia na rzeczywistość,
- partycypacja uczniów w kształtowaniu procesu edukacyjnego, nie tylko bierny odbiór oferty edukacyjnej.

- **Niezadawalający poziom wyników nauczania**

Wyniki nauczania w szkołach podstawowych, średnich ogólnych i zawodowych odbiegają często od poziomu obserwowanego wśród uczniów szkół na terenie powiatu, województwa zachodniopomorskiego i kraju.

- **Rozwinięta działalność kulturalna**

Na terenie gminy funkcjonują samorządowe instytucje kultury, takie jak Choszczeński Dom Kultury czy Miejska Biblioteka Publiczna wraz z filią w Kołkach, wspierane przez Państwową Szkołę Muzyczną I st. oraz Klub 12 Brygady Zmechanizowanej, w ramach którego działa biblioteka.

- **Prężna działalność Choszczeńskiego Domu Kultury (zajęcia stałe, wydarzenia cykliczne, czasowe)**

Jest to główna instytucja kultury, kształtująca życie kulturalne gminy i powiatu. Prowadzi ożywioną działalność w zakresie stałych form kultury, jak i organizacji wydarzeń cyklicznych. Stanowi potencjał rozwoju społecznego gminy.

- **Obserwowana cykliczność działań niektórych form kultury, takich jak zespoły, grupy artystyczne**

¹² Por. Dziemianowicz W., Jurkiewicz I. (red.), 2023, Megatrendy

W szczególności po okresie pandemii COVID-19 obserwowana jest niższa frekwencja uczestnictwa w kulturze. Jest to trend widoczny w całym kraju, jak i specyfika mniejszych ośrodków miejskich. Głównym problemem jest pozyskanie instruktorów i opiekunów grup i aktywności kulturalnych, jak również samych uczestników zajęć.

- **Bardzo dobre wskaźniki aktywności czytelniczej**

Mimo małej sieci palcówek bibliotecznych na obszarze całego powiatu (biblioteka w Choszczynie i jej filia w Kołkach), instytucja osiąga bardzo dobre wskaźniki aktywności czytelniczej, porównywalne z poziomem województwa zachodniopomorskiego i kraju.

- **Problemy finansowe i kadrowe choszczeńskich instytucji kultury**

Poziom finansowania działalności instytucji jest przeszkodą w pozyskiwaniu kadry instruktorskiej i rozwijaniu nowych form aktywności kulturalnej. W przypadku instytucji kultury wysokie koszty bieżące użytkowania obiektów przekładają się na ograniczenie środków na działalność merytoryczną.

- **Problemy techniczne, związane z dostępnością budynków użyteczności publicznej**

Budynki, w których mają siedzibę instytucje kultury, basen miejski, Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego i inne, wykazują szereg deficytów funkcjonalnych, znaczący poziom zużycia technicznego, wysoką chłonność energetyczną. Brak termomodernizacji i gruntownych remontów wpływa na obniżenie jakości świadczonych usług, mniejszą dostępność dla osób ze specjalnymi potrzebami, wysokie koszty związane z użytkowaniem.

- **Zaangażowanie mieszkańców i podmiotów w kulturę widoczne i doceniane przez samorząd lokalny**

W gminie funkcjonuje mecenat kulturalny samorządu. Niewątpliwie jest to pozytywny impuls do rozwoju życia kulturalnego oraz forma docenienia osób i instytucji aktywnych w tym obszarze życia społeczności lokalnej.

- **Rozwój mieszkalnictwa**

W okresie 2018-2023 dynamika rozwoju sektora mieszkaniowego na terenie miasta była mniejsza niż w województwie zachodniopomorskim i w kraju. Po roku 2020 wzrosła aktywność w sektorze budownictwa jednorodzinnego, na terenie wiejskim gminy.

Problemem społeczności lokalnej może być luka czynszowa na rynku mieszkań. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim osoby, których dochody są zbyt niskie, aby kupić mieszkanie lub wynająć je po cenach rynkowych, ale

jednocześnie zbyt wysokie, aby kwalifikować się na mieszkanie komunalne. Szacuje się, iż problem ten może dotyczyć około 30% mieszkańców.

Gmina posiada 234 lokale wchodzące do zasobu gminnego, z czego 218 zlokalizowanych jest w mieście. Prowadzona od lat polityka wychodzenia samorządu ze wspólnot mieszkaniowych może prowadzić do zmniejszenia mieszkaniowego zasobu komunalnego. Całość zasobu wymaga kompleksowych remontów, a tym samym znacznych nakładów finansowych na ten cel i jest dużym obciążeniem dla budżetu gminy. Duża część mieszkań w gminie ogrzewanych jest paliwami stałymi. To problem będący dużym wyzwaniem w zakresie utrzymania dobrego stanu powietrza i środowiska naturalnego.

Gmina z Funduszu Dopłat BGK pozyskała fundusze, które zostaną przeznaczone na budowę dziesięciu domów z dwudziestoma lokalami przy ul. Wojska Polskiego w Choszcznie.

- **Rozwinięty system opieki zdrowotnej szczebla podstawowego i średniego**

Na terenie całej gminy funkcjonują liczne Zakłady Opieki Zdrowotnej (12 ośrodków) oraz szpital powiatowy z wieloma poradniami specjalistycznymi, w tym renomowanym Oddziałem Rehabilitacyjnym. Dobra kondycja finansowa szpitala nie stanowi obciążenia dla budżetu powiatu.

- **Nierównomierny dostęp do usług służby zdrowia na terenie gminy Choszczno**

Zarówno szpital, niepubliczne praktyki lekarzy specjalistów jak i apteki zlokalizowane są w Choszcznie. Brak aptek na terenach wiejskich oznacza utrudniony dostęp do tego rodzaju usług. Deficyt w szczególności dotyczy osoby starsze, dotknięte również wykluczeniem komunikacyjnym.

- **Malejąca liczba zdarzeń w statystyce przestępczości**

Poprawiające się statystyki związane z przestępczością oraz wyższy wskaźnik wykrywalności przestępstw są powodem większego realnego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

- **Wzrost przestępczości narkotykowej oraz widoczny problem przestępczości pod wpływem alkoholu**

Obydwa zjawiska mogą mieć swoje źródło w strukturze demograficznej gminy, uwarunkowaniach historycznych (struktura społeczna terenów popegeerowskich jak i aktualnych trendach i dostępności środków odurzających wśród młodych ludzi. Wzrost tych zjawisk jest zdecydowanie niepokojący i wymaga podjęcia aktywnych działań profilaktycznych na szczeblu samorządowym.

- **Problemy w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego**

Zły stan infrastruktury drogowej, niewłaściwie parkujące samochody są m.in. przyczyną zdarzeń drogowych. Deficyty w tym zakresie wymagają podjęcia działań zaradczych, w szczególności przez samorząd gminny i powiatowy.

- **Wyzwania dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa w zakresie obronności, zarządzania kryzysowego**

Konieczność zapewnienia bezpieczeństwa społeczności lokalnej w obliczu zmian klimatycznych, rosnącego napięcia geopolitycznego są kolejnymi wyzwaniami, przed którymi stoi samorząd lokalny.

- **Duża skala potrzeb w zakresie pomocy społecznej w gminie**

Uwarunkowania demograficzne - starzejące się społeczeństwo oraz historycznie – społeczności dotknięte szokiem transformacji ustrojowej, pochodzące z obszarów popegeerowskich, generują wysokie zapotrzebowanie na skuteczne i różnorodne formy pomocy społecznej. Ważnym jest również obejmowanie wsparciem młodszych pokoleń i zahamowanie tym samym mechanizmu tzw. dziedziczenia biedy i ubóstwa. Realizację działań profilaktycznych i pomocowych mogą zapewnić także organizacje pozarządowe przy współpracy lokalnego samorządu.

- **Bogata oferta wsparcia MGOPS, kierowana do różnych grup społecznych**

Gmina Choszczno intensywnie rozwija różnorodne formy wsparcia społecznego, kładąc nacisk na aktywizację, integrację międzypokoleniową oraz pomoc dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

- **Rozwinięta sieć placówek wsparcia na terenie gminy**

Skali potrzeb odpowiada funkcjonująca sieć różnorodnych placówek działających na terenie gminy. Dobrym przykładem, wartym szerszego rozpowszechnienia jest oddolna działalność Kościoła, organizacji pozarządowej i społeczności lokalnej w Korytowie, na obszarze wiejskim gminy.

- **Wdrożenie innowacji w obszarze opieki społecznej**

To kolejny przykład dobrej praktyki – łączenie wsparcia i integracja międzypokoleniowa seniorów i najmłodszych w ramach Międzypokoleniowego Centrum Integracji Seniora i Malucha w Choszcznie. Pozyskanie zewnętrznego dofinansowania umożliwi także zwiększenie dostępności opieki senioralnej (wytchnieniowej, dziennej, całodobowej) oraz dostępności zdalnych usług opiekuńczych.

- **Bogata oferta aktywności sportowych i rekreacyjnych, sprzyjające uwarunkowania geograficzne oraz rozbudowana infrastruktura sportowo-rekreacyjna**

Mieszkańcy gminy, w szczególności obszaru miasta mają możliwość udziału w szeregu aktywności sportowych, jak również w różnych formach rekreacji i aktywnego wypoczynku nad jeziorem Klukom. Gmina Choszczno łączy sport, rekreację i kontakt z naturą, tworząc warunki do aktywnego spędzania czasu i promowania zdrowego stylu życia. Jest to duży potencjał lokalny.

- **Dostępność usług publicznych**

Podjęte działania mają na celu poprawę dostępności cyfrowej, architektonicznej oraz informacyjno-komunikacyjnej, jednakże niektóre obszary, takie jak pełna dostępność budynków i uzupełnienie braków w sferze cyfrowej, wciąż wymagają dalszych działań. Gmina Choszczno oraz powiat choszczeński – partner gminy w realizacji projektów posiadają duże doświadczenie w realizacji projektów z zakresu dostępności.

OBSZAR GOSPODARCZY

- **Niski wskaźnik przedsiębiorczości**

Mimo pewnych pozytywnych zmian w latach 2019-2023, wskaźnik liczby firm na 10 tys. mieszkańców wciąż pozostaje poniżej średniej krajowej i regionalnej, co wskazuje na potrzebę intensyfikacji działań wspierających rozwój przedsiębiorczości.

- **Dominuje tradycyjna struktura przedsiębiorstw**

W gminie przeważają mikroprzedsiębiorstwa oraz firmy działające w sektorach budownictwa, handlu i produkcji przemysłowej. Utrzymuje się tradycyjna struktura gospodarki, choć w ostatnich latach zauważalny jest wzrost liczby firm z branż kreatywnych oraz informacyjnych i komunikacyjnych. Na terenach wiejskich dominują firmy związane z rolnictwem, przemysłem i budownictwem, podczas gdy w mieście przeważają usługi.

- **Konieczność wsparcia przedsiębiorców**

Przedsiębiorcy zgłaszają potrzeby w zakresie wsparcia finansowego, doradztwa prawnego oraz pomocy w rekrutacji pracowników. Brakuje też wiedzy na temat dostępnych form wsparcia ze strony lokalnych instytucji.

- **Opinia młodzieży o przedsiębiorczości**

Choć młodzi ludzie postrzegają sektor prywatny jako atrakcyjny, jedynie 22% chciałoby prowadzić własną działalność. Kluczowymi barierami są brak pomysłu na biznes, wiedzy, doświadczenia oraz środków finansowych.

Sukcesja firm rodzinnych jest niewielka, co wymaga większej promocji tej formy przedsiębiorczości. Niezbędna jest intensyfikacja działań edukacyjnych w zakresie przedsiębiorczości, szczególnie wśród młodzieży, aby zwiększyć ich zainteresowanie prowadzeniem działalności gospodarczej.

- **Potencjał rozwoju w branżach innowacyjnych**

Wzrost liczby firm z sektora informacyjnego, komunikacyjnego i kreatywnego wskazuje na rosnący potencjał w tych obszarach. Regionalne specjalizacje, takie jak zaawansowane wyroby metalowe i opakowania ekologiczne, mogą być szansą na rozwój lokalnej gospodarki, podobnie jak nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze.

- **Bariery w rozwoju przedsiębiorczości**

Brak inkubatora przedsiębiorczości ogranicza możliwości wsparcia dla nowych i rozwijających się firm. Problemy z transportem publicznym i niskimi zarobkami negatywnie wpływają na atrakcyjność gminy jako miejsca do życia i pracy.

- **Konieczność większego zaangażowania samorządu i społeczności lokalnej**

Utworzenie Rady Gospodarczej Miasta Choszczno i rozwój spotkań sieciujących przedsiębiorców to krok w dobrym kierunku. Konieczne jest zwiększenie zaangażowania w działania przyciągające inwestorów zewnętrznych, w tym zagranicznych. konieczność kompleksowego podejścia do wspierania przedsiębiorczości w gminie, z uwzględnieniem zarówno tradycyjnych sektorów gospodarki, jak i rozwijających się branż innowacyjnych, oraz na potrzebę aktywnego zaangażowania lokalnych władz i instytucji.

- **Brak zastępowalności pokoleń na lokalnym rynku pracy**

W perspektywie 15 lat dostępność pracowników na lokalnym rynku pracy zmniejszy się o 6,5-7,2% analizując wskaźnik różnicy liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Z kolei w perspektywie 5 lat o 3,5-3,7% mniejszy będzie zasób potencjalnych pracowników w wieku 20-24 lat wchodzących na rynek pracy w stosunku do osób w wieku 60-64 lata wchodzących w wiek emerytalny.

- **Bezrobocie**

To stały problem towarzyszący społeczności lokalnej gminy Choszczno i całemu powiatowi już od lat 90-tych XX w. Główną przyczyną stała się transformacja ustrojowa i likwidacja dużych GPR-ów, będących głównymi pracodawcami w regionie.

Szczególnie niekorzystna jest struktura bezrobotnych: przewaga liczebna

kobiet, wysoki odsetek młodych bezrobotnych (12,7% do 25 roku życia), osób powyżej 50 roku życia (25,8%) oraz długotrwale bezrobotnych (52,6%).

- **Rozwój lokalnego rynku pracy nie koresponduje z założeniami inteligentnych specjalizacji regionu**

Poza nielicznymi zawodami takimi jak elektronik czy elektromechanik, zapotrzebowanie na pracowników na lokalnym rynku pracy widoczne jest w zawodach, które nie wpisują się w założenia inteligentnych specjalizacji regionu. Nie jest zatem budowany potencjał rynku pracy związany z przyszłymi wyzwaniami gospodarczymi.

- **Sektor produkcji i usług nie równoważą się na lokalnym rynku pracy**

Pod względem struktury zatrudnienia dominuje budownictwo, produkcja przemysłowa i handel. Niski udział zatrudnienia notowany jest w usługach rynkowych, takich jak: usługi transportowe, finansowe, edukacyjne, zdrowotne, turystyczne czy gastronomiczne. Widoczny jest także duży udział w zatrudnieniu w rolnictwie oraz w sferze budżetowej (usługi nierynkowe, często postrzegane jako bezpieczne, stałe miejsca pracy). Struktura ta wskazuje na uzależnienie lokalnej gospodarki od środków zewnętrznych.

- **Lokalny rynek pracy nie jest atrakcyjny dla młodzieży**

Wyobrażenia młodzieży o swojej przyszłej pracy, nie pokrywają się z sektorami gospodarki jakie są rozwinięte i przeważają na rynku pracy. Obok trendów demograficznych jest to kolejny czynnik wpływający na osłabienie konkurencyjności lokalnej gospodarki.

- **Wzrasta znaczenie jakości środowiska przyrodniczego w lokowaniu działalności gospodarczej**

Jest to niewątpliwie szansa dla rozwoju rynku pracy i poprawy struktury gospodarczej gminy i regionu.

- **Ograniczone możliwości rozwojowe gminy**

Gmina Choszczno ma ograniczony potencjał dochodowy, a jej budżet rośnie wolniej niż w skali kraju i województwa. Spadek liczby podatników oraz zmiany w PIT zmniejszają stabilność finansową gminy. Podatek od nieruchomości pozostaje kluczowym źródłem dochodów własnych, a subwencje i dotacje odgrywają dużą rolę w budżecie. Wzrost dochodów majątkowych w 2024 roku może poprawić sytuację finansową gminy, jednak konieczne są dalsze działania zwiększające wpływy podatkowe oraz poprawiające atrakcyjność inwestycyjną regionu.

- **Gmina Choszczno ograniczyła wydatki w 2023 roku, ale jej budżet wciąż charakteryzuje się niskim poziomem inwestycji i wysokim udziałem wydatków sztywnych. Wzrost zadłużenia w 2023 r. został zahamowany,**

a na 2024 r. planowane jest jego obniżenie. Nadal istnieje potrzeba zwiększenia wydatków inwestycyjnych i poprawy struktury dochodów, aby zapewnić większą stabilność finansową gminy.

- **Aktywność ekonomiczna mieszkańców**

W latach 2018-2022 spadły dochody osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, natomiast znacząco wzrosły dochody osób prawnych oraz osób nie prowadzących działalności gospodarczej, szczególnie w grupach mieszkańców najniżej uposażonych. Skutkiem tej sytuacji było zwiększenie siły nabywczej w lokalnej gospodarce oraz zmniejszenie różnic w poziomie życia mieszkańców gminy.

- **Rozwój rolnictwa**

Kluczowe wyzwania rolnictwa to adaptacja do zmian klimatycznych, presja na efektywność środowiskową oraz konieczność modernizacji poprzez nowe technologie i rozwiązania ekologiczne.

Możliwości rozwoju gminy Choszczno w obszarze rolnym należy upatrywać w:

- rozwoju lokalnych gospodarstw, produkcji lokalnej i tradycyjnej przy wzrastającym poparciu społecznym dla bezpieczeństwa żywnościowego
- rozwoju biogospodarki, tj. wielogałęziowego sektora bioenergetycznego dzięki możliwości zagospodarowania dużej ilości biomasy roślinnej
- rozwoju rolnictwa ekologicznego i regeneratywnego, w tym agroleśnictwa – jako przewagi konkurencyjnej lokalnej gospodarki w obliczu zmian klimatycznych, rosnącej świadomości konsumentów oraz szerokich regulacji prawnych związanych ze zrównoważonym rozwojem (ESG).

- **Rozwój turystyki**

Gmina Choszczno posiada duży potencjał turystyczny, wynikający z walorów przyrodniczych i kulturowych (m.in. ok. 55% powierzchni powiatu to obszary chronione, atrakcyjne formy rzeźby terenu, liczne jeziora, czyste rzeki).

Brakuje jednak rozwiniętych produktów turystycznych i pakietów pobytowych na terenie gminy i powiatu. Niewystarczająca infrastruktura noclegowa i gastronomiczna, a także niskie wskaźniki wykorzystania bazy turystycznej, ograniczają jednak jej rozwój. Choszczno może pełnić funkcję „bramy” do Puszczy Drawskiej, jednak wymaga znacznie szerszej promocji oraz inwestycji w infrastrukturę turystyczną, zwłaszcza bazę noclegową.

OBSZAR PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWY

- **Użytkowanie terenu gminy**

Gmina Choszczno to obszar o przewadze użytkowania rolniczego i stosunkowo niewielkim zalesieniu (16%), z istotnym udziałem terenów zadrzewionych śródpolnych i przydrożnych, które są cenne dla bioróżnorodności. Struktura użytkowania gruntów wskazuje na duży potencjał rolniczy i ograniczoną przestrzeń zurbanizowaną. Występują także obszary kolejowe i wojskowe, które wpływają na sposób zagospodarowania przestrzennego gminy.

- **Środowisko naturalne**

Gmina Choszczno posiada duży potencjał przyrodniczy, ale także istotne wyzwania środowiskowe. Główne problemy to zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, przekroczenia norm hałasu oraz zagrożenie suszą. Wdrażane są działania poprawiające jakość powietrza, wpływające na ochronę zasobów wodnych i efektywność energetyczną. Ochrona przyrody obejmuje liczne obszary chronione, pomniki przyrody oraz inicjatywy ekologiczne, które wspierają zachowanie bioróżnorodności i poprawę jakości środowiska.

- **Sieć transportowa i transport zbiorowy na obszarze gminy**

Gmina Choszczno posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę kolejową, oferującą liczne połączenia dalekobieżne. Transport drogowy jest zdominowany przez samochody indywidualne, a transport zbiorowy wykazuje ograniczoną dostępność i brak integracji. Sieć dróg rowerowych jest niewystarczająca, ale planowane inwestycje mogą wpłynąć na jej rozbudowę. Mieszkańcy wyrażają silne poparcie dla rozwoju infrastruktury rowerowej, co może przyczynić się do zwiększenia mobilności ekologicznej w gminie.

- **Stan gospodarki komunalnej**

Gmina Choszczno posiada nowoczesną oczyszczalnię ścieków, dobrze rozwiniętą sieć wodociągowo-kanalizacyjną, problemem pozostaje jednak stan techniczny sieci. Na terenach wiejskich rośnie zużycie wody. System gospodarowania odpadami działa efektywnie, z rosnącym udziałem selektywnej zbiórki odpadów.

W zakresie energetyki i ciepłownictwa, gmina wciąż opiera się na paliwach kopalnych. Rozwój fotowoltaiki, elektrowni wiatrowych mogą przyczynić się do wzrostu udziału OZE, który obecnie jest marginalny.

Kluczowe wyzwania stanowią:

- kontynuacja wymiany źródeł ciepła na bardziej ekologiczne
- dalsza modernizacja systemu ciepłowniczego
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii, szczególnie opartych o fotowoltaikę i biomasę
- kampanie edukacyjne dotyczące oszczędzania wody i energii
- wspieranie efektywności energetycznej budynków publicznych m.in. poprzez ich termomodernizację.

Gmina podejmuje już kroki w kierunku zrównoważonego rozwoju, ale wymagane są dalsze działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej i ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

- **Planowanie przestrzenne**

Pokrycie planami zagospodarowania przestrzennego terenu gminy jest znikome – obejmuje jedynie 2% jej powierzchni. Plany regulują głównie tereny o funkcji mieszkaniowej, rekreacyjnej (zieleni urządzona), w dużo mniejszym stopniu usługowej, a sporadycznie produkcyjnej czy magazynowej. Gmina przygotowuje obecnie plan ogólny i dąży do integracji planowania przestrzennego z planowaniem strategicznym.

1.7. Kluczowe problemy rozwojowe gminy

W wyniku przeprowadzonej diagnozy zidentyfikowano następujące, kluczowe problemy w rozwoju gminy:

- Niekorzystne trendy demograficzne – starzejące się społeczeństwo, wyludnianie się obszarów gminy, odpływ ludzi młodych.
- Programy nauczania zawodowego wymagają dostosowania do aktualnych trendów gospodarczych, dużym wyzwaniem jest odmłodzenie kadry nauczycieli przedmiotów zawodowych.
- Braki w infrastrukturze sportowej, w szczególności przy szkołach oraz w zakresie pracowni komputerowych i językowych.
- Przestarzała infrastruktura techniczna instytucji kultury, problemy finansowe i kadrowe
- Niedostatecznie rozwinięty zasób mieszkaniowy gminy, luka czynszowa części społeczności lokalnej nie pozwalają w pełni zaspokoić potrzeb mieszkaniowych – bariera rozwojowa gminy.

- Brak dostępu do usług farmaceutycznych na terenie wiejskim.
- Wzrost przestępczości narkotykowej, pod wpływem alkoholu oraz zdarzeń drogowych.
- Duża skala potrzeb w zakresie skutecznych i różnorodnych form pomocy społecznej, w szczególności wsparcie młodszych pokoleń i zatrzymanie tzw. dziedziczenia biedy i ubóstwa.
- Konieczność prowadzenia dalszych działań z zakresu dostosowania obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni gminy do wymagań osób ze specjalnymi potrzebami.
- Deficyty infrastruktury społecznej, w szczególności na terenach wiejskich. Niewystarczająca ilość świetlic, OSP funkcjonujące jedynie w największych wsiach ograniczają funkcje więziotwórcze i mają wpływ na obniżenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców terenów wiejskich.
- Bariery w rozwoju przedsiębiorczości, takie jak: brak inkubatora przedsiębiorczości, problemy z transportem publicznym, niska jakość miejsc pracy, niskie zarobki, brak wiedzy i edukacji na temat przedsiębiorczości, brak wiedzy i dostępu do środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości, trudności w rekrutacji pracowników, trudności w dostępie do wiedzy prawnej, zbyt mała promocja gospodarcza gminy wśród potencjalnych inwestorów, miejsca pracy nieatrakcyjne dla młodzieży, zbyt mały udział usług rynkowych w strukturze rynku pracy.
- Brak zastępowalności pokoleniowej na rynku pracy, w perspektywie 15 lat doprowadzi do znacznego uszczuplenia zasobów ludzkich na lokalnym rynku pracy.
- Deficyt dobrej jakości miejsc pracy, wysokie bezrobocie w szczególności wśród kobiet i na terenach wiejskich.
- Kurcząca się baza podatkowa gminy, niski poziom inwestycji, wysoki udział wydatków sztywnych w budżecie gminy stanowią główne wyzwania dla stabilności finansowej samorządu.
- Kluczowe wyzwania rolnictwa to adaptacja do zmian klimatycznych, presja na efektywność środowiskową oraz konieczność modernizacji poprzez nowe technologie i rozwiązania ekologiczne.
- Słabo rozwinięty sektor turystyczny lokalnej gospodarki, mimo walorów naturalnych i kulturowych gminy (deficyt konkretnych pakietów turystycznych, pakietów pobytowych i atrakcyjnej oferty turystycznej, niewystarczająca infrastruktura noclegowa i gastronomiczna, zbyt mała promocja i in.)

- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, przekroczenia norm hałasu, zagrożenie suszą, zanieczyszczenie powietrza związane z niską emisją – to główne wyzwania w zakresie ochrony środowiska.
- Ograniczona dostępność transportu zbiorowego, brak zintegrowanych połączeń autobusowych.
- Niewystarczająca sieć dróg rowerowych w gminie.
- Zły stan techniczny infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy. Wysokie zużycie wody na terenach wiejskich gminy.
- Zbyt niski udział OZE w bilansie energetycznym gminy, nadal duże oparcie energetyki i ciepłownictwa o paliwa kopalne.
- Znikome pokrycie obszaru gminy planami zagospodarowania przestrzennego.
- Niska jakość przestrzeni i estetyka obiektów publicznych, deficyt zagospodarowania przestrzeni publicznych przeznaczonych do rekreacji i wypoczynku mieszkańców.

1.8. Kluczowe potencjały rozwojowe gminy

Gmina Choszczno posiada wiele atutów, które mogą przyczynić się do jej dalszego rozwoju. Wykorzystanie tych potencjałów w sposób zrównoważony pozwoli na budowanie silnego i atrakcyjnego samorządu lokalnego (tabela nr 9).

Tabela 9. Potencjały rozwojowe gminy Choszczno

Obszar merytoryczny	Potencjały (zasoby, produkty, uwarunkowania przestrzenne i inne)
Środowisko przyrodnicze	• przewaga terenów rolniczych z zadrzewieniami śródpolnymi i przydrożnymi stanowi duży potencjał dla rozwoju rolnictwa i bioróżnorodności • dobre warunki środowiskowe do rozwoju sektora energetycznego i ciepłowniczego opartego o OZE • liczne obszary przyrodnicze – jeziora, rzeki, lasy, które mogą być bazą dla rozwoju turystyki ekologicznej i rekreacji • możliwość wykorzystania programów ochrony środowiska, w tym na inwestycje w termomodernizację i poprawę efektywności energetycznej budynków

	• zwiększająca się świadomość ekologiczna mieszkańców sprzyjająca wdrażaniu proekologicznych rozwiązań
Gospodarka	• potencjał rozwoju gospodarczego w branżach innowacyjnych związanych z regionalnymi specjalizacjami (m.in. wyroby metalowe, opakowania ekologiczne, nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze) • utworzenie Rady Gospodarczej Miasta Choszczna, spotkania sieciujące środowiska przedsiębiorców lokalnych • potencjał do rozwoju gospodarki rolnej gminy opartej na produktach lokalnych i tradycyjnych pochodzących z lokalnych gospodarstw, rozwoju sektora bioenergetycznego i zagospodarowaniu biomasy roślinnej, rozwoju rolnictwa ekologicznego, regeneratywnego, w tym agroleśnictwa • dogodne położenie geograficzne – bliskość ważnych szlaków komunikacyjnych i kolejowych • istniejące i planowane tereny inwestycyjne • rola ekonomii społecznej i spółdzielczości
Kultura	• prężna działalność instytucji kultury (Choszczeńskiego Domu Kultury, Miejskiej Biblioteki Publicznej i innych) • produkty lokalne (np. choszczeńska strucla z makiem, miody)
Edukacja	• zwiększenie nakładów finansowych na kadre nauczycielską w szkołach podstawowych • silna pozycja Choszczna jako ośrodka edukacyjnego w regionie
Zdrowie	• dobrze funkcjonująca opieka zdrowotna średniego szczebla – szpital powiatowy z renomowanym oddziałem rehabilitacyjnym, w dobrej kondycji finansowej • dobrze rozwinięta sieć opieki zdrowotnej na poziomie podstawowym i średnim
Turystyka, sport, rekreacja	• duży potencjał turystyczny gminy, terenów sąsiednich gmin i powiatów, wynikający z walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych (m.in. sąsiedztwo Puszczy Drawskiej) • sprzyjający klimat społeczny do rozwoju sieci dróg rowerowych i mobilności ekologicznej (szlaki rowerowe wokół jezior, ścieżki ekologiczne) • potencjał do zagospodarowania terenów nad jeziorami, rozwój plaży miejskiej oraz sportów wodnych • ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego, w tym murów obronnych, zabytków oraz tradycji lokalnych

	• możliwość organizowania wydarzeń sportowych i kulturalnych o zasięgu regionalnym • potencjał związany z rozwojem lokalnych produktów i usług gastronomicznych
Spółeczność lokalna	• rozwinięta sieć placówek wsparcia społecznego, działania innowacyjne łączące pokolenia, zaangażowanie Kościoła i organizacji pozarządowych w Korytowie w przeciwdziałanie ubóstwu i biedzie • mieszkańcy angażujący się w inicjatywy społeczne • środowisko organizacji pozarządowych, Lokalna Grupa Działania • możliwość rozwoju inicjatyw międzypokoleniowych oraz społecznych programów wsparcia • możliwość współpracy w partnerstwach z innymi społecznościami lokalnymi m.in. w partnerstwie „Lider Pojezierza”
Warunki przestrzenne i techniczne	• zagospodarowanie jeziora Klukom, możliwość uczestniczenia mieszkańców w różnorodnych aktywnościach sportowych i rekreacyjnych • rozwinięta infrastruktura kolejowa z liczną siatką połączeń dalekobieżnych • możliwość modernizacji sieci dróg lokalnych i inwestycji w infrastrukturę drogową • potencjał w zakresie rozwoju inteligentnego zarządzania miastem i cyfryzacji usług publicznych • możliwość wdrażania innowacyjnych rozwiązań transportowych, w tym elektromobilności • gmina wiejsko-miejska, może pełnić rolę lokalnego ośrodka rozwoju, wpływając również na poprawę jakości życia mieszkańców okolicznych gmin, wzmacniając funkcje osiedleńcze i centrotwórcze

Źródło: opracowanie własne

1.9. Kluczowe potrzeby rozwojowe gminy

Gmina Choszczno stoi przed wieloma wyzwaniami, posiadając przy tym potencjał do dalszego rozwoju. Na podstawie analizy diagnozy społeczno-gospodarczej oraz potencjałów gminy Choszczno można wskazać kluczowe potrzeby rozwojowe w poszczególnych obszarach przedstawionych poniżej.

Obszar społeczny

- **zahamowanie depopulacji i poprawa struktury demograficznej** – rozwój polityki prorodzinnej, zwiększenie ilości i dostępności mieszkań
- **rozwój oferty edukacyjnej** – modernizacja szkół, dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, rozwój kompetencji językowych i cyfrowych
- **wsparcie seniorów i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu** – rozwój usług opiekuńczych, aktywizacja społeczna i integracja międzypokoleniowa
- **poprawa bezpieczeństwa publicznego** – zwiększenie działań profilaktycznych, poprawa organizacji ruchu drogowego, przeciwdziałanie wykroczeniom, a także zapewnienie sprawnego zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa na wypadek wojny, kataklizmów, nagłych, nieprzewidzianych zdarzeń
- **rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej** – poprawa jakości boisk, ścieżek rowerowych, rozwój obiektów rekreacyjnych dla mieszkańców.

Obszar gospodarczy

- **rozwój lokalnej przedsiębiorczości** – wspieranie MŚP, tworzenie preferencyjnych warunków dla nowych firm, uruchomienie inkubatora przedsiębiorczości
- **rozwój nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego** – większe wykorzystanie lokalnych zasobów i tradycji
- **dostosowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy** – współpraca z przedsiębiorcami, tworzenie nowych kierunków kształcenia
- **poprawa atrakcyjności inwestycyjnej** – rozwój stref inwestycyjnych, usprawnienie procesu obsługi inwestorów
- **wsparcie innowacyjnych sektorów gospodarki** – rozwój branży IT oraz opartych o inteligentne specjalizacje regionu, technologii ekologicznych, cyfryzacja usług, zwiększenie dostępu do szerokopasmowego Internetu
- **zwiększenie znaczenia turystyki w gospodarce gminy** – rozwój infrastruktury turystycznej, gastronomicznej, noclegowej, rekreacyjnej, promocja lokalnych atrakcji.

Obszar przestrzenno-środowiskowy

- **poprawa jakości powietrza** – eliminacja niskiej emisji, wymiana źródeł ciepła na ekologiczne, rozwój transportu niskoemisyjnego, termomodernizacja budynków
- **ochrona zasobów wodnych** – retencja wód opadowych, edukacja mieszkańców, zagospodarowanie wody opadowej z dróg, ciągów komunikacyjnych i powierzchni utwardzonych, wzrost jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- **poprawa stanu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej** – budowa, modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- **zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii** – rozwój biogazowni, elektrowni wiatrowych, fotowoltaiki, agrofotowoltaiki, wspieranie prosumentów
- **kształtowanie zieleni miejskiej i przestrzeni rekreacyjnych** – modernizacja i regeneracja terenów zielonych, ochrona bioróżnorodności
- **rozbudowa infrastruktury dla zrównoważonej mobilności** – nowe ścieżki rowerowe, transport publiczny przyjazny dla środowiska, większa dostępność komunikacji zbiorowej, integracja różnych form transportu
- **modernizacja i rozbudowa dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą** – poprawa jakości nawierzchni, organizacja miejsc parkowania i postoju, usprawnienie organizacji ruchu, budowa energooszczędnego oświetlenia ciągów komunikacyjnych
- **adaptacja gminy do zmian klimatycznych** – działania na rzecz przeciwdziałania suszom, powodziom i ekstremalnym zjawiskom pogodowym
- **rewitalizacja przestrzeni miejskich i wiejskich**

